

PRILOG "A" TEKST

S A D R Ž A J

UVOD	1-1
A. RAZLOZI IZRADE PLANA	1-2
B. ZAKONSKI OKVIRI	1-3
C. METODOLOŠKI TEMELJI IZRADE PLANA	1-3

I. OBRAZLOŽENJE

1 POLAZIŠTA

1.1	POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE	1-5
1.1.1	OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU (tablica 1.)	1-5
1.1.1.1	Smještaj, veličina, geoprometni položaj	1-6
1.1.1.2	Prirodne svojstvenosti kraja	1-8
1.1.2	PROSTORNO RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE	1-10
1.1.3	PLANSKI POKAZATELJI, OBAVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA	1-11
1.1.3.1	Pokrivenost prostora općine prostornim planovima	1-11
1.1.3.2	Konceptualna obilježja prostornog razvitka općine u važećim planovima	1-11
1.1.3.2.1	<i>Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske</i>	1-11
1.1.3.2.2	<i>Izmjene i dopune prostornog plana općine Korčula -revizija -</i>	1-13
1.1.3.3	Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njene ostvarenosti	1-14
1.1.3.4	Izmjene i dopune Prostornog plana općine Korčula - revizija u dijelu područja Općine Lumbarda	1-15
1.1.4	OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE I GOSPODARSKE PODATKE I PROSTORNE POKAZATELJE	1-16
1.1.4.1	Ocjena demografskog stanja	1-16
1.1.4.1.1	<i>Kretanje broja stanovnika</i>	1-16
1.1.4.1.2	<i>Struktura stanovništva</i>	1-17
1.1.4.1.3	<i>Struktura stambenog prostora</i>	1-23
1.1.4.2	Ocjena gospodarskog stanja	1-24
1.1.4.3	Temeljne svojstvenosti naselja i sustava naselja	1-27
1.1.4.3.1	<i>Opća strukturna obilježja</i>	1-27
1.1.4.3.2	<i>Demografski razvoj i predviđeno kretanje stanovništva</i>	1-28
1.1.4.3.3	<i>Razina urbanizacije</i>	1-29
1.1.4.3.4	<i>Funkcionalna klasifikacija</i>	1-31
1.1.4.4	Temeljna organizacija prostora i namjena površina	1-34
1.1.4.4.1	<i>Temeljna postojeća organizacija prostora</i>	1-34

1.1.4.4.2	<i>Temeljna postojeća namjena površina</i>	1-34
1.1.4.5	Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja	1-35
1.1.4.5.1	<i>Prirodne odrednice</i>	1-35
1.1.4.5.2	<i>Stanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti</i>	1-36
1.1.4.6	Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja	1-37
1.1.4.6.1	<i>Povijesne odrednice</i>	1-37
1.1.4.6.2	<i>Razvoj i obilježja povijesnih naseobinskih struktura</i>	1-37
1.1.4.6.3	<i>Arheološko nasljeđe</i>	1-39
1.1.4.6.4	<i>Sakralne građevine</i>	1-39
1.1.4.6.5	<i>Civilne građevine</i>	1-40
1.1.4.6.6	<i>Kulturni krajobraz</i>	1-41
1.1.4.6.7	<i>Smjernice</i>	1-42
1.1.4.7	Temeljne ekološke svojstvenosti prostora	1-42
1.1.4.8	Svojstvenosti prometne i komunalne infrastrukture	1-44
1.1.4.8.1	<i>Promet</i>	1-44
	<i>Cestovne veze</i>	
	<i>Pomorske veze</i>	
	<i>Zračne veze</i>	
	<i>Pješačko promet "lungo mare"</i>	
1.1.4.8.2	<i>Pošta i telekomunikacije</i>	1-44
1.1.4.8.3	<i>Elektroopskrba</i>	1-45
1.1.4.8.4	<i>Vodno gospodarstvo</i>	1-45
	<i>Vodoopskrba</i>	
	<i>Kanalizacija i odvodnja</i>	
	<i>Vodotoci i bujice</i>	
1.1.4.8.5	<i>Postupanje s otpadom</i>	1-45
1.1.4.9	Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja i uređenja	
1.1.4.9.1	<i>Mogućnosti i ograničenja u odnosu na gospodarski razvoj</i>	1-46
1.1.4.9.2	<i>Mogućnosti i ograničenja u odnosu na demografski razvoj</i>	1-47
1.1.4.9.3	<i>Mogućnosti i ograničenja u odnosu na prostorno-krajobrazne i prirodne vrijednosti</i>	1-48
1.1.4.9.4	<i>Mogućnosti i ograničenja u odnosu na kulturno-povijesne cjeline i građevine</i>	1-48

2 CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1	CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA DRŽAVNOG I ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA	2-1
2.1.1	RAZVOJ GRADOVA I NASELJA POSEBNIH FUNKCIJA I INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA	2-3
2.1.2	RACIONALNO KORIŠTENJE PRIRODNIH IZVORA	2-4
2.1.3	OČUVANJE EKOLOŠKE STABILNOSTI I VRIJEDNOSTI DJELOVA OKOLIŠA	2-5
2.2	CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINSKOG ZNAČENJA	2-5
2.2.1	DEMOGRAFSKI I GOSPODARSKI RAZVOJ	2-6
	2.2.1.1 Ciljevi demografskog razvoja	2-6
	2.2.1.2 Ciljevi gospodarskog razvoja	2-6
2.2.2	ODABIR PROSTORNO-RAZVOJNE STRUKTURE	2-11
2.2.3	RAZVOJ NASELJA, DRUŠTVENE, PROMETNE I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	2-12
2.2.4	ZAŠTITA KRAJOBRAZNIH PRIRODNIH VRIJEDNOSTI I POSEBNOSTI I KULTURNO POVIJESNIH CJELINA	2-12
2.3	CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE	2-13

2.3.1	RACIONALNO KORIŠTENJE I ZAŠTITA PROSTORA	2-13
2.3.2	UNAPREĐENJE UREĐENJA NASELJA I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	2-15

3 PLAN PROSTORNOG UREĐENJA - RJEŠENJE

3.1	PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU OPĆINE U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE	3-1
3.1.1	Planski periodi	3-1
3.1.2	Razvoj i urbanizacija	3-1
3.1.3	Sustav naselja i razmještaj funkcija po naseljima	3-2
3.2	UTVRĐIVANJE GRAĐEVNIH PODRUČJA, OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE POVRŠINA, TE OBALNI POJAS	3-2
3.2.1	Utvrdjivanje građevnih područja	3-2
3.2.2	Osnovna namjena i korištenje površina	3-5
3.2.3	Obalni pojas	3-9
3.2.4	Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (tablica)	3-12
3.3	PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI	3-16
3.4	UVJETI KORIŠTENJA UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA	3-17
3.4.1	Iskaz površina za posebno vrijedna i osjetljiva područja i prostorne cjeline (tablica)	3-19
3.4.2	Zaštita prirodnog nasljeđa	3-20
3.4.3	Zaštita kulturnog nasljeđa	3-21
3.5	RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA	3-26
3.5.1	Prometni infrastrukturni sustav	3-26
3.5.1.1	<i>Cestovni promet</i>	3-26
3.5.1.2	<i>Pomorski promet</i>	3-26
3.5.1.3	<i>Zračni promet</i>	3-26
3.5.1.4	<i>Pješački promet</i>	3-27
3.5.1.5	<i>Pošta i telekomunikacije</i>	3-27
3.5.2	Elektroenergetski sustav	3-27
3.5.3	Vodnogospodarski sustav	3-27
3.5.3.1	<i>Vodoopskrba</i>	3-27
3.5.3.2	<i>Odvodnja otpadnih voda</i>	3-28
3.6	POSTUPANJE S OTPADOM	3-28
3.7	SPRJEČAVANJE NEPOVOLJNOG UTJECAJA NA OKOLIŠ	3-29

II ODREDBE ZA PROVOĐENJE

1	UVJETI ZA ODREĐIVANJE NAMJENA POVRŠINA	4-1
2	UVJETI ZA UREĐENJE PROSTORA	4-3
2.1	GRAĐEVINE OD VAŽNOSTI ZA ZA DRŽAVU I ŽUPANIJU	4-3
2.2	GRAĐEVNA PODRUČJA NASELJA	4-3
2.2.1	Opće odredbe	4-3
2.2.1.1	<i>Građevna parcela</i>	
2.2.1.2	<i>Izgrađenost parcele, građevna i regulaciona linija i udaljenost od susjeda</i>	
2.2.1.3	<i>Visina</i>	
2.2.1.4	<i>Oblikovanje</i>	
2.2.1.5	<i>Prometni uvjeti</i>	
2.2.1.6	<i>Komunalno opremanje</i>	
2.2.2	Stambene zgrade ("individualno stanovanje")	4-11
2.2.2.1	<i>Visina i katnost stambene zgrade</i>	
2.2.2.2	<i>Veličina i izgrađenost građevna parcele</i>	
2.2.2.3	<i>Poslovni prostori u stambenim zgradama</i>	
2.2.2.4	<i>Smještaj stambenih zgrada na građevnoj parceli</i>	
2.2.3	Višestambene zgrade	4-15
2.2.4	Pomoćne i gospodarske građevine	4-16
2.2.5	Rekonstrukcija postojećih zgrada	4-18
2.3	IZGRAĐENE STRUKTURE IZVAN NASELJA	4-18
3	UVJETI SMJEŠTAJA GOSPODARSKIH DJELATNOSTI	4-22
3.1	GRAĐEVINSKA PODRUČJA ZA GOSPODARSKU IZGRADNJU	4-22
3.2	GRAĐEVINSKA PODRUČJA ZA TURISTIČKU IZGRADNJU	4-24
4	UVJETI SMJEŠTAJA DRUŠTVENIH DJELATNOSTI	4-26
5	UVJETI UTVRĐIVANJA KORIDORA ILI TRASA I POVRŠINA PROMETNIH I DRUGIH INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA	4-27
6	MJERE ZAŠTITE KRAJOBRAZNIH I PRIRODNIH VRIJEDNOSTI I KULTURNO-POVIJESNIH CJELINA	4-30
6.1	MJERE ZAŠTITE KRAJOBRAZNIH I PRIRODNIH VRIJEDNOSTI	4-31
6.2	MJERE ZAŠTITE KULTURNO-POVIJESNIH CJELINA I GRAĐEVINA	4-33
7	POSTUPANJE S OTPADOM	4-38
8	MJERE SPRJEČAVANJA NEPOVOLJNIH UTJECAJA NA OKOLIŠ	4-39
9	MJERE PROVEDBE PLANA	4-41

9.1	OBAVEZA IZRADE PROSTORNIH PLANOVA	4-41
9.2	PRIMJENA POSEBNIH RAZVOJNIH I DRUGIH MJERA	4-42
9.3	REKONSTRUKCIJA GRAĐEVINA ČIJA JE NAMJENA PROTIVNA PLANIRANOJ	4-42

PRILOG B GRAGIČKI PRIKAZI

List 0:	Položaj Općine Lumbarda u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	1:300000
1	KORIŠTENJE I NAMJENA POVRŠINA	
List:1:	Korištenje i namjena površina	1:25000
2	INFRASTRUKTURNI SUSTAVI I MREŽE	
List 2a:	Infrastrukturni sustavi - promet - cestovni, pomorski, zračni	1:25000
List 2b:	Infrastrukturni sustavi - pošta i telekomunikacije	1:25000
List 2c:	Infrastrukturni sustavi - elektroenergetika	1:25000
List 2d:	Infrastrukturni sustavi - vodnogospodarski sustav - vodoopskrba	1:25000
List 2e:	Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav - odvodnja otpadnih voda, te obrada skladištenje i odlaganje otpada	1:25000
3	UVJETI KORIŠTENJA I ZAŠTITE PROSTORA	
List 3a:	Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora - prirodno nasljeđe	1:25000
List 3b:	Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora - kulturna dobra	1:25000
List 3c ₁ :	Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora – uvjeti ograničenja i posebne mjere	1:25000
List 3c ₂ :	Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora - pregled planova nižeg reda	1:25000

PRILOG "C" GRAĐEVINSKA PODRUČJA

4	GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA	
Listovi od 4a-1	Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje	1:5000

PRILOG "D" PROMJENE GRAĐEVINSKIH PODRUČJA

Prema potrebi:		
Listovi od 4b-1	Promjene građevinskih područja u odnosu na važeći plan	1:5000

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

Današnje upravno-teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske uređeno je Ustavom Republike Hrvatske, i među ostalim zakonima, Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN br. 90/92., 29/94. i 10/97.). Ovim zakonom prostor nekadašnje općine Korčula podijeljen je na četiri nove Općine: Općine Vela Luka, Blato, Smokvica i Lumbarda, te Grad Korčulu.

Ovaj Plan izrađuje se za područje nove Općine Lumbarda i primjenjivat će se na njenom teritoriju. Danom stupanja na snagu ovoga Plana na njenom teritoriju prestaju važiti svi tekstualni i grafički dijelovi PPO Korčula (Službeni glasnik općine Korčula 6/88, 3/91.)

Općina Lumbarda prostire se na 10,66 km², a prema popisu stanovništva 1991. godine imala je 1102 stanovnika, koji su živjeli u, statistički promatrano, jednom naselju, naselju Lumbarda. Stoga je i srednje naselje Općine bilo iste veličine, a gustoća stanovništva iznosila je dosta visokih 103,38 stanovnika po km².

Istovremeno Dubrovačko-neretvanska županija u kojoj je i Općina Lumbarda, prostire se na 1783,68 km², a prema popisu stanovništva 1991. godine imala je 126329 stanovnika, koji su živjeli u 225 naselja. Srednje naselje Županije imalo je, 561 stanovnika, a gustoća stanovništva iznosila je 70,8 stanovnika po km². Isključujući županijsko središte naselje Dubrovnik s 49728 stanovnika srednje naselje Županije imalo je 342 stanovnika.¹

Prema tome Općina Lumbarda u županijskom prostoru sudjeluje sa 0,60 % površine i 0,87 % stanovništva, a u broju naselja participira sa 0,44 %. Tablica 1.

TABLICA 1

OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

ŽUPANIJA DUBROVAČKO- NERETVANSKA	POVRŠINA		STANOVNICI				STANOVI				DOMAĆINSTVA		GUSTOĆA NASELJENOSTI	
			POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 1981.	POPIS 1991.		
	Km2	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	Broj	St/Km2	
OPĆINA LUMBARDA														
ŽUPANIJA ukupno	1783,7	100,0	115683	100,0	126329	100,0	26523	100,0	48414	100,0	29158	39012	70,8	
Gradovi ukupno														
Gradovi pojedinačno														
Općine ukupno														
Općina Lumbarda	10,7	0,6	1040	0,9	1102	0,9	292	1,1	510	1,1	344	313	103,4	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb, za 1981. godinu publikacija Republičkog zavoda za statistiku, Dokumentacija 560, 1984.

Uspoređujući kretanje broja stanovnika uočavamo da stanovništvo Županije u razdoblju 81/71 (indeks 1,07), i u razdoblju 91/81 (indeks 1,09) konstantno raste. U istim periodima i populacija Općine Lumbarda raste, iako nešto sporije. Indeks rasta 91/81 iznosio je 1,06.

Dubrovačko-neretvansku županiju čini pet Gradova i 17 Općina². Usporednom analizom sedam odabranih činitelja što zastupaju: kvantitativne, vitalne, dinamičke, društveno-gospodarske i demografske karakteristike Gradova/Općina i

¹ Istovremeno srednja gustoća naseljenosti otoka Korčule iznosila je 61,73 st/km², a Države 84,62 st/km².

² U ovoj analizi Grad Dubrovnik i Općina Župa Dubrovačka promatrani su kao jedna cjelina, budući naselja Općine Župe Dubrovačke u popisu stanovništva 1991. godine nisu bila iskazana kao samostalna naselja s pridruženim statističkim podacima u

time na određen način zrcale njihovo demografsko stanje, moguće je dati razmjerno objektivnu sliku demografske pozicije svakog Grada/Općine promatranog prostora. Ovakva demografska analiza, može ukazati i na eventualne anomalije demografskog stanja te na izvjestan način pruža razmjerno objektivnu (skupnu) prostorno-demografsku sliku pozicije Grada/Općina (ili naselja) u okviru određenog prostora.

Prikaz na Grafikonu 1 zorno pokazuje hijerarhijski slijed Grada/Općina Dubrovačko-neretvanske županije. Apcisa prikazuje slijed Grada/Općina, a ordinata kumulativne vrijednosti diferencija zbroja rangova, jer se ovim matematičkim postupkom jasno mogu grafički uočiti lomovi kontinuiteta funkcije i lako se mogu uočiti grupacije, koje teško možemo prepoznati promatrajući samo slijed brojaka.

Ne ulazeći u dublje analize, ukratko, iz grafikona 1 možemo uočiti hijerarhijski slijed tri izrazito definirane grupacije Grada/Općina Županije.

Na čelu se nalazi, naravno, Grad Dubrovnik promatran zajedno sa Župom Dubrovačkom kao cjelina. Grad Metković na vrlo je visokom drugom mjestu. Iznenadujuće visoko mjesto ima i Općina Lastovo³, a slijede je Gradovi Korčula i Ploče. Svi navedeni čelni Gradovi, odnosno Općine središta su širih prostora, pa i nije čudno što su se izdvojili iz promatranog skupa kao čelna naselja.

Slijedi grupa, koju tvore četiri Grada/Općine, razmjerno još uvijek hijerarhijski dosta visoko smješteni. Sačinjavaju je Grad Opuzen, Općine Orebić, Konavle i Vela Luka. To su manja središta što popunjavaju međuprostore ili su na povoljnim prometnim pozicijama.

Slijedi posljednja, najveća skupina od 12 Općina na čelu s Općinom Trpanj, a na začelju s Općinom Zažablje. Trebalo bi izvršiti detaljniju analizu uzroka određene pozicije svake Općine pojedinačno. U ovoj kvantitativnoj analizi Lumbarda je u okviru Dubrovačko-neretvanske županije smještena dosta nisko. Nalazi se na sedamnaestom mjestu od 21 promatranog subjekta. Iza nje su još općine Smokvica, Dubrovačko Primorje, Slivno i Zažablje.

Ovakva pozicija Općine Lumbarda rezultat je najviše vrijednosti dobivenih temeljem broja radnika u ukupnom stanovništvu naselja (17. pozicija), broja radnika koji rade u mjestu stanovanja (17. pozicija), udjela domaćinstava s poljoprivrednim gospodarstvom (14. pozicija) i veličine (18. pozicija) od dvadeset i jednog Grada/Općine.

Navedene pozicije rezultat su geoprometnog položaja u odnosu na Grad Korčulu i njenog snažnog utjecaja, koji Općinu Lumbarda i naselje Lumbarda pretvara u prigradsko naselje, atraktivnih prirodnih svojstava povoljnih za stanovanje. Prirodne svojstvenosti kraja privlače stanovništvo i iz širih prostora, tako da Općina Lumbarda raste (pretežito imigracijom, opći tip kretanja stanovništva *ekspanzija imigracijom*). S druge strane turistička orijentacija i rad u blizoj Korčuli nisu smanjili relativno veliki udio domaćinstava s poljoprivrednim gospodarstvom (53,7%), koja su i dalje jednom nogom na zemlji, iako ima svega 2,6% registriranih poljoprivrednika (!!!).⁴

1.1.1.1. Smještaj, veličina i geoprometni položaj

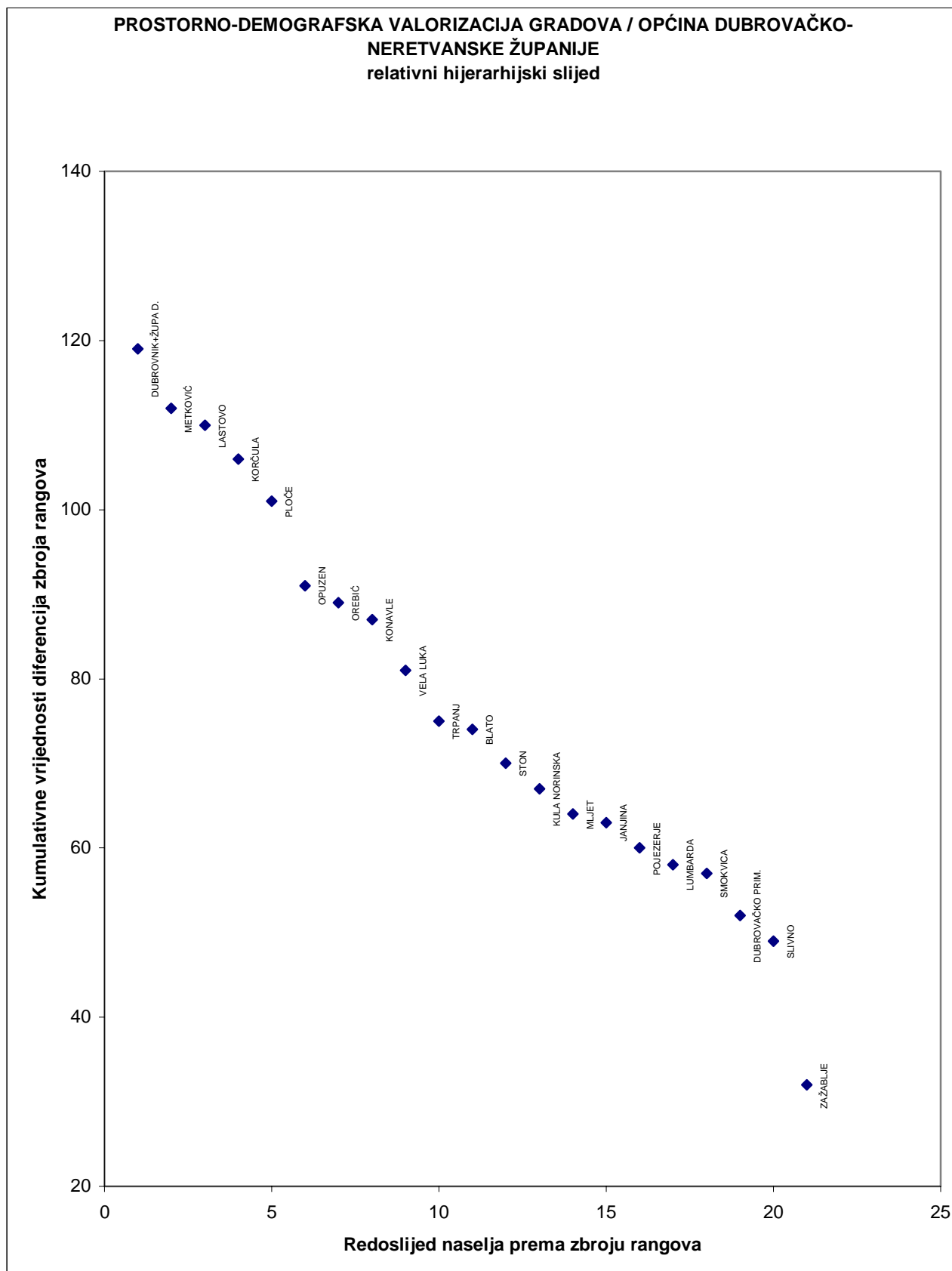
Općina Lumbarda dio je *megaregije jadranske Hrvatske* kojoj pripada i županija Dubrovačko-neretvanska. U užem smislu ona je dio *jugoistočne dalmatinske makroregije s arhipelagom*. Južna Dalmacija je najmanji, najuži i najrjeđe naseljeni dio *megaregije* (županija Dubrovačko-neretvanska po gustoći je inače 14. među županijama i gradom Zagrebom). Čine je otoci Korčula, Lastovo i Mljet od većih te dubrovački arhipelag Elafitskih otoka, poluotok Pelješac, dubrovačko priobalje jugoistočno od poteza Klek - Neum i Konavle do Sutorine. To je jedini dio južnog Hrvatskog primorja koji nema svoju zagoru unutar R. Hrvatske, jer neposredno iza obale prelazi u hercegovački krš R.BiH i primorja Crne Gore.

službenim publikacijama Državnog zavoda za statistiku. Za tu diferencijaciju trebalo je ući u statističke popisne krugove. Zato navedena analiza koristi 21 jedinicu lokalne samouprave umjesto 22.

³ Visoka pozicija Lastova, obzirom na odabrane analizirane pokazatelje, sasvim je logična i odličan je odraz njegove izolirane geografske pozicije. Obzirom na broj stanovnika razmjerno ih dosta radi u uslužnim djelatnostima (jednostavno neke usluge moraju biti), dnevno ne miriraju na rad u druge radne centre, indeks rasta je razmjerno visok (91/81: 1.28) i razmjerno je malo domaćinstava s poljoprivrednim gospodarstvom (18,3%).

⁴ Izvori: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

GRAFIKON 1

Svojim oblikom i položajem, južna je Dalmacija u klimatsko-pejzažnom pogledu maritimnija i ugodnija s manje bure, a više juga nego ostali dijelovi Dalmacije na sjeveru. Krš i ovdje prevladava, a tla su veoma skućena i bez stalnih površinskih tekućica. Biljni pokrivać je zagasitiji i osim u kopnenom stonsko-dubrovaćkom zaleću, bujniji nego drugdje u Dalmaciji.

Prostorni domet *jugoistoćne Dalmatinske makroregije s arhipelagom*, praktićno Źupanije Dubrovaćko-neretvanske, teži pokrivanju cijele južne Dalmacije, mećuim, utjecaj Dubrovnika na rubne predjele makroregije (Korćula, sjeverozapadni dio Pelješća, Lastovo, Ploće) slabiji je od odgovarajućih utjecaja ostalih regionalnih centara u južnome Hrvatskom primorju (Splita na pr.). Stoga valja razlikovati prostore uže i šire dubrovaćke makroregije. Uži bi obuhvatio prigradsko priobalje s Elafitskim otocima, Źupom i Konavlima, a širi gotovo cijelu južnu Dalmaciju, odnosno administrativno gledajući, preostali dio Źupanije Dubrovaćko - neretvanske ćiji je dio i Općina Lumbarda.

Općina Lumbarda smještena u sjeverozapadnom dijelu Źupanije geografski je dio korćulansko - pelješćkog kraja, koji nije jedinstven prostor, već se sastoji od otoka Korćule i poluotoka Pelješća, kojega uska Stonska prevlaka veže sa susjednim kopnom.

Korćulansko - pelješćki kraj ima prijelazno obilježje između splitske i dubrovaćke regije, jer se zapadni dio Pelješća i otok Korćula nalaze u snažnom utjecaju Splita preko Vela Luke, Trpnja i Ploća, dok istoćni Pelješćac ulazi u izrazitu gravitacionu zonu Dubrovnika.

Sudbinsku ulogu u životu ovoga prostora imao je njegov položaj dominacije nad Pelješćkim i dijelom, Neretvanskim kanalom, granićni položaj između Venecije i Dubrovnika, te ekonomska snaga i pomorsko znaćenje Dubrovaćke republike.

Prostor *jugoistoćne Dalmatinske makroregije s arhipelagom* u cijelosti je dio Źupanije Dubrovaćko - neretvanske, koja je prostorno nešto šira, jer su u nju uključeni i prostori oko gradova Ploće i Opuzen.

Korćula je najjužniji otok srednjodalmatinske otoćne skupine, kojoj pripada više po funkcijama i gravitacijom stanovništva nego svojim prirodni položajem. Korćula se ubraja u naše najveće otoke (276,03 km²). Pelješću se približila na 1270 metara u predjelu Kneže. Ime iz kojega se oblikovao njen današnjji naziv "Korćula" potjeće od imena *Corcyra melaina (nigra)*, a koji je otok dobio temeljem svog crnog izgleda radi gustih šuma bora i ćesmine. Konstantin Porfirogenet spominje prvi put u 10 st. slavenski naziv *Kurkra* ili *Krkar*.

Na brežuljku Koludert kod samog naselja Lumbarda naćeni su 1877. godine ulomci grćkog natpisa s poćetka IV stoljeća prije Krista, najstarijeg pisanog spomenika iz naših krajeva. On sadržava psefizmu (odluku) kojom se reguliraju imovinski odnosi grćkih naseljenika na Korćuli i daje popis naseljenika, kojih je bilo vjerojatno više od dvije stotine. Prema ovim nalazima i bilješćkama starih pisaca, na mjestu sadašnje Korćule i Lumbarde bile su grćke kolonije. Ćetiri naselja imaju nazive predslavenskog podrijetla, pa su i najstarija: Lumbarda, Korćula, Pupnat i Ćara.

1.1.1.2. Prirodne svojstvenosti kraja

Otok Korćula, na ćijem je krajnjem istoćnom dijelu smještena Općina, pripada skupini južno-dalmatinskih otoka. Sjeveroistoćno od Grada Korćule i Općine Lumbarda prostore se korćulanski arhipelag kojega ćini 20 otoka, otoćića i grebena, od kojih su najznaćajniji Majsan, Badija i Vrnik. Općini Lumbarda pripada samo otoćić Knezić.

Korćula je graćena od vapnenca i dolomita gornje krede. Unutarnji dio otoka (od Źrnova na istoku do Vela Luke na zapadu) izgraćen je od trošnih dolomita, koji su najizrazitiji na zapadnom dijelu otoka. Kroz ostali dio otoka, osim krajnjeg zapadnog dijela, pružaju se dva pojasa rudastih vapnenaca, koji tvore sjevernu i južnu stranu otoka i krajnji istoćni dio otoka, koji obuhvaća prostor Općine. Vapnenci i dolomiti mjestimićno su prekriveni pleistocenić brećama, pijeskom i crvenicom, koja je taloćena u ranije nastalim udubinama. Dominantni su oblici otoka dva niza krćških udolina, koji se od glavne vapnene mase polako spuštaju prema istoku i zapadu. Istoćni niz tvore udoline Mocila, Dubrava, Źrnovsko polje i Donje blato, ćija je kota na svega 1,20 m nadmorske visine i koje je podzemno spojeno s morem. Trećina njegove površine biva poplavljenaa. Na krajnjem istoku između naselja Lumbarda i poluotoka Ražnjića nalazi se Lumbaraćsko polje, pokriveno naslagama pijeska, koje su nastale nanosima vjetra u pleistocenu. U okolici plaže Pržina ove naslage izlaze na samu površinu.

U seizmičkom pogledu otok Korčula djeluje kao potpuno samostalna seizmotektonska jedinica u kojoj seizmička aktivnost nije izražena. No procijenjeno je da je intenzitet seizmičke aktivnosti veći u području od Lumarde do Blata, nego od Blata do Vela Luke.

Južna i sjeverna (sjeveroistočna) obala Općine ima sve osobitosti južne i sjeverne obale otoka Korčule, koje su izrazito različite.

Sjeverna obala je relativno niska i pristupačna te ima nekoliko dobrih manjih luka i sidrišta. Ovaj dio obale dobro je razveden s mnogo zaljeva i otočića. Nema strmina, pa se obala blago spušta do 60 m dubine. Obalski kraj nastanjeniji je od južnog. I naselje Lumbarda, zajedno sa svojim izdvojenim dijelovima orijentirano je i izgrađeno na sjevernoj obali. Grupa otoka, Badija, Planjak, Vrnik, Gubavac, Knežić i drugi tvore zaljevski prostor uz sjeveroistočnu obalu Općine vrlo povoljan za sidrenje. Tom prostoru orijentiran je samostan na Badiji, brodograđilište u Dominčama, današnje trajektno pristanište linije Korčula - Orebić, a ovom prostoru orijentirano je i samo naselje Lumbarda.

Južna je obala mnogo strmija i nepristupačnija. Uvale, sidrišta i dvije luke Zavlatica i Brna nisu sigurne. Zaljevi su kratki i izloženi jugu. Strmi odsjeci, 10-30 m visoki, protežu se od Ripne do plaže Pržina u Općini Lumbarda, a nastali su zbog otpornosti stijena, položaja slojeva i djelovanja valova s otvorenog mora. Pržina, poznata plaža Općine zaljev je kojeg je izgradilo more u pleistocenskim pijescima o čemu je prethodno bilo govora. Ovaj dio obale nije naseljen, ali je odlično zaštićen od bure.

Klimatske prilike vrlo su povoljne. Južni položaj i maritimnost ublažavaju termičke ekstreme i klimu čine ugodnom iako ponekad iznenade studeni prodori s kopna. Srednje siječanjske temperature nisu nikad niže od 9,8 °C, dok srpanjske ne prelaze 26,9 °C. Relativno male godišnje amplitude povoljne su za poljoprivredu. Dnevne su amplitude male, a mrazova nema. Dominantni su vjetrovi bura, koja snizuje temperaturu na sjevernoj obali i jugoistočnjak (jugo), koji onemogućuje redovite brodske linije. Po klimatskim karakteristikama razlikuje se južna obala (više temperature, dominantno jugo i visoki valovi) od sjeverne obale (niže temperature, jaka bura i veća naoblaka). Općina Lumbarda spaja na neki način ova dva klimatski svojstvena prostora.

Zbog poroznosti terena tekućih voda neme niti Općina Lumbarda, niti cijeli otok. Najveći dio oborinskih voda propada kroz vapnence i ispucane dolomite te teče podzemno. Relativno su značajne samo snažne i kratkotrajne bujice za jakih kiša pretežno na padinama južne obale. To dokazuju brojne vrulje, osobito poslije kiše. Voda je bila ozbiljan problem osobito za istočni dio, koji treba do kraja biti riješen izgradnjom vodoopskrbnog sustava NPKL. Prethodno se istočni dio otoka s Općinom Lumbarda napajao vodom iz izvora iznad Orebića, što je bilo izrazito nedostatno.

Korčula je naš najšumovitiji otok, ali se njegov biljni pokrov promijenio antropogenim utjecajem. Najbolje to potvrđuju toponimi na kojima danas više nema šume. Česmina i bor sjekli su se za građu brodova, dok je makija uništavana za ogrjev i prehranu stoke.

Lumbarda i Žrnovo snabdijevaju Korčulu poljoprivrednim proizvodima.

U krajobrazu kraja svojstveno je pružanje kraških udubljenja i polja od Pupnata, postupno, preko Žrnova do Lumarde. Međusobno su razdvojena niskim bilima po kojima se, kao i po padinama brežuljaka koji ih okružuju, nižu podzidani dolci vinograda i maslinika, grupe čempresa i makije, te grupacije hrasta crnike. Taj kultivirani krajolik, usprkos činjenice da možda i nije najtipičniji za otok, jedinstven je spomenik ljudskom radu, pa ga kao takvog i treba valorizirati unatoč procesu degradacije. Fitocenološki kraj Općine pripada asocijaciji hrasta crnike, koji je svojstven mediteranskom kraju. Utjecajem abiotskih, ali i biotskih čimbenika na pojedinim mjestima šume su degradirane do stadija gariga, pa i rijetko obraslih kamenjara. Atraktivnost krajolika pojačana je brojnim prethistorijskim gomilama, zbijenim naseljima i zaselcima, kapelama i grobljima oivičenim čempresima, malim poljskim kućicama uklopljenim u suhozid dolaca ili pak skladnim sklopovima ladanjskih kuća i ljetnikovaca u bogatim dijelovima otoka. (Vanka - Korčula). Najkraća, ali i najrazvedenija obala otoka je sjeveroistočna obala od Korčule do rta Ražnjić, koju štite otočići korčulanskog arhipelaga, a koja većim dijelom linije pripada Općini. Tablica 2.

TABLICA 2

STRUKTURA POLJOPRIVREDNOG I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA U OPĆINI LUMBARDA

Općina/otok	Ukupna površina ha	Poljoprivredne površine ha	Obradive površine ha	Oranice ha	Šumsko zemljište ha	neplodno zemljište ha
Općina Lumbarda	1066	606	315	83	350	110
Otok Korčula ukupno	27583	9928	4486	1658	16712	944

Izvor: OSNOVA KORIŠTENJA I ZAŠTITE PROSTORA ZA GRAD/OPĆINE: KORČULA, BLATO, SMOKVICA I VELA LUKA Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik, 1955. p:58. Prijedlog.

1.1.2. PROSTORNO-RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE

Potencijal skoro svakog prostora, pa tako i prostora na kojemu se prostire Općina za ukupni gospodarski, društveni i kulturni razvoj zavisi i ogleđa se u nekoliko povoljnih, odnosno nepovoljnih čimbenika.

Prvenstveno su to:

- **prostor i okoliš** sa svojim resursima i elementima koji se u njemu pojavljuju i koji predstavljaju prirodni temelj svakog života i razvitka. Uglavnom su ograničeni i neponovljivi;
- **stanovništvo**, broj, struktura, raspodjela, osobine, način života i njegove potrebe;
- **sustav zajedničkog života** stanovništva, mreža ljudskih naselja, manjih središta u mreži seoskih naselja;
- **povezanost** pojedinih područja Općine međusobno i sa širim državnim prostorom, cestovnim, vodenim, zračnim i drugim infrastrukturnim sustavima;
- **postojeće gospodarske jedinice** razmještene u prostoru, njihova proizvodna i uslužna funkcija;
- **sustav društvenih službi** i njihovi objekti, obrazovne, kultura, zdravstvo, socijalna skrb itd.;
- **organizacija** od države do općine u svim njenim oblicima, do sustava lokalne uprave i samouprave, koja funkcionalno i hijerarhijski sudjeluje u procesu donošenja odluka važnih za tijek zajedničkog života i razvitka;
- **geopolitički položaj**, gospodarsko i strateško okruženje.

Posebним vrijednostima resursima smatraju se:

- zaštićena područja prirode;
- spomenici graditeljske baštine;
- razvedena morska obala;
- resursi: prirodne šume, nezagađena tla, rezerve pitke vode, očuvani kultivirani krajobraz i veliki dio prirodne obale mora.

Općina Lumbarda raspolaže skoro svim gore navedenim prostornim vrijednostima.

Od svih navedenih čimbenika, **prostor i okoliš predstavljaju temeljno i iskonsko bogatstvo** i ograničen prirodni izvor te okvir u kojemu su prisutne sve pojave i odvijaju se sve ljudske djelatnosti. Hrvatska ima veoma kvalitetan prostor i okoliš, a nije osobito bogata, strateškim sirovinama i energetske izvora, pa uslijed toga svaki pristup razvitku, traži da se najracionalnije i najekonomičnije gospodari s okolišem i prostorom, a to se odnosi osobito na prostor Općine Lumbarda, zbog razmjerno guste naseljenosti i zauzetosti najvrednijeg i najrazvedenijeg dijela obale.

Osim kamena, Općina nema drugih sirovina. Nema niti izvora energije, niti pitke vode. Prirodna komponenta prostora, elementi prirodnog i uglavnom (još) sačuvanog tradicijskog kultiviranog i kulturnog krajolika te osobito šumovit predjel Ražnjica s plažama Bili Žal i Pržina, općinski su najvredniji prirodni izvori, vrijedni čuvanja i podobni da budu temelj za prezentaciju prostora Općine u turističkom gospodarstvu.

Činjenica razvitka znanosti, tehnike, tehnologije, proizvodnje i potrošnje i posljedično snažan proces urbanizacije te osobito novi sustav vrijednosti i privatnog vlasništva, ugrozili su prostor i okoliš Općine smještene na periferiji Grada Korčule, pa je to zahtijevalo **novi pragmatičniji pristup planiranju i uređivanju prostora**, a on počiva na nekoliko načela:

- Planiranje i uređenje prostora mora obuhvatiti ne samo prostor i njegovo funkcionalno uređenje već i sve pojave koje se javljaju u tom prostoru.
- Temeljni cilj takvog planiranja prostora je postizanje održivog - trajnog i **postojanog** - razvoja, koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš tako da ne dođe do njegovog nepovratnog uništenja.
- Jedno od osnovnih polazišta modernog pristupa prostornom uređenju **jest ravnopravno vrednovanje ciljeva zaštite prostora i okoliša s ciljevima razvitka već u prvoj fazi planskog procesa.**

Iz svega proizlazi potreba cjelovitog pristupa zaštiti okoliša. Unatoč destruktiji urbane i ruralne konzistentnosti i primjene općih obrazaca oblikovanja i pojednostavljanja funkcija i oblika, dijelom su se ipak očuvale povijesne strukture, a još više atraktivni krajobrazi, kao glavna uporišta identiteta Općine, usporedno s atraktivnim i privlačnim prostorima obale.

S gledišta temeljne zadaće uređenja prostora Općine, uvažavajući promjene imovinskopravnog sustava, od važnosti su:

- **opasnosti neracionalnog korištenja prostora i**
- **opasnosti povećanog interesa za izgradnjom na određenim atraktivnim dijelovima obalnog prostora,**

U Općini Lumbarda ove su opasnosti prisutne na dijelu njenog teritorija.

Vrijednost nekog prostora leži i u njegovoj prometnoj povezanosti s važnijim i većim administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima izvan njega. Tek se tada potencijalni resursni kapaciteti prostora mogu aktivirati. Obzirom na stanje prometnica te prometnih pomorskih veza, općinski prostor nedopustivo je prometno zapostavljen. Iznimno je loše povezan sa svojim, inače udaljenim, županijskim centrom Dubrovnikom. Stoga, štoviše, za neke usluge krajnji zapad otoka Korčule, odnosno Županije čak gravitira Splitu.

Dužinom od 19 kilometara more i morska obala u potpunosti prožimaju krajobraz i život ljudi Općine. Gospodarstvo Općine bitnim dijelom turistički orijentirano, vezano je uz komponentu mora. Još uvijek čisto, prozirno i plavo bitan je potencijal za poticanje razvoja Općine. More je za Općinu Lumbarda značajan prirodni resurs, kako za turističko gospodarstvo, tako i za eventualni razvoj marikulture, a što još nije znanstveno istraženo. More i njegova ekološka ranjivost zahtijevaju dodatne napore zaštite, kao od izgradnje i uništavanja obalnih prostora, tako i u sprječavanju njegovog zagađenja ispuštanjem svekolikog otpada čime se posredno štiti njegova fauna i flora

1.1.3. PLANSKI POKAZATELJI I OBVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

1.1.3.1. Pokrivenost područja Općine prostornim planovima

Za područje današnje Općine, a to podrazumijeva i samo naselje Lumbardu, do danas su izrađeni i **formalno su na snazi** dokumenti prostornog uređenja:

1. **Strategija prostornog uređenja R.Hrvatske (1997.g.) i Program prostornog uređenja R.Hrvatske (1999.g.)**, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno uređenje, Zagreb;
2. **Izmjene i dopune prostornog plana općine Korčula - revizija (1988, .g.)**, Urbanistički zavod Dalmacije, Split. (Sl.gl. općine Korčula br.:6/88)⁵.

1.1.3.2. Konceptualna obilježja prostornog razvitka Općine u važećim prostornim planovima

1.1.3.2.1. Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997.g.) i Program prostornog uređenja R.Hrvatske (1999.) Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno uređenje, Zagreb.

Strategija prostornog uređenja R.Hrvatske načelno usmjerava rješavanje problema prostornog i infrastrukturnog uređenja R.Hrvatske. Ona obrađuje pojedine segmente problematike prostora konceptijski i programski na razini

⁵ Usprkos naslova ovo je praktično izvorni Prostorni plan (bivše) općine Korčula.

interesa Republike ne ulazeći, poradi svog prostornog obuhvata, u stvarno rješavanje manjih prostornih cjelina i detalja. Stoga ovaj dokument treba promatrati kao načelnu strategiju i način ponašanja za Republiku, kao što to kaže i sam naslov i u toj strategiji treba uočiti postavke i smjernice djelovanja, te utjecaje predloženih rješenja, na uže prostore kao što je to danas Općina Lumbarda.

Opći ciljevi, nacionalni, ali i općinski, koji su ugrađeni u Strategiju odnose se na:

1. **osnaživanje prostorno-razvojne strukture** kroz uravnoteženi razvitak područja stvaranjem okosnica i težišta razvitka oslanjanjem na sustav naselja uz definiranje (i izgradnju) temeljnih prometnih pravaca na općinskoj, županijskoj i državnoj razini,
2. **kvalitetnu evoluciju** razvoja u prostoru s osloncem na resurse koje čine prirodna i kulturna graditeljska dobra, ljudski potencijal, ljepota, raznolikost i osobitost dijelova prostora.

U postizanju navedenih općih ciljeva interes Općine je:

- da se elementi županijske, državne i šire integracije **iskoriste kao poticaj** za unutarnju konsolidaciju gospodarstva, za razvoj turizma, infrastrukture, za povećanje interesa vanjskih gospodarskih čimbenika kao ulagača, za zaštitu prirodne i kulturne graditeljske baštine, razvoj specifičnih prostornih struktura i djelatnosti i razvoj ruralnog prostora,
- da se funkcionalna i ukupna ekološka cjelovitost i različitost područja Općine očuva, a razvoj planira prema načelu predodređenosti prostora za određene djelatnosti primjerene temeljnim značajkama prostora,
- da se pod teretom težnje za ubrzanim razvojem ne izgube temeljne osobitosti prostornih struktura.

Od interesa za Općinu Lumbarda iz Strategije prostornog uređenja Republike možemo izdvojiti slijedeće elemente:

Uspostavljajući prostorno funkcionalne cjeline države Općina se našla u sklopu županija jadranskog područja, što ima bitne učinke na budući razvoj prostora.

- Naselje Lumbarda svrstano je u "**ostala naselja**", a pripadajuće prvo gravitirajuće naselje je grad Korčula, potom županijsko središte Dubrovnik.
- Susjedni Grad Korčula za Općinu Lumbarda je i važno središte rada.
- Naselje Lumbarda i prostor Općine Lumbarda u Strategiji se spominju uglavnom kroz mogućnosti i planove turističkog gospodarstva, što je i bitna komparativna prednost Općine u odnosu druge hrvatske prostore. Lumbarda se definira kao "**turističko mjesto B razreda**" (p:205). U ovome kontekstu, u smislu turističkih resursa, Lumbarda se navodi kao "**turističko središte subregionalnog značaja**" i u okviru njenog prostora predviđa se "**luka do 200 vezova**" (p:204), odnosno "**lučica do 100 dužnih metara operativne obale**" i "**luka nautičkog turizma do 199 vezova**" (p:210).
- Navodi se i planira sustav za pročišćavanja zagađenih voda.
- Prostor Lumbarde u Strategiji je razmjerno značajno zastupljen u dijelu zaštite prirodne i kulturne baštine (p:229).
- Za prostor današnje Općine od značaja su postavke koje se odnose na **načela razvoja u ostvarivanju dugoročne koncepcije razvitka turizma**. Naveli bi samo najbitnije:
 - očuvanje kvalitete prostora;
 - uvažavanje prostorno-ekoloških i socio-kulturnih parametara;
 - unapređenje specifičnosti ukupne turističke ponude;
 - uključivanje kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu i
 - unapređenje i obogaćivanje asortimana ponude u cilju produžetka turističke sezone.
- U komponenti koja obrađuje građevinska područja opće je mišljenje da ih treba reducirati na realno potrebne površine.

Program prostornog uređenja R.Hrvatske kao dokument koji slijedi Strategiju prostornog uređenja R.Hrvatske još sažetije donosi odrednice koje kako izrađivače, tako i one koji provode planove obvezuju.

- U poglavlju (3-44) naglašava se važnost mora kao najznačajnijeg obnovljivog prirodnog resursa R.Hrvatske i potreba s time u svezi njegovog odgovarajućeg tretiranja u prostorno-planskim dokumentima osobito u smislu njegovog korištenja i zaštite.
- U poglavlju (6-10) uvodi se kategorija *obalnog područja mora*. Međutim u navedenom kontekstu nedostaju vladini propisi o određenju, uređenju i zaštiti *obalnog područja mora* (Zakon o prostornom uređenju, članak 45. stavak 1. NN 30/94.).
- U poglavlju (6-16) obrađuje se problematika "*razvoja i uređenja prostora jadranskih otoka*" kojemu treba posvetiti dužnu pažnju kako bi se spriječila depopulacija i gospodarsko nazadovanje otoka.

1.1.3.2.2. *Izmjene i dopune prostornog plana općine Korčula - revizija (1988.g.)*, Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Usprkos svog naslova ovo je praktično izvorni prostorni plan (bivše) općine Korčula. Plan detaljno i iscrpno obrađuje sve relevantne čimbenike nužne za kreiranje prostornog plana. Prostorni plan općine Korčula - revizija daje temeljnu namjenu površina kroz raspored i veličinu različitih funkcionalnih površina, njihovog međusobnog organiziranja i povezivanja, te rješava njihovo funkcioniranje u skladu s ljudskim potrebama i ondašnjim društvenim interesima. Razrađuje uvjete i način funkcioniranja naselja i na temelju utvrđivanja hijerarhije potreba postavlja funkcionalnu hijerarhiju. On također utvrđuje i smjernice te mjere zaštite graditeljske i prirodne sredine, kao i smjernice za provođenje i izradu ostale prostorno-planske dokumentacije.

Temeljne postavke Plana teže osiguravanju *čvrste veze i razvojne ravnoteže* između različitih aktivnosti društvenog života i na njima zasnovane funkcionalne strukture općine Korčula. Postavke Prostornog plana temelje se na ondašnjem društvenom vlasništvu i planskoj privredi. To je odredilo i prostorne parametre razvoja bivše općine, a oni su bili **više izraz želja nego stvarnih materijalnih mogućnosti** razvoja.

Osnovni ciljevi Prostornog plana općine Korčula - revizija bili su slijedeći:

- osiguranje čvrste veze i razvojne ravnoteže između različitih aktivnosti društvenog života međusobno i na njima zasnovane strukture ondašnje općine Korčula;
- osiguranje čvrste veze i razvojne ravnoteže između različitih aktivnosti društvenog života, s jedne strane i prirodnog sustava i potencijala s druge;
- osiguranje društveno-ekonomske, prostorne i infrastrukturne povezanosti prostora općine Korčula sa širim društvenim i prostornim sistemima, a na temelju ostvarivanja zajedničkih interesa i zadovoljavanja zajedničkih potreba;
- osiguravanje temelja za daljnju operacionalizaciju razvoja u srednjoročnim razdobljima, s ciljem čvršćeg određivanja potreba i mogućnosti njihovog zadovoljavanja kroz realizaciju potrebnih stambenih, radnih, rekreacijskih, i drugih objekata, te objekata infrastrukture, a na temelju istraživanja potreba i uspostavljanja njihove hijerarhije i redoslijeda zadovoljavanja;
- osiguravanje temelja za daljnju operacionalizaciju dugoročnog razvoja uži područja općine, gradskih naselja i naselja gradskog karaktera, područja posebne namjene i ostalih područja za koja je po onda važećem Zakonu o prostornom planiranju i uređivanju prostora bila potrebna detaljna razrada;
- osiguravanje temelja za izradu provedbene prostorno-planske dokumentacije, koja sasvim detaljno razrađuje uvjete izgradnje i raspored različitih funkcionalnih objekata u prostoru;
- osiguravanje uvjeta za područvljavanje građevinskog zemljišta;
- osiguravanje uvjeta za nesmetano odvijanje građevinske aktivnosti u prostoru općine, u onim prostorima u kojima nije potrebna detaljna razrada planske dokumentacije, odnosno u onim prostorima u kojima je potrebna izrada detaljnih planova, ali još nije izvršena.

Ovako određeni opći ciljevi odnosili su se, dakle, na cjelokupni prostor ondašnje općine, a time i na današnju Općinu Lumbarda, onda jednu od 13 mjesnih zajednica općine Korčula, koja svojim krajnjim istočnim položajem na otoku nije bila u žiži prostorno-planskih zbivanja. Ipak neke elemente u prostoru današnje Općine Lumbarda Prostorni plan općine Korčula - revizija izričito je naveo. Naveli bi najbitnije.

1. U **osnovama sustava naselja** Prostorni plan je smatrao da usmjeravanje aglomerativnih procesa u općini Korčula ima odlučujuću ulogu u daljnjem razvoju istočnog dijela otoka. Sprječavanjem linearnog rasta nastojao je riješiti problem urbanog kontinuuma, koji se počeo razvijati na otoku, a time i u Općini Lumbarda, kao neposrednom stambenom ekspanzionom prostoru općinskog središta, naselja Korčule. Time je naselje Lumbarda svrstano u gravitirajuća naselja. S navedenim u svezi u Lumbardi su se planirala 3,4 ha potrebna za stambenu izgradnju do 2000. i 2015. godine.
2. U okviru planirane sheme **namjene prostora**, u prostoru današnje Općine predviđene su površine za:
 - naselja,
 - značajne turističke funkcije,
 - površine za intenzivnu poljoprivredu - "proizvodnja povrća za potrebe stanovništva i turista", maslinici i vinogradi,
 - gospodarstvo,
 - zaštićene zone graditeljskog nasljeđa, "naselje na Glavici" te

-područja “značajnog krajolika”.

3. Naglašena je važnost turističke privrede za razvoj prostora općine Korčula poradi povoljnih prirodnih svojstvenosti prostora općine, pa je ovoj grani privrede u Prostornom planu dano dosta važnosti.
4. U Općini se identificiraju brojni spomenici kulturnog nasljeđa: prethistorijski lokaliteti, arheološki ostaci antičkog razdoblja, spomenički stambeno-gospodarski objekti, sakralni objekti i objekti prirodnog nasljeđa: jedan značajan krajolik. Zaštićena zona graditeljskog nasljeđa je naselje na Velikoj Glavici, arheološke zone su na i pored Koluderta, “Rimska vila” na Bilom Žalu, a područja značajnog krajolika obuhvaća šuma bora na poluotoku Ražnjić.
5. U okviru sustava komunalne infrastrukture Prostornim planom općine Korčula - revizija u prostoru današnje Općine Lumbarda predviđene su znatne površine za koje je planirano da ih obuhvati kanalizacioni sustav s podmorskim ispustom. U okviru vodoopskrbnog sustava u Općini je planirana jedna vodosprema povezana sa NPKL vodoopskrbnim sustavom. Također je predviđena potpuna elektrifikacija prostora s vezom na planiranu TS 110/35 Kv u Korčuli i TS 35/10 Kv u Lumbardi. U okviru komunalne infrastrukture obuhvaćeno je groblje, a jugozapadno od naselja Lumbarda planiran je i deponij otpada.
6. Planiranom shemom prometa Lumbarda je s naseljem Korčula povezana “*regionalnom*” cestom, koja u nastavku završava u Veloj Luci, uz “*važniju lokalnu cestu*” južnim prostorom općine, do naselja Žrnovo. U poštanskom prometu planirana je pošta, a u pomorskom lučica i pristanište za manje brodove.

1.1.3.3. Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njene ostvarenosti

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997.g.) i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (1999. g.)

O realizaciji Strategije i Programa još se ne može suditi, budući je prošlo premalo vremena od njihovog donošenja. Općina Lumbarda u Strategiji je eksplicitno spomenuta sa stvarnim pokazateljima uglavnom kroz komponentu turističkog razvoja Države što je i razumljivo obzirom na njene prirodne i kulturne potencijale, koje valorizira (i) ovaj dokument.

Izmjene i dopune Prostornog plana općine Korčula - revizija (1988.g.)

Ovaj plan općine Korčula još je na snazi. Nije formalno podijeljen u skladu s teritorijalnim razgraničenjima novih Općina i Grada Korčula. Za očekivati je da će se to provesti u Županijskoj skupštini nakon što svaka od novonastalih jedinica lokalne samouprave donese svoje Izvješće o stanju u prostoru, Program mjera za unapređenje stanja u prostoru i PPUO.

Zajedničko svojstvo analizirane prostorno-planske dokumentacije jest njeno slabo realiziranje, kako gospodarsko-razvojnih, tako i prostorno-planskih i infrastrukturnih rješenja i planova.

Najvažnija realizacija je izgradnja regionalnog vodovoda Neretva-Pelješac-(Mljet)-Korčula-Lastovo, (što je bilo zacrtano PP SR Hrvatske) potom potpuna elektroopskrba i rješavanje važnog pitanja telefonije, koja je bila prethodno izrazito nedostatna. Velikim dijelom izgrađeni su vodoopskrbni i kanalizacioni sustavi koje je potrebno konačno dovršiti.

Potreba opremanja naselja Lumbarda, infrastrukturom središnje važnosti tek se djelomično rješava. Zone zapošljavanja nisu prema Planu realizirane pa i poradi ovoga planirani sustav naselja još nije saživio u onoj mjeri kako je to Prostornim planom općine Korčula bilo zamišljeno.

Izostajanje planiranog gospodarskog rasta rezultiralo je slabim rastom stanovništva, a što je jasan odraz i krajnji rezultat neučinkovitosti gospodarskih mjera da lokalnom žiteljstvu pruži bolju ekonomsku perspektivu. Tu su svi nekadašnji prostorni planovi potpuno podbacili nerealnim plansko-privrednim prognozama (što, konačno, i nije bio njihov prvenstveni cilj)

Rješenja još važeće prostorno-planerske dokumentacije, temelje se na bitno različitim pretpostavkama društvenog i gospodarskog razvitka. Stoga je i društveno-ekonomska komponenta, u duhu razmišljanja i ponašanja prošlog vremena, prenaplašena.

Prihvatljivim možemo smatrati temeljne postavke o zaštiti prostora, zaštiti kulturne i prirodne baštine, ali samo u teoretskim postavkama i dijelovima te dijelovima koji obrađuju konkretnu zaštitu. Isto i smjernice za turistički razvoj u onim dijelovima, koji nisu preambiciozno postavljeni. Preporuke racionalnog i svrhovitog korištenja prostora svakako se trebaju prihvatiti. Ove smjernice i preporuke u prošlosti su se, međutim, često zanemarivale poradi raznih razloga. Koji put i zbog neshvaćanja važnosti problematike zaštite prostora i želje za velikim turističkim kompleksima uz vjerovanja da će oni donijeti prosperitet kraju množinom kreveta, što često nije bilo tako.

Dosadašnjim planovima poticao se razvitak turizma i industrije, uz ekstenzivno zapošljavanje i iskorištavanje prostora. Pri tome je turizam, koji je bio u ekspanziji, pokazao priličnu ravnodušnost prema prirodnim i kulturnim vrijednostima prostora koji je iskorištavao. Dimenzioniranje turističkih kapaciteta prema raspoloživim atraktivnostima prostora bilo je pogrešno. Taj odnos nužno je ispraviti, a planiranje dovesti u korelaciju s demografskim ograničenjima i mogućnostima, kao i s mogućnostima prostora da prihvati određene kapacitete bez trajnih šteta za vrijednosti prostora i krajobraza, a pri tome treba voditi računa o kvaliteti ponude u suglasju s vrijednostima okolne prirode i prostora.

Usprkos navedenih krivih pretpostavki razvoja, tehnički, eleborati su: temeljiti cjeloviti i popraćeni korektnim i jasnim grafičkim priložima.

1.1.3.4. Izmjene i dopune Prostornog plana općine Korčula - revizija u dijelu područja Općine Lumbarda

Najvažnije promjene koje su se izvršile u odnosu na Prostorni plan općine Korčula - revizija ovim Planom u dijelu područja Općine Lumbarda odnose se na promjene u segmentu građevnih područja i to građevnih područja naselja, građevnih područja za turističku i gospodarsku izgradnju.

Dakle izvršene su

- manje promjene u planu namjene površina i to u segmentu građevnih područja naselja, turističkih i gospodarskih zona odnosno građevnih područja;
 - Građevinsko područje za gospodarsku izgradnju u zoni iza Krmače, u blizini naselja, premješteno je u zonu Kokojevice, gdje se PPŽ planira i sakupljalište korisnog otpada nakon otvaranja centralnog odlagališta krutog komunalnog otpada za otok Korčulu.
 - Turistička zona planirana na izloženoj južnoj pućinskoj obali Općine zapadno od plaže Pržina premještena je i planirana na poziciji Pelegrin-Krmača
- manje su promjene u planiranju komunalne infrastrukture i već spomenutog odlaganja otpada.

U ostalim planskim rješenjima promjena gotovo nema, čak bi se moglo kazati da je postignuta razmjerno **visoka podudarnost** s rješenjima važećeg Prostornog plana općine (bivše) Korčula - revizija (1988) koji je donesen prije 12 godina u jednom sasvim drugačijem društvenom kontekstu na način kako su se onda radili planovi osobito u smislu preuveličavanja mnogih planskih vrijednosti itd. Stoga ih je vrlo teško uspoređivati sa današnjim planskim rješenjima jer je i tehnički pristup izradi drugačiji. Neke usporedbene tablice bilansi namjene površina između važećeg PPO Korčula - revizija i ovoga PPUO Lumbarda nije moguće precizno i jednoznačno izraditi, jer ih u navedenom PPO niti nema iskazanih i **razdvojenih** za područje Općine Lumbarda **kao današnje jedinice lokalne samouprave**. Iz svega proizlazi da nema jednoznačnih podataka za izradu cjelovite **precizne** usporedbene bilance namjene površina između PPO Korčula - revizija u dijelu današnje Općine Lumbarda te rješenja u PPUO Lumbarda.

Ukidanjem *zaštitnog obalnog pojasa* ostao je "vakuum", no Vlada još nije donijela propise o uređenju, i zaštiti obalnog područja (Zakon o prostornom uređenju, NN 30/94, 68/98, članak 45, stavak 1.), pa ovaj PPUO Lumbarda u nedostatku važećeg PPU županije, nije mogao prejudicirati rješenja.

Promjene u segmentu građevnih područja precizno su prikazane u grafičkom prilogu "D" na grafičkim listovima br: 4c-1-4c-7: *"Promjene građevnih područja u odnosu na važeći plan"*. Promjene su i usporedbeno numerički obrađene u tablici 26 i 27 teksta. Izvršene izmjene i dopune mogu se uspoređivati i s prilogom "E" u kojemu je dan list *"Namjena površina do 2000. godine"* kao izvod iz Prostornog plana općine Korčula - revizija

1.1.4. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE, GOSPODARSKE I PROSTORNE POKAZATELJE

1.1.4.1. Ocjena demografskog stanja

Tragovi najstarije naseljenosti ovoga korčulansko-pelješkog kraja kojemu pripada i današnja Općina Lumbarda sežu daleko u prošlost. To dokazuju brojna neolitska nalazišta i prehistorijske gomile na Korčuli (Jakasova špilja, Vela špilja i Mocila kod Pupnata) i na Pelješcu (gomile kod Janjine) da spomenemo samo neke. Značajna je snažna grčka kolonizacija Korčule, a brojni tragovi iz rimskog vremena govore o prisutnosti romanskog stanovništva. Slavska kolonizacija starija je od 10. stoljeća. Romansko stanovništvo zadržava se u gradovima, a slavensko osniva svoja naselja u unutrašnjosti dalje od mora, jer to najviše odgovara njihovom tradicionalnom stočarsko-ratarskom gospodarstvu. Kroz to dugo razdoblje stanovništvo korčulansko-pelješkog kraja je malobrojno, a njegovo djelovanje u prostoru ograničeno i neznatno. Dolaskom otoka Korčule pod mletačku vlast 1420. godine započinju se odvijati značajnije promjene u strukturi i broju stanovnika. Sredinom 19. stoljeća otok Korčula ima 10021 stanovnika. Tablica 3.

TABLICA 3
KRETANJE STANOVNIŠTVA OTOKA KORČULE 1857. - 1971.

	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	Pokazatelj 1971. 1961.
Otok Korčula	10021	10567	12388	14934	17377	20340	20698	17853	19016	17949	18299	101,9

Izvor: Geografija SR Hrvatske, 1974.

Otok Korčula svoj vrhunac dostiže 1931. godine s 20698 stanovnika. Prema popisu 1991. godine današnje četiri Općine i Grad Korčula broje 17038 stanovnika.

U Općini Lumbarda postoji statistički samo jedno naselje, naselje Lumbarda, pa broj njegovih stanovnika ujedno predstavlja i broj stanovnika Općine. Obzirom na veličinu Općine i koncentraciju življa uz obalu, oblikovalo se zaista jedno kompaktno izgrađeno područje. No u tom području prepoznajemo još uvijek, statistički rečeno *izdvojene dijelove naselja* za koje se ipak više ne može kazati da su izdvojeni, jer su se već s središnjim naseljem Lumbardom stopila u jednu kontinuirano izgrađenu površinu današnjeg naselja Lumbarda. Do 1948. godine u različitim popisnim godinama pojavljivala su se naselja: Javić, Kosovo, Lumbarda, Mala Glavica, Mala Postrana, Sutivan, Vela Glavica, Vela Postrana, Žabnjak. Od 1948. godine iskazuje se Lumbarda kao naselje - područje¹.

1.1.4.1.1. Kretanje broja stanovnika

U Općini, odnosno naselju Lumbarda prema Popisu stanovništva 1991. godine živjela su 1102 stanovnika. U odnosu na stanje 1948. godine kada je Lumbarda brojila 1185 stanovnika u navedenom vremenskom periodu iskazan je apsolutni pad od 83 stanovnika, odnosno 7% (indeks 0,93). Međutim u zadnjem popisnom razdoblju 1981/1991. stanovništvo Općine pokazuje rast od 6% (indeks 1,06) što u apsolutnom iznosu znači porast za 62 stanovnika (Tablica 4).

TABLICA 4
KRETANJE BROJA STANOVNIKA OPĆINE I NASELJA LUMBARDA

Popisna godina	Općina				Općinsko središte					Općina bez općinskog središta			
	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks	Relativni udio u općini	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks
1931	1243				1243				100,00	0			
1948	1185	-58	-4,7	0,95	1185	-58	-4,7	0,95	100,00	0	0		
1953	1235	50	4,2	1,04	1235	50	4,2	1,04	100,00	0	0		
1961	1142	-93	-7,5	0,92	1142	-93	-7,5	0,92	100,00	0	0		
1971	1068	-74	-6,5	0,94	1068	-74	-6,5	0,94	100,00	0	0		
1981	1040	-28	-2,6	0,97	1040	-28	-2,6	0,97	100,00	0	0		
1991	1102	62	6,0	1,06	1102	62	6,0	1,06	100,00	0	0		
1948-91		-83	-7,0	0,93		-83	-7,0	0,93			0		

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

¹ KORENČIĆ, M.: "NASELJA I STANOVNIŠTVO SR HRVATSKE", Republički zavod za statistiku SRH, Zagreb, 1979, pp 348-350.

Na kretanje ukupnog broja stanovnika Općine bitno utječu kako prirodno kretanje stanovništva (priraštaj) (Tablica 5), tako i prostorna pokretljivost stanovništva (migracije), odnosno u našem slučaju popisom ustanovljeno kretanje stanovništva (Tablice 6 i 7). Tijekom zadnje četiri promatrane godine, stopa prirodnog kretanja stanovništva Općine pokazuje negativan prirodni priraštaj (1995. i 1996. godine). Istovremeno stopa popisom utvrđenog kretanja stanovništva je pozitivna iz čega proizlazi da je Lumbarda blago izraženo imigraciono područje. Tipovi općeg kretanja stanovništva ustanovljeni za godišta 1993. do 1996. su slijedeći²:

- 1993. godina tip I¹ ekspanzije imigracijom
- 1994. godina tip E¹ emigracija
- 1995. godina tip I³ slaba regeneracija imigracijom
- 1996. godina tip I² regeneracija imigracijom

Dakle, i inače **blagi rast stanovništva Općine temelji se u tri od četiri zadnja promatrana godišta na laganoj imigraciji** stanovništva.

Promatrajući podatke Popisa stanovništva 1991. godine o migracijskim obilježjima stanovništva Općine (Tablice 6 i 7) uočavamo da u Općini živi čak 22,1% doseljenog stanovništva, a 77,9% stanovništva što od rođenja stanuje u istom mjestu. Doseljavanje je bilo izrazito u popisnom razdoblju 1971/81, a osobito u zadnjem popisnom razdoblju 1981/91. iz čega bi se moglo zaključiti da se ovaj trend ubrzava (Tablica 7).

Iz rečenog proizlazi da Općine Lumbarda **ima potencijale kojima može privući stanovništvo** u svoj prostor.

Ustanovljeni tipovi općeg kretanja stanovništva Općine odraz su cjelokupnog društveno-gospodarskog razvoja prostora, koji je imao utjecaja na sve demografske procese u Općini. Blizina središta kao što je naselje Korčula i realna pozicija naselja Lumbarde kao prigradskog naselja, obalni smještaj naselja, prirodne kvalitete prostora utjecali su i utječu na prikazano kretanje stanovništva Općine.

1.1.4.1.2. Struktura stanovništva

Spolna i dobna struktura

Dobna struktura odražava društveno-gospodarska zbivanja i političke prilike u prošlosti, a daje temelj za razumijevanje daljnjih mogućnosti reprodukcije stanovništva i neke važne činjenice na temelju kojih je moguće planiranje gospodarskog razvoja.

U spolnoj strukturi stanovništva gledajući cjelokupnu populaciju Općine, prema popisu 1991. godine, ženskog dijela populacije ima 3,3% više od muškog, pa možemo kazati da je u Općini Lumbarda praktično jednak udio muškaraca i žena. Takav je slučaj i u većini dobnih skupina. U nekim dobnim skupinama ipak uočavamo razmjerno veća odstupanja. Ta su odstupanja u korist većeg broja ženskog dijela populacije, a uglavnom se nalaze u starijim dobnim skupinama: u dobnj skupini 55-59, zatim u dobnim skupinama višim od 65 godina starosti. Međutim u dobnj skupini 20-24 godine starosti zamjećuje se znatno odstupanje u korist ženskog dijela populacije, koje iznosi čak 12,8%, što je promatrajući neposredne mlađe i starije dobne skupine u kojima su muškarci u većini neobičan i značajan podatak, budući se odnosi na važan kontingent muškog dijela populacije Općine.

Dobna struktura stanovništva Općine po velikim dobnim skupinama prema popisu stanovništva 1991. godine pokazuje da je neznatno više od polovice populacije Općine u dobnj skupini 0d 20-59 godina, a da je dobna skupina od 0-19 godina brojnija (26,7%) od dobne skupine u kojoj je stanovništvo starije od 60 godina (22,0%). Stoga je i koeficijent starosti stanovništva Općine dosta nepovoljan i iznosi 0,82. Ova njegova vrijednost ukazuje **na razmjerno staro stanovništvo** Općine. Poradi podjednagog broja muškaraca i žena, a manjeg broja muškaraca u starijim dobnim razredima to je i koeficijent starosti muškog dijela stanovništva (0,65) razmjerno povoljniji od koeficijenta starosti ženskog dijela stanovništva (1,01) iako su oba koeficijenta nepovoljna, osobito ženskog dijela populacije. (Tablice 8 i 9).

² FRIGANOVIĆ, M: "DEMOGRAFIJA, STANOVNIŠTVO SVIJETA", Školska knjiga, Zagreb, 1990., p.102.

TABLICA 5
STRUKTURA KRETANJA STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA ZA RAZDOBLJE 1993 - 1996. GODINA

Općina Lumbarda i općinsko sjedište Lumbarda								
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996
BROJ STANOVNIKA	Aps.	1040	1102	1108	1114	1121	1127	1133
ROĐENI	Aps.				17	22	7	20
UMRLI	Aps.				12	10	17	22
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.				5	12	-10	-2
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.				6	6	6	6
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.				1	-6	16	8
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%				1,1	-5,2	14,4	7,2
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%				4,5	10,7	-8,9	-1,8
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%				5,6	5,5	5,5	5,5
Općinsko središte naselje Lumbarda								
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996
BROJ STANOVNIKA	Aps.	1040	1102	1108	1114	1121	1127	1133
ROĐENI	Aps.				17	22	7	20
UMRLI	Aps.				12	10	17	22
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.				5	12	-10	-2
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.				6	6	6	6
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.				1	-6	16	8
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%				1,1	-5,2	14,4	7,2
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%				4,5	10,7	-8,9	-1,8
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%				5,6	5,5	5,5	5,5
Općina bez općinskog središta naselja Lumbarda								
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996
BROJ STANOVNIKA	Aps.	0	0	0	0	0	0	0
ROĐENI	Aps.				0	0	0	0
UMRLI	Aps.				0	0	0	0
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.				0	0	0	0
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.				0	0	0	0
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.				0	0	0	0
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%				#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%				#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%				#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 6
MIGRACIJSKA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE

Opć. nova	Naselje	Broj stanovnika 1991.	Od rođenja stanuje u istom mjestu		Doseljeno stanovništvo		Doseljeno iz iste općine (bivše)		Doseljeno iz druge općine (izvan bivše)		Doseljeno iz druge države i ostalo	
			Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%
LUM	LUMBARDA	1102	858	77,9	244	22,1	74	6,7	109	9,9	60	5,4
	Ukupno/prosječno	1102	858	77,9	244	22,1	74	6,7	109	9,9	60	5,4

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 7
STRUKTURA MIGRACIJSKIH OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE

Obilježje	Općina Lumbarda			Naselje Lumbarda			Općina bez naselja Lumbarda		
	Aps.	%	%	Aps.	%	%	Aps.	%	%
UKUPNO STANOVNIKA	1102	100,0		1102	100,0		0	100,0	
OD ROĐENJA STANUJE U ISTOM NASELJU	858	77,9		858	77,9		0	#DIV/0!	
UKUP. DOSELJ. DO 91.g.	244	22,1	100,0	244	22,1	100,0	0	#DIV/0!	100,0
IZ ISTE OPĆINE (bivše)	74		30,3	74		30,3	0		#DIV/0!
IZ DRUGE OPĆINE RH	109		44,7	109		44,7	0		#DIV/0!
OSTALO	60		24,6	60		24,6	0		#DIV/0!
1940. I PRIJE	3		1,2	3		1,2	0		#DIV/0!
1941-1945.	6		2,5	6		2,5	0		#DIV/0!
1946-1960.	28		11,5	28		11,5	0		#DIV/0!
1961-1970.	39		16,0	39		16,0	0		#DIV/0!
1971-1980.	55		22,5	55		22,5	0		#DIV/0!
1981-1985	31			31			0		
1986-1991	69			69			0		
1981-1991	100		41,0	100		41,0	0		#DIV/0!
Ostalo	13		5,3	13		5,3	0		#DIV/0!
UKUP. DOSELJ. DO 91.g.	244		100,0	244		100,0	0		#DIV/0!

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb

U pravilu ona naselja koja imaju konstantan demografski nazadak imaju i nepovoljan odnos starosnih razreda. Ako se uzme da je indeks 0,4 granična vrijednost, koja određuje što se u budućnosti može očekivati u razvoju naselja (Općine), tada sva naselja koja premašuju vrijednost navedenog indeksa mogu očekivati manje ili više negativnu tendenciju demografskog razvoja. Indeks starosti na razini Općine iznosi 0,82 što je također vrlo nepovoljno.

TABLICA 8
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE

Dobne skupine	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	Višak % (+)M (-)Ž
0-4	40	52,6	36	47,4	76	5,3
5_9	40	51,9	37	48,1	77	3,9
10_14	38	52,1	35	47,9	73	4,1
15-19	36	52,9	32	47,1	68	5,9
20-24	34	43,6	44	56,4	78	-12,8
25-29	46	54,8	38	45,2	84	9,5
30-34	41	54,7	34	45,3	75	9,3
35-39	38	51,4	36	48,6	74	2,7
40-44	36	46,2	42	53,8	78	-7,7
45-49	22	48,9	23	51,1	45	-2,2
50-54	35	53,0	31	47,0	66	6,1
55-59	25	40,3	37	59,7	62	-19,4
60-64	35	54,7	29	45,3	64	9,4
65-69	13	27,7	34	72,3	47	-44,7
70-74	11	33,3	22	66,7	33	-33,3
75 i više	41	41,8	57	58,2	98	-16,3
Nepoznato					4	
Ukupno	531	48,2	567	51,5	1102	-3,3

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 9
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA 1991. GODINE

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Aps.M	%M	Aps.Ž	%Ž	Aps.U	%U
0-19	154	14,0	140	12,7	294	26,7
20-59	277	25,1	285	25,9	562	51,0
60 +	100	9,1	142	12,9	242	22,0
Ostalo					4	0,4
Ukupno	531	48,2	567	51,5	1102	100,0
Koeficijent starosti	0,65		1,01		0,82	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Gospodarska struktura

Prema popisu stanovništva 1991. godine od ukupnog broja stanovnika Općine bilo je samo 37,48% aktivnih i čak 42,47% uzdržavanih, a 18,78% s osobnim izvorima prihoda. (Tablica: 10). Iz iste tablice vidimo da su, u razmjerno malom broju aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost, primarne djelatnosti zastupljene s beznačajnih 1,45%, i to većim dijelom u poljoprivredi i ribarstvu, a manjim u vodoprivredi. Sekundarne djelatnosti su na drugom mjestu sa značajnih 24,46% aktivnog stanovništva. Najveća zastupljenost aktivnog stanovništva je u tercijarnim djelatnostima s visokih 67,07%. Daleko najviše u ugostiteljstvu i turizmu (38,01%), što ukazuje na gospodarsku usmjerenost Općine.

TABLICA10
EKONOMSKA STRUKTURA AKTIVNOG STANOVNIŠTVA OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE

DJELATNOST	Aps.	%	%
UKUPNO STANOVNIŠTVO	1102	100,00	
I AKTIVNO STANOVNIŠTVO SVEGA	413	37,48	100,00
AKTIVNO STANOVNIŠTVO ŠTO OBAVLJA DJELAT.	390		
1. PRIMARNE DJELATNOSTI	6		1,45
a) Poljoprivreda i ribarstvo	5		1,21
b) Šumarstvo	0		0,00
c) Vodoprivreda	1		0,24
2. SEKUNDARNE DJELATNOSTI	101		24,46
a) Industrija i rudarstvo	74		17,92
b) Građevinarstvo	27		6,54
3. TERCIJARNE DJELATNOSTI	277		67,07
a) Promet i veze	34		8,23
b) Trgovina	15		3,63
c) Ugostiteljstvo i turizam	157		38,01
d) Obrtništvo i osobne usluge	22		5,33
e) Komunalne i stambene djelatnosti	1		0,24
f) Financijske, tehničke i poslovne usluge	2		0,48
g) Obrazovanje, znanost, kultura i informacije	17		4,12
h) Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	10		2,42
i) Tijela državne vlasti, lokalna samoupr., fondovi i sl.	19		4,60
4. NERAZVRSTANO	6		1,45
AKTIVNO STANOVNIŠTVO ŠTO NE OBAVLJA DJELAT.	23		5,57
II OSOBE S OSOBNIM PRIHODOM SVEGA	207	18,78	
III UZDRŽAVANO STANOVNIŠTVO SVEGA	468	42,47	
IV U INOZEMSTVU	14	1,27	
V NEDEFINIRANO	0	0,00	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Kako u Općini postoji samo jedno statističko naselje to je iskazana koncentracija zaposlenih u tercijarnim, uslužnim djelatnostima, ista i za općinsko središte.

Iz raspoloživih podataka nije moguće utvrditi dio radnika, od aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost, koji ostaje na radu u Općini, odnosno, dio koji putuje na rad u radne centre izvan Općine u koje odlazi čak 61,4% od sveukupnog broja radnika. To osobito vrijedi za odlazak radnika, na rad u Grad Korčulu. Zato su i vrijednosti "rade u drugom mjestu iste općine" u stvari vrijednosti za "rad u drugom mjestu" nekadašnje općine Korčula, u kojoj od onih radnika što rade u drugom mjestu, radi čak 96,4%. (Tablica: 11)

TABLICA 11
RADNICI OPĆINE LUMBARDA PREMA MJESTU RADA 1991. GODINE

Op. nov.	Naselje	Broj stanovnika ukupno		Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost svega		Rade u mjestu stanovanja		Rade u drugom mjestu ukupno		Od toga rade u drugom mjestu iste općine (bivše)		U drugom mjestu RH		Dnevni migranti		Rade u mjestu stanovanja. Postotak od aktivnog stan.		Radnici od aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost
		Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%		
LUM	LUMBARDA	1102	1088	390	360	32,7	139	38,6	221	61,4	213	96,4	6	0	201	55,8	35,6	92,31
	Ukupno	1102	1088	390	360	32,7	139	38,6	221	61,4	213	96,4	6	0	201	55,8	35,6	92,31

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Mali postotak stanovništva u primarnim djelatnostima (1,45% od aktivnih Tablica: 10) pokazuje slabo razvijen primarni sektor, a znatno bolje razvijen sektor sekundarnih djelatnosti (24,6% u gospodarskim djelatnostima: proizvodna, prerađivačka industrija itd.). To znači da u Općini postoji mala vezanost za djelatnosti poljodjelstva i ribarstva. Visoke vrijednosti tercijara, odnosno uslužnih djelatnosti, osobito u turističkom i ugostiteljskom sektoru **ukazuju na izvjesnu jednosmjernu funkcionalnu usmjerenost** privrede Općine.

U nemogućnosti da se od Državnog zavoda za statistiku pribave podaci o izvoru prihoda domaćinstava za 1991. godinu, uzimajući u obzir da je u Općini u primarnim djelatnostima zaposleno 1,45% od aktivnog stanovništva što se slaže s podacima iznesenim u Tablici 12 *obavlja zanimanje na gospodarstvu* 2,66% te da je u odnosu na taj podatak razmjerno mnogo domaćinstava s gospodarstvom (53,7% Tablica 13) za zaključiti je da je u Općini još uvijek razmjerno mnogo domaćinstava s mješovitim izvorom prihoda, odnosno da je preko pola domaćinstava Općine još uvijek *jednom nogom* vezano za zemlju i dodatne prihode sa zemlje.

TABLICA 12
POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO OPĆINE LUMBARDA PREMA AKTIVNOSTI 1991. GODINE S POSTOTKOM UDJELA AKTIVNOG POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU NASELJA

Opć. nova	Općina/naselje	Broj stanovnika	Aktivno stanovništvo svega		Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost svega		Ukupno poljoprivredno stanovništvo svega		Ukupno nepoljoprivredno stanovništvo		Aktivno poljoprivredno stanovništvo		Obavlja zanimanje na gospodarstvu		Udržavano poljoprivredno stanovništvo		Ukupno poljoprivredno stanovništvo u ukupnom stanovništvu naselja		Aktivno poljoprivredno u ukupnom stanovništvu naselja		Aktivno poljoprivredno u ukupnom stanovništvu naselja		Aktivno poljoprivredno u ukupnom stanovništvu naselja			
			Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%		Aps.		%	
LUM	LUMBARDA	1102	413	390	26	1076	16	11	2,66	10	2,4	4,1	3,874													
	Ukupno	1102	413	390	26	1076	16	11	2,66	10	2,4	4,1	3,874													

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 13

BROJ DOMAĆINSTAVA I DOMAĆINSTVA PREMA POSJEDOVANJU POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE S POSTOTKOM DOMAĆINSTAVA BEZ POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

Opć. nova	Općina/naselje	Broj stanovnika	Ukupan broj domaćinstava	Prosječni broj članova domaćinstva	Ima gospodarstvo		Nema gospodarstvo	
		Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	%	Aps.	%
LUM	LUMBARDA	1102	313	3,5	168	53,7	145	46,3
	Ukupno	1102	313	3,5	168	53,7	145	46,3

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Obrazovna struktura

Od ukupnog broja stanovnika Općine 45,64% stanovnika ima srednje, više i visoko obrazovanje, što je podatak u skladu s položajem i značajem Općine u širem prostoru (realno je prigradsko naselje naselja Korčule) i njenom razinom usluga koje danas pruža u uslužnom turističkom sektoru. U želji da se podigne razina usluga u ovom dijelu uslužnog sektora i u općoj želji da se proširi uska funkcionalna usmjerenost, bit će potrebno poboljšati školsku spremu stanovništva Općine. (Tablica 14.)

TABLICA 14
STANOVNIŠTVO OPĆINE LUMBARDA STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA ŠKOLSKOJ SPREMI 1991. GODINE S POSTOTKOM SREDNJE, VIŠE I VISOKO OBRAZOVANIH

Opć. nova	Općina/naselje	Stanovništvo ukupno	Staro 15 i više godina ukupno	Bez školske spreme ukupno	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više obrazovanje	Visoko obrazovanje	Nepoznato	Srednje + više + visoko obrazovanje	
		Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	%
LUM	LUMBARDA	1102	876	13	185	444	31	28	4	503	45,64
	Ukupno	1102	876	13	185	444	31	28	4	503	45,64

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

1.1.4.1.3. Struktura stambenog prostora

Struktura stambenog prostora Općine **potvrđuje njenu atraktivnost za odmor i rekreaciju**. U općini je registrirano 510 stambenih jedinica. Od navedenog broja ima svega 305 ili 59,8% stalno nastanjenih, a čak 185 ili 36,3% za odmor i rekreaciju, odnosno za povremeno boravljenje. (Tablica: 15). Ovaj podatak ujedno pokazuje da broj stanovnika Općine u određenim vremenskim razdobljima godine naglo raste. Uzimajući u obzir odnos između stalno nastanjenih stambenih jedinica i stambenih jedinica za povremeno boravljenje te stambenih jedinica za odmor i rekreaciju, jasno je da se broj stanovnika Općine tijekom ljetnog razdoblja skoro udvostruči.

TABLICA 15
STANOVNIŠTVO PREMA KORIŠTENJU I STANDARDU OPĆINE LUMBARDA 1991. GODINE

Opć. nova	Općina/naselje	Broj stanovnika	Površina stanova	Ukupan broj stanova	Nastanjeni	Povremeno nastanjeni	Napušteni	Za odmor i rekreaciju	Za sezonske radove	Isključivo za djelatnost	Broj osoba po stanu	Broj m ² po osobi
											st/osob	m ² /osob.
LUM	LUMBARDA	1102	42479	510	305	102	17	83	1	2	2,16	38,55
	Ukupno	1102	42479	510	305	102	17	83	1	2	2,16	38,55

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

1.1.4.2. Ocjena gospodarskog stanja

Sadašnja gospodarska struktura Općine Lumbarda obzirom na raspoložive prostorne, kadrovske i ostale izvore ne može se ocijeniti kao zadovoljavajuća. Gospodarski subjekti, koji privređuju na području Općine, u odnosu izgrađenih prema optimalnim kapacitetima, raspoložive strukture radne snage u odnosu na stvarno zaposlenu i sukladno tome s ostvarenim fizičkim i financijskim pokazateljima u odnosu na očekivane ne zadovoljava ni minimalne kriterije i ne predstavlja realni temelj ubrzanog gospodarskog i sveukupnog razvoja Općine.

Turizam i ugostiteljstvo je temeljna i vodeća gospodarska grana i kao takva najznačajniji nositelj razvoja. Pored turizma, iako još uvijek s malim brojem zaposlenih, je djelatnost poljoprivrede. Neadekvatno organizirana, rascjepkana, s usitnjenim posjedima i tržišno neprilagođena.

U sekundarnim djelatnostima, prvenstveno industriji i građevinarstvu s nešto značajnijim udjelom broja zaposlenih (18,7 %) kapaciteti i gospodarski subjekti razmješteni su izvan područja Općine.

U zadnje vrijeme, zahvaljujući mjerama poticanja privatne inicijative, značajnije se razvija djelatnost obrtništva i pružanja osobnih usluga od strane fizičkih osoba.

Dakle, najznačajnije je razvijen sektor tercijarnih djelatnosti s najvećim udjelom ugostiteljstva i turizma, prometa i veza, te raznih uslužnih djelatnosti, koji zajedno, u ukupnom broju zaposlenih, sudjeluje sa 77,8 %.

Turističko-ugostiteljska djelatnost do 1991. godine bila je temeljni nosilac razvoja mjesta. Sezonom u trajanju 120-140 dana osiguravala je relativno visoku stopu zaposlenosti lokalnog stanovništva, a dijelom je osiguravala i uvjete za razvoj određenih djelatnosti, infrastrukturnih i komunalnih sadržaja u samom mjestu.

Od 1991. godine, kao posljedica direktnih i indirektnih događaja prouzročenih nametnutim ratom na prostoru Republike Hrvatske korištenje kapaciteta od 1991. - 1993. godine bilo je dijelom nekomercijalno radi smještaja prognanika i izbjeglica. Kao posljedica navedenih događanja od 1994. godine kapaciteti se u prosjeku koriste tek od 65-80 dana.

Rečeno je utjecalo na devastaciju turističkih kapaciteta. Ne treba niti spominjati ulaganje u nove sadržaje po nepovoljnim uvjetima kreditiranja, kojega nije bilo. Pored toga i poradi toga, nakupili su se gubici u poslovanju i teškoće u smislu nelikvidnosti i izvršavanja dospjelih obveza iz raspoloživih sredstava. Slična situacija pratila je i ostale privatne ugostiteljske subjekte i velik broj privatnih iznajmljivača soba i apartmana, koji još uvijek s postojećom razinom korištenja ne osiguravaju normalno poslovanje i potrebna financijska ulaganja sukladno zahtjevima tržišta i potrošača. Tablica 16.

TABLICA 16
RASPOLOŽIVI TURISTIČKI KAPACITETI SA STANJEM 31. 12. 1998.

Smještajni objekti	Broj jedinica	Broj kreveta
Hotel "Lumbarda"	45	90
Apartmansko naselje "Mala Glavica"	70	250
Hotel "Borik-Lovor"	85	170
Ukupno:	200	510

U ovom trenutku u komercijalnoj upotrebi su apartmansko naselje "Mala Glavica" kapaciteta 70 apartmanskih jedinica, odnosno 230-250 kreveta, te 85 smještajnih jedinica u objektu hotela "Borik-Lovor" s ukupno 170 kreveta.

Hotel "Lumbarda" kapaciteta 45 smještajnih jedinica, odnosno 90 kreveta zbog svoje zastarjelosti (izgrađen prije 30 godina i nije značajnije renoviran) i nemogućnosti dobivanja kategorije, trenutno se ne može komercijalno koristiti. Hotel zahtijeva značajnija ulaganja u njegovu unutrašnjost, a da bi se ponovno mogao pojaviti na tržištu te intenzivnijim korištenjem kapaciteta uz povoljnije cijene osigurati pozitivno poslovanje.

Pored navedenih kapaciteta kao značajna ponuda trenutno je na raspolaganju i oko 1.200 kategoriziranih kreveta u privatnim sobama i apartmanima.

TABLICA 17
OSTVARENI TURISTIČKI PROMET PO KAPACITETIMA I GODINAMA

Godina	Hoteli - apart. naselje	Privatni smještaj	Ukupno:
1986.	52.141	31.128	83.269
1987.	69.186	41.423	110.609
1989.	54.778	34.723	89.501
1997.	35.335	19.622	54.957
1998.	29.332	23.602	52.934

Iz navedenog pregleda vidljivo je da je najveći turistički promet ostvaren u 1987. godini, dok je turistički promet u 1997. godini u odnosu na najbolja ostvarenja u 1987. godini u hotelskom smještaju i privatnom smještaju dosegnuo oko 50 % noćenja. Navedeno korištenje kapaciteta, uvjetovano situacijom, ali i kvalitetom kapaciteta te nedostatkom pratećih sadržaja, utječe i na stopu zaposlenosti u djelatnosti turizma i ugostiteljstva. U ovom trenutku u ovoj djelatnosti na području Općine Lumbarda zaposleno je 75 djelatnika uz napomenu da oko 30 zaposlenih nije u statusu sigurnog zaposlenja, a i određeni broj ugostiteljskih obrtnika još uvijek ne može osigurati sigurnu godišnju egzistenciju i financijska ulaganja na temelju sezonskog rade od otprilike dva mjeseca.

Pored navedenih kapaciteta, u sektoru pružanja ugostiteljskih usluga postoji veći broj objekata uglavnom u vlasništvu fizičkih osoba, a čije korištenje je neposredno vezano uz popunjenost hotelskih i sličnih smještajnih kapaciteta.

U turističkoj sezoni na raspolaganju je gostima ukupno 17 ugostiteljskih objekata različitih sadržaja s ukupnim kapacitetom od oko 980 sjedećih mjesta. Raspoloživi smještajni kapaciteti i njihova stopa korištenja u ovom trenutku ne mogu osigurati stabilno poslovanje, a da ne govorimo o proširivanju djelatnosti i eventualnom uključivanju novih subjekata i sadržaja.

Poljoprivredna djelatnost, kao jedna od značajnijih gospodarskih grana na otocima komplementarno je najuže vezana uz turističko-ugostiteljsku djelatnost. U dosadašnjem razvoju nije dala očekivane rezultate u smislu korištenja raspoloživih poljoprivrednih resursa.

U ovoj djelatnosti u Općini je organizirana Poljoprivredna zadruga "Grk" kao udruga zainteresiranih zadrugara, međutim, još uvijek najvećim dijelom poradi nedovoljne profesionalnosti u radu nije niti izdaleka osigurala očekivanu zaštitu interesa i stimulaciju individualnih poljoprivrednih proizvođača. U poljoprivrednoj djelatnosti najveći značaj pridaje se vinogradarstvu, obnovi i sadenju novih maslinika, individualnoj proizvodnja agruma. Povrtlarska proizvodnja uglavnom je za osobne potrebe. Putem zadruge u posljednje se vrijeme vrši djelomičan otkup grožđa, a njegova prerada se vrši u kooperaciji s poljoprivrednim zadrugama koje raspolažu kadrovima i opremom, međutim ovo sigurno ne donosi očekivane novčane efekte. Javljaju se problemi u naplati otkupljenih sirovina, pa ovakav način organizacije i rada ne nudi perspektivu i razvoj.

Općina Lumbarda na svom katastarskom području ima strukturu površina prikazanu u Tablici 18.

TABLICA 18
K. O. LUMBARDA

Naziv kulture	Površina u m ²
Oranice	827.804
Pašnjaci	2.934.562
Vinogradi	690.684
Voćnjaci	1.526.978
Šume	3.499.107
Ukupno:	9.479.135
Ceste i putevi	165.246
Dvorišta	64.394
Ostala zemljišta	830.541
Vode	991
Zemljišta pod zgradama	123.680
Sveukupno:	10.663.987

Izvor: Ured za katastarsko-geodetske poslove, Ispostava Korčula.

Na navedenim poljodjelskim površinama trenutno se prema nekim procjenama i pokazateljima održava oko 18.000 stabala maslina. Oko 6.000 stabala na lošiji. Maslinike katastar u Lumbardi i Korčuli iskazuje u okviru "voćnjaka". U posljednje vrijeme krče se i neke površine pod borovom šumom i zasađuju maslinovim sadnicama. Isto se zbiva na dijelu površina zapuštenih vinograda, tako da se u budućnosti očekuje perspektivniji razvoj ove poljoprivredne kulture obzirom na njezin značaj i klimatske pogodnosti kraja.

S druge strane, prema određenim procjenama pod vinovom lozom trenutno je oko 39 ha, ili tek nešto više od polovice poljoprivrednih površina koje su se koristile za razvoj vinogradarstva. Na obrađenim površinama zasađeno je oko 300.000 čokota vinove loze, a smanjenje površina namijenjenih za razvoj vinove loze najvećim dijelom je posljedica dužeg monokulturnog razvitka podređenog razvoju turizma na račun poljoprivredne proizvodnje i nestimulativnih mjera u proizvodnji grožđa i vina. Navedena neusklađenost u posljednje vrijeme postepeno se ispravlja laganim povećavanjem interesa za sadnju vinove loze za što postoje još uvijek značajni zemljišni resursi. Ovaj proces treba dodatno stimulirati, razvijati i unapređivati zajedno s razvojem turističke i ugostiteljske djelatnosti, koja bi gotovo u cijelosti trebala prihvatiti sve proizvedene proizvode.

Od ostalih poljodjelskih kultura, zahvaljujući povoljnim klimatskim prilikama, u posljednje vrijeme potican je uzgoj agruma i nekih povrtlarskih kultura, kojima pogoduje podneblje kraja, ali zbog skupe vode i nemogućnosti navodnjavanja još uvijek se proizvodnja zadržava u okvirima osobnih potreba.

Uz poljodjelsku djelatnost organizirano je i ribarstvo, ali uglavnom u obliku individualnog sportskog ribolova s dozvolom za mali i sportski ribolov. Samo je manji broj profesionalnih ribara (šest obrtnika).

Pored navedenog, na području Općine u posljednje vrijeme raste broj otvorenih obrtničkih radnji za obavljanje raznih obrtničkih i osobnih usluga. Od obrtničkih usluga najznačajnije su vađenje i obrada kamena, građevinski obrt, stolarska i brodograđevna djelatnost, prijevoznike usluge, automehaničarski i brodski servisi, mesarski obrt i sl. (ukupno 19 obrtnika).

Kao prateća djelatnost turizmu i ugostiteljstvu na području Općine razvijena je i trgovina (ukupno pet subjekata) uglavnom s prehrambenom i neprehrambenom robom, koja se nalazi u dosta teškoj situaciji.

U preostalim tercijarnim djelatnostima, osim već navedenih brojeva, zaposleno je trenutno još 113 stanovnika, od čega najviše u djelatnosti prometa i veza (56), ali oni najvećim dijelom rade izvan područja Općine.

Temeljem iznesenog može se zaključiti da je trenutna gospodarska struktura te cjelokupna gospodarska situacija nepovoljna i ne osigurava perspektivni razvoj. Zaposlenost od 44 % u odnosu na ukupan broj radno aktivnog stanovništva prevelika je i ne osigurava niti zapošljavanje postojećih kadrova, a kamoli onih koji su pred završetkom školovanja ili na školovanju. Navedeno ukazuje na potrebu ozbiljnog pristupa problemu gospodarskog razvoja, na potrebu iznalaženja mjera za poboljšanje gospodarske strukture, povećanje broja zaposlenih i time stvaranje uvjeta za ubrzani gospodarski i sveukupni razvoj i napredak Općine Lumbarda.

1.1.4.3. Temeljne svojstvenosti naselja i sustava naselja

1.1.4.3.1. Opća strukturna obilježja

U Općini Lumbarda postoji samo jedno (statističko) naselje, naselje Lumbarda, stoga u Općini nema sustava naselja. U okviru toga naselja postoji nekoliko zaselaka, koji su tijekom vremena povremeno bili samostalna naselja, a danas su dijelovi naselja Lumbarda. To su Javić, Kosovo, Vela Glavica, Mala Glavica, Vela Postrana, Mala Postrana, Sutivan, i Žabnjak³. Od 1948. godine iskazuje se bez iznimke jedino naselje Lumbarda kao naselje - područje

Lumbarda se očituje kao rastresito naselje kojeg obrazuje nekoliko ne baš gusto građenih jezgri - zaselaka, odreda priklonjenih polju smještenom u sredini. Uzmorski pojas lijepih uvala, u prošlosti su zaposjedali ljetnikovci negdašnjih gospodara većih zemljoposjeda, a danas noviji stambeni objekti sumnjivih oblikovnih kvaliteta. Ovaj svojstven dualizam ovladavanja prostorom, obilježio je sustav prostornog uređenja izgrađenih zona sve do danas. Inače, smještaj i oblikovanje naselja u znatnoj mjeri poštuje konfiguraciju reljefa. Najveća naselska formacija, na zaobljenome brežuljku Velike Glavice, sterc se slobodnijim razmještajem raznolikijih stambenih skupina prema znatno razvedenijem urbanističkom ustroju.

Svaki zaselak, razumljivo, ima zasebnu unutrašnju matricu građenja, koja nije unaprijed zadana nekim planskim geometrijama svojstvenim koloniziranim područjima, nego se povodi za potrebama malih seoskih gospodarstava na razini poluzadružnoga života.

Posebno je k tome zanimljivo kako pojedinačno ta čelijski složena naselja koriste i prate raspored poljskih putova, koji im zapravo određuje smještaj te uvjetovahu nastanak i rast. Budući da su oni kao pristupne veze poljoprivrednim predijelima, naime, omrežili područje asimetričnim potezima ipak vezanima na središnju aksijalnu komunikaciju u smjeru zapad-istok, zaselci su položeni na njihovim prirodnim završetcima. U tom smislu osnovno bi, kao početno načelo stvaranja plana prostornog uređenja, bilo uzeti što slojevitiju valorizaciju rezultata stoljetnog gospodarskog posredovanja: skladnu ravnotežu između prirodnog ozemlja i vrsnoća skromnog ljudskog stvaralaštva, jer se na tome zasniva i elementarna ljepota područja.

1.1.4.3.2. Demografski razvoj i predviđeno kretanje stanovništva

Već smo prethodno naveli, da naselje (i Općina) Lumbarda danas ima 1102 stanovnika i iskazuje lagan rast svoje populacije. Povijesno, u periodu između 1931. i 1948. godine pad broja stanovnika iznosio je 4,7%. U periodu između 1948. godine i 1953. godine, dakle u samo 5 godina naselje iskazuje rast broja stanovnika od 4,2% i brojčano se vraća skoro na vrijednosti iz 1931. godine. Naselje potom ponovno iskazuju pad od 7,5%, pa 1961. godine broji 1142

³ KORENČIĆ M.: op.cit., (1979).

stanovnika. I u narednom periodu, od dva popisna razdoblja, iskazuje se pad, pa 1981. godine broji svega 1040 stanovnika. Tek u zadnjem popisnom razdoblju između 1981. godine i 1991. godine iskazan je ponovno rast od 6,0%, pa Lumbarda prema popisu 1991. godine broji 1102 stanovnika. (Tablica 4 i 19 i Grafikon 2).

O budućem kretanju stanovništva Općine Lumbarda može se kazati slijedeće. Postoje kratkoročne, srednjoročne i dugoročne prognoze kretanja stanovništva. U tome se predviđanju polazi od stanovitih pretpostavki koje se temelje na prethodnim stopama rasta, **ali i na nekim novim činiocima koji se naziru** u ponašanju brojnosti stanovništva. Te su pretpostavke uglavnom ove:

- da će budućnost biti slična prošlosti,
- da neće biti značajnijih vanjskih migracija,
- da će biti značajnijih vanjskih migracija,
- da će budućnost biti različita od prošlosti itd.

U skladu s rečenim pretpostavljaju se polazna načela i izračunavaju se prognoze: *pesimističke*, (smanjivanje stope rasta), *srednje* (postojanost stope rasta) i *optimističke* (povećanje stope rasta). Tako se dobivaju niske, umjerene i visoke varijante. Prognoze za pet godina smatraju se kratkoročne, za pet do deset godina srednjoročne a za više od deset godina dugoročne prognoze stanovništva. U načelu pretpostavke demografskog rasta vrlo su upitne, budući je rast populacije zavisian od mnogih teško predvidivih čimbenika. Stoga je možda najjednostavniji i najracionalniji parametar za pretpostavku budućeg demografskog rasta neke sredine **vrijednost indeksa prethodnog popisnog razdoblja**, a on je za Općinu Lumbarda u periodu 91/81 pozitivan i iznosi 1,06. Prema tome pošlo se od pretpostavke:

1. da će budućnost biti slična prošlosti,
2. da neće biti značajnijih vanjskih migracija (one bi mogle biti samo pozitivne, Tablica 5).

Na temelju navedenih polazišta može se pretpostaviti predviđanje kretanja stanovništva u funkciji izrade ovoga Plana, pa se prognozira da će Općina Lumbarda imati približno

- **1168 stanovnika 2001. godine,**
- **1238 stanovnika 2011. godine i**
- **1312 stanovnika 2021. godine,** na kraju planskog razdoblja ovoga Plana.

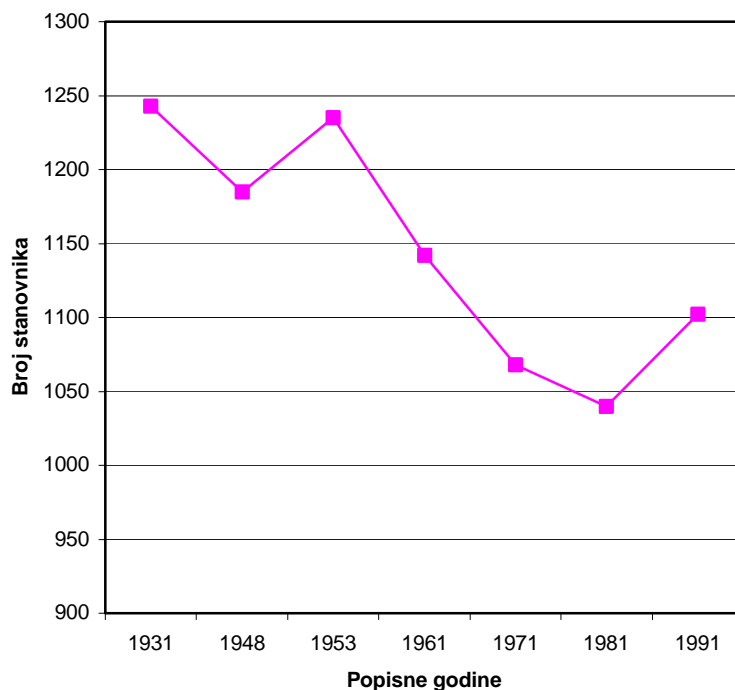
TABLICA 19
DEMOGRAFSKI RAZVOJ OPĆINE I NASELJA LUMBARDA U RAZDOBLJU 1931 - 1991. GODINE

Opć nova	Općina/naselje	Popisne	Indeks										
		godine	1948	1953	1961	1971	1981	1991	91/81	81/71	71/61	91/61	91/71
LUM	LUMBARDA	1243	1185	1235	1142	1068	1040	1102	1,06	0,97	0,94	0,96	1,03
	Ukupno	1243	1185	1235	1142	1068	1040	1102	1,06	0,97	0,94	0,96	1,03

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

GRAFIKON 2

KRETANJE BROJA STANOVNIKA NASELJA LUMBARDA OD 1933. DO 1991. GODINE

1.1.4.3.2. Razina urbanizacije naselja

Iz rečenog može se zaključiti da je prostor Lumbarde izložen snažnom procesu sekundarne urbanizacije. Navedeni proces mijenja običaje i obilježja tradicijske sredine, mijenja tradicijske strukture i stambene i gospodarske, a sve u koristi gradskih obilježja života i gradskog izgleda naselja. Ovaj proces pod utjecajem grada Korčule, kao i pod utjecajem suvremenih gospodarskih kretanja, osobito usmjerenih turističkom privređivanju, prostor naselja Lumbarde bitno mijenja i usmjerava prema urbanom načinu života. Ostaci tradicijskog, ruralnog mogu se naći tek na određenim, razmjerno više izoliranim ili izdvojenim točkama prostora Općine.

Ovo je subjektivna procjena procesa što se odvija u prostoru Općine do koje se došlo prostim promatranjem. Objektivna procjena mnogo je složenija. Problem diferenciranja naselja - gradskih i onih ostalih još uvijek je prisutan ne samo kod nas već i u svijetu, a osobito je naglašen kod manjih naselja. Posljedica je to jedva zamjetnih, postepenih promjena u korist smanjivanja razlika u načinu života između sela i grada, smanjivanju razlika u funkcionalnim, fizionomsko-morfološkim i drugim obilježjima, intenzivnijeg socijalnog prestrukturiranja poljodjelskog stanovništva itd.

Danas se za izdvajanje gradskih naselja primjenjuju pored jednostavnih modela (primjena jedne do dvije varijable) i složeniji statistički modeli. U našoj su zemlji, osim statističke službe i drugi autori sudjelovali su u definiranju gradskih naselja i predlaganju kriterija za njihovo izdvajanje.⁴

Obzirom da u Općini Lumbarda postoji samo jedno naselje za određivanje razine urbanizacije naselja nisu se koristile složene metode određivanja, već je primijenjen model diferenciranja razine urbanizacije na *viši stupanj* i *niži stupanj* razine urbanizacije naselja koji ima tri varijable. Tablica 20.

⁴ **M. Macura** je među prvima pokušao odrediti kriterije po kojima bi razlikovao gradska od seoskih naselja. On smatra da se naselja bitno razlikuju po veličini i sastavu stanovništva, pa je kao temelj za lučenje gradskih naselja izabrao kombinaciju dva kriterija:

- veličinu naselja i
- gospodarski sustav naselja

Korištenjem ove metode, a uzimajući u obzir da u Lumbardi ima svega 26 registriranih stanovnika (2,36%) koji se bave poljoprivredom prema popisu stanovnika 1991. godine (Tablica: 12), naselje Lumbarda spada u mješovita naselja.

Radica T.: "Prostorni plan SR Hrvatske do 2000". Osnovna studija 8 - stanovništvo i naselja, Urbanistički institut SR Hrvatske, Zagreb, 1974.

Grupa autora "KOMPLEKSNO SAGLEDAVANJE PROCESA URBANIZACIJE REPUBLIKE HRVATSKE" studija za "Strategiju prostornog uređenja RH, UIH, Zagreb, 1995.

TABLICA 20
KRITERIJI DIFERENCIRANJA RAZINE URBANIZACIJE NASELJA

Stupanj urbanizacije	% poljoprivrednog stanovništva	% domaćinstava bez poljoprivrednog gospodarstva	% radnika od aktivnog stanovništva naselja
gradska obilježja	-	-	-
Viši stupanj (jače urbanizirana naselja) VSU	15 i manje	20 i više	70 i više
Niži stupanj (slabije urbanizirana naselja) NSU	30 i manje	10 i više	50 i više
seoska obilježja	-	-	-

Izvor: Vresk M., i Radica T., (1983), op.cit.

Izabrane varijable ukazuju na socio-ekonomska obilježja stanovništva, a posredno upućuju i na druga obilježja. Pretpostavlja se da u naseljima prevladava nepoljoprivredno stanovništvo, gdje većina aktivnog stanovništva radi izvan poljoprivrede (izvan svog gospodarstva).

Primjenjujući opisane kriterije u prostoru Općine oni nam pokazuju da je naselje Lumbarda u fazi višeg stupnja urbanizacije. Tablica 21.

Ova spoznaja utjecala je na određenje cilja i koncepcije rješenja koje se poglavito usmjerilo na zaštitu tradicijskih i tipičnih povijesno-kulturnih prostora unutar građevinskih područja naselja i na zaštitu tradicijskog kultiviranog krajolika, te dijelova još izvorne prirode, koje u Općini još ima kako u zaleđu naselja Lumbarda tako i na samom Ražnjiću, a sve poradi nastojanja da se sačuvaju dijelovi tradicijskog prostora, koji nestaju, osobito oni ruralni, koji gube svoj svojstven vizualni identitet, a oblikuje se jedan novi izgled naselja i krajolika.

TABLICA 21
RAZINA URBANIZACIJE NASELJA (OPĆINE) LUMBARDA

Općina nova	Općina/naselje	Broj stanovnika	Ukupno poljoprivredno stanovništvo u ukupnom stanovništvu naselja	Domaćinstava bez poljoprivrednog gospodarstva	Radnici od aktivnog stanovništva naselja	Od radnika rade u mjestu stanovanja	PP SRH 81.				Po Macuri	
							po 1. kriteriju	po 2. kriteriju	po 3. kriteriju	Zbirni kriterij diferencijacije viši (VŠU) i niži (NSU) stupanj urb.		
		Aps.	%	%	%	%						
LUM	LUMBARDA	1102	3,90	46,30	92,31	38,60	3	3	3	9	VŠU	m
	Ukupno	1102	3,90	46,30	92,31	38,60						

1.1.4.3.3. Funkcionalna klasifikacija

Za samu Općinu Lumbarda pitanje funkcionalne klasifikacije naselja teoretsko je pitanje, budući u Općini ima samo jedno naselje. Osim toga, nisu niti bili pristupačni podaci potrebni za kvantitativnu analizu središnje važnosti naselja u

smislu središnje važnosti naselja kako ju je definirao W.Christaller, što bi omogućilo smještanje naselja u kontekst šireg prostora. Funkcionalna klasifikacija stoga je izvršena u skladu s nodalnim principom. Princip se temelji na ocjeni stupnja koncentracije tercijarnih funkcija u naselju bez obzira na veličinu njegove gravitacije i temeljem te ocjene određuje se njegova nodalna važnost. U smislu nodalne klasifikacije naselja možemo podijeliti na:

1. središnja naselja;
2. naselje s osnovnim središnjim funkcijama;
3. naselja s nepotpunim brojem središnjih funkcija i
4. naselja bez središnjih funkcija.

Ne ulazeći u daljnje strukturiranje pojma središnjih naselja, temeljem funkcija koje postoje u naselju proizlazi, da je naselje Lumbarda naselje s nepotpunim brojem središnjih funkcija (Tablice 22). U naselju nema pet osnovnih funkcija koje su nužne da bi neko naselje moglo ući u skup središnjih naselja: nema zdravstvene zaštite osnovne razine, odnosno ambulante opće prakse. Međutim, u Državnom kontekstu, sukladno Strategiji i Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, u hijerarhijskom sustavu središnjih naselja od sedam razina naselje Lumbarda svrstano je u sedmu razinu “malih lokalnih središta (općinsko središte i inicijalno središte razvoja)”, a u kontekstu Županije temeljem “Osnova ...”⁵ naselje Lumbarda se svrstava u kategoriju “lokalnih središta (LS)”. Proizlazi da bi naselje Lumbarda trebalo imati svih pet temeljnih funkcija naselja središnje važnosti najniže razine, dakle i ambulantu. Tim više što danas postojeće funkcije u naselju navedene proklamirane razine važnosti naselja potpuno opravdavaju.

U smislu dodatnog opremanja naselja, uz potrebnu ambulantu opće prakse, predlaže se proširenje palete usluga u sektoru kulture, te sporta i rekreacije, budući je naselje tim sadržajima nedovoljno opremljeno (Tablica 22), a imajući na umu želje i potencijale turističkog razvoja mjesta.

⁵ “Osnove", (1995)

TABLICA 22
OPREMLJENOST NASELJA LUMBARDA USLUŽNIM DJELATNOSTIMA

Redni broj funkcije	Sadržaj/naselje	LUMBARDA	Javirć	Kosovo	Mala Glavica	Mala Postrana	Sutivan	Vela Glavica	Vela Postrana	Žabnjak				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Centralna osnovna škola													
2	Područna osnovna škola	1								1				
3	Srednja škola													
4	Viša škola													
5	Visoka škola													
6	Fakultet													
7	Specijalne škole (glazbena, stranih jezika, auto škola i sl.)													
8	Narodno sveučilište ili sl.													
9	Ambulanta													
10	Ambulanta + spec. ambulante													
11	Dom zdravlja													
12	Privatna stomatološka ordinacija													
13	Apoteka													
14	Bolnica općeg tipa													
15	Specijalistička bolnica, lječilište ili sanatorij													
16	Veterinarska stanica (ambulanta)													
17	Vrtić i jaslice													
18	Vrtić	1								1				
19	Đački dom													
20	Dom umirovljenika													
21	Dom za invalide													
22	Ustanova socijalne zaštite													
23	Biblioteka													
24	Čitaonica													
25	Kazalište (kao posebna ustanova)													
26	Kino (kao posebna ustanova)	1			1									
27	Muzej													
28	Izdavačka djelatnost (izdavačko poduzeće)													
29	Novinska izdavačka kuća (lokalne novine)													
30	Lokalna radiostanica													
31	Hotel (kao mjesni, gradski hotel)	4			2				2					
32	Sjedište županije													
33	Sjedište Općine	1			1									
34	Najniži organ uprave (može izdati neki službeni dokument)													
35	Općinski sud													
36	Okružni sud													
37	Organ financ. kontrole i prometa (ZAP, fin. policija i sl.)													
38	Policajska stanica													
39	Osnovna (zadnja) pošta	1			1									
40	Telefonska centrala (krajnja)	1			1									
41	Čvorna telefonska centrala													

nastavak tablice

Redni broj funkcije	Sadržaj/naselje	LUMBARDA	Javić	Kosovo	Mala Glavica	Mala Postrana	Sutivan	Vela Glavica	Vela Postrana	Žabnjak				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
42	Vatrogasna stanica													
43	Poljoprivredna stanica													
44	Banka													
45	Ispostava osiguravajućeg poduzeća													
46	Sjedište trgovačkog poduzeća - trgovina na veliko	1			1									
47	Prodavaonica mješovite robe - "samoposluga"	4			3					1				
48	Prodavaonica voća, povrća (voćarna)	1			1									
49	Prodavaonica stočarskih proizvoda (mesnica)	1			1									
50	Prodavaonica (veća) općeg tipa - robna kuća													
51	Prodavaonica kozmetičkih proizvoda - parfumerija	1			1									
52	Prodavaonica namještaja													
53	Prodavaonica kućanskih aparata	1			1									
54	Prodavaonica tekstilnih proizvoda i konfekcije	1			1									
55	Prodavaonica obuća	1			1									
56	Prodav. elektro., željezne robe, alata i pribora i sl.	1			1									
57	Prodav. boje i lakova, te kemijskih proizvoda	1			1									
58	Prodavaonica satova i nakita													
59	Prodav. poljop. reprometerijala i poljop. apoteka	1			1									
60	Prodavaonica poljoprivrednih strojeva													
61	Knjižara i papirnica													
62	Intelektualne usluge (registrirane)	1					1							
63	Turistička agencija													
64	Frizersko-brijačke usluge	1			1									
65	Usluge urara (popravak satova)													
66	Usluge zlatara (popravak zlatnog nakita i sl.)													
67	Usluge fotografa	1					1							
68	Mehaničarske usluge (automehaničar, bravar, i sl)	2	2											
69	Usluge popravka kućanskih el. aparata (servis)													
70	Usluge popravka poljoprivrednih strojeva (servis)													
71	Otkupna stanica poljoprivrednih proizvoda	1			1									
72	Mjesni sajam, stalna tržnica (barem dio godine)	1			1									
73	Župni ured	1			1									

Izvor: Službe Općine Lumbarda

1.1.4.4. Temeljna organizacija prostora i namjena površina

1.1.4.4.1. Temeljna postojeća organizacija prostora

Do naselja Lumbarda dopijeva se županijskom cestom broj 6225, koja vodi od naselja Korčula i državne ceste D 118. To je ujedno i jedina značajna prometnica ove razine u Općini i ona bitno utječe na organizaciju izgradnje, koja se uglavnom odvija duž nje. Nadalje, izgrađene površine naselja smjestile su se duž sjeveroistočne obale Općine, koja je položitija, pristupačnija, razvedenija i reljefno blaža od južne. Premda se naselje Lumbarda izvorno sastoji od devet zaselaka, danas je ono cjelovito izgrađena relativno kompaktna površina. Središnji dio ove male "aglomeracije" je jezgra Lumarde čije je širenje obuhvatilo sve ostale zaselke. Centar naselja smjestio se u zaštićenoj, sjeverno orijentiranoj prirodnoj uvali. Duž obalne linije od Vele Glavice preko Koludrta do Krmače i duž ceste Lumbarda - Korčula izgrađena je današnja Lumbarda. Oko županijske prometnice u pravcu Korčule smješteni su uz stambene površine i svi ostali društveni, gospodarski i slični sadržaji.

Uz izgrađene, značajne su i poljoprivredne površine, koje su koncentrirane u Lumarajskom polju, Donjem Blatu, a ekstenzivnije i u Gornjem Blatu, koje je značajno po još dijelom sačuvanom tradicijskom korištenju poljoprivrednog prostora, što se očituje u slikovitim suhozidovima što su prošarali prostor Gornjeg Blata.

1.1.4.4.2. Temeljna postojeća namjena površina

Šumske i poljodjelske površine

- a) Veliku većinu prostora Općine zauzimaju površine makije, gariga i šikara. Dio zauzimaju kamenjari i strme litice južne pučinske obale Općine. Manje površine zauzimaju gospodarske šume, svega 254,44 ha uglavnom smještene na poluotoku Ražnjić, i južnoj pučinskoj obali, više kao šumska zemljišta a manje kao šume. Tamo gdje su razvijene visoke šume (poluotok Ražnjić) to su više u estetskom nego u gospodarskom smislu vrijedne šume alepskog bora.
- b) Slijede poljoprivredne površine, koje se pretežito nalaze u području opterećenom gradnjom. Najznačajnije su
 - Lumarajsko polje, vinorodni kraj poznat po proizvodnji grožđa od kojega se proizvodi poznato vino "Grk",
 - Donje Blato vrijedna poljoprivredna površina - udolina uz cestu Lumbarda - Korčula, čija se kota nalazi na približno 1,30 iznad morske površine i koja je tijekom zime često dijelom poplavljena. U Donjem Blatu uzgajaju se povrtlarske kulture za potrošnju izvan Općine, prvenstveno u Korčuli.
 - Treća manje važna poljodjelska površina je Gornje Blato. Danas ekstenzivno gospodarena površina pretežito se koristi za uzgoj vinove loze i maslina. To su slikovite površine, zahvaljujući brojnim suhozidovima. U krajobrazu se naziru kao svjetlozelene površine utopljene u suri sivi kameni krajobraz. Tipične su za sliku kraja.

Pretežito stambene površine naselja

U ovu kategoriju namjene prostora ulaze izgrađene površine **naselja** i svih izdvojenih dijelova naselja - **zaselaka** - kojih u ovom u biti izvorno poljoprivrednom kraju ima nekoliko. Kao što je to već navedeno, naselja se danas razvijaju duž obalne linije u procesu napuštanja tradicijskih ruralnih struktura zaselaka u pozadini. Zahvaljujući to razvedenosti obale i klimi koncentracija nastambi je na sjeveroistočnoj obali, a južna pučinska obala izložena jugu i praktično nerazvedena potpuno je nenastanjena. U okviru ovih pretežito stambenih površina naselja nalaze se i pojedinačni manji gospodarski sadržaji, kao i značajni turistički, trgovački i uslužni sadržaji.

Površine namijenjene gospodarskim djelatnostima

Danas u Općini nema planski riješenih površina namijenjenih gospodarstvu koje bi se sustavno i planski izgrađivale. Ove su površine danas smještene kao pojedinačne parcele u prostoru Općine. Značajnija gospodarska površina, koja je kao takva uočljiva više po neuređenosti nego po smještaju i dobroj organizaciji gospodarskih subjekata smještena je u zoni Krmače, u okviru koje je i inače važećim Prostornim planom predviđena gospodarska zona.

Površine namijenjene turizmu

Svi turistički sadržaji smješteni su u okviru površina namijenjenih pretežito stambenoj namjeni, odnosno u okviru građevinskih površina naselja. Smještene su u samom središtu naselja Lumbarda na Maloj Glavici u vidu par manjih površina izgrađenih turističkim građevinama hotelskog i apartmanskog tipa. Neke od njih se ističu svojim neprimjerenim voluminoznim gradnjama

Ostale površine

Izvan navedenih kategorija, gotovo da nema drugih namjena. Mogu se još navesti površina za vađenje kamena i površina neuređenog deponija u zapadnom pustom dijelu Općine pored poljskog puta za Žrnovo.

Dakle, prostor Općine Lumbarda strukturiran je od:

- **izgrađenih površina:** pretežito stambene izgradnje, gospodarske namjene, turističke namjene,
- **neizgrađenih površina:** poljoprivrednih površina
Lumbarajsko polje,
Donje Blato
Gornje Blato,
manja kraška polja. Polje, Glogovac, Mindel, vinogradi V.i M. Postrane
šumskih površina
šume na poluotoku Ražnjić,
šume na Koludertu,
ostalih poljoprivrednih i zelenih površina makije i gariga te kamenjara, komunalnih i ostalih površina (vađenje kamena, deponij).

1.1.4.5. Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja

1.1.4.5.1. Prirodne odrednice

Područje Općine Lumbarda pruža se na najistočnijem dijelu otoka Korčule. Reljefno, teren se postepeno uzdiže od položenije sjeverne naseljene obale prema središnjem dijelu kopna Općine u pravcu juga i jugozapada.

Blago uzdizanje terena od sjeveroistočne obale, morfološka razigranost brežuljaka u središnjem i južnom dijelu Općine te mjestimično nagla spuštanje prema moru, reljefna su osobitost. Istočnije, prema uskoj prevlaci i poluotoku Ražnjić teren je blaži i ravniji.

Južna obala je strma i nepristupačna na potezu od Rta Makarac prema uvali Uška. Blaža i pitomija na potezu uvale Pržina, Ražnjić, Bilin Žal. U nastavku, sjeveroistočna obala je niska, položenija i pristupačnija, pa se na tom dijelu i razvilo naselje Lumbarda.

Na najistočnijem dijelu općine ističe se poluotok Ražnjić s Malim Ražnjićem kojeg uska prevlaka spaja s ostalim dijelovima kopna. Sjeverno od uske prevlake pruža se blago razvedena obala i plaža Bilin Žal, a južno prema pućini dublja i razvedenija uvala Pržina.

Osobitost ovih pješćanih plaža upotpunjuju vinogradi koji se uzgajaju i tik do plaža. Pješćani putovi kroz vinograde vode od jedne do druge plaže. I Bilin Žal i uvala Pržina su tradicionalna i poznata kupališta Lumbarde, koja je uz brojne spomenike kulture iz najranijeg povijesnog razdoblja poznate i kao pješćane plaže.

Geološku građu područja, kao i cijelog otoka Korčule, čine dolomiti, lapori, vapnenci. Vrlo je malo površina gdje se pojavljuju i tercijarne naslage u kojima se javlja vodonepropusni lapor (fliš) kao podina. U ovom dijelu otoka to je dio površine Donjeg blata. Na strmim južnim padinama, na vapnenačkoj podlozi razvijeni su različite forme rendzina i crnica. Na blažim terenima smeđa tla i rendzine. U poljima i kraškim uvalama ispunjenim zemljišnim materijalom razvila su se doboka antropogena tla (unutra suhozidova, u vrtačama i kraškim uvalama i sl.).

Na ovom području nema stalnih vodenih tokova, pa se stanovništvo u prošlosti snadbijevalo vodom uglavnom iz "gustirna", a danas iz vodovoda NPKL. Veća vodena površina u obliku lokve nalazi se na flišnoj podlozi u Donjem Blatu.

Kao i na ostalom području otoka Korčule i ovdje su prisutne kraške pojave kao špilje i pećine, ali koje nisu do danas u cjelosti istražene.

Prirodnu vegetaciju ovog područja čine pretežno mediteranske šume. Šume su zastupljene u obliku makije što je degradacijski stadij crnikovih šuma (Orno - Quercetum ilicis), zatim se javlja garig i u manjim kompleksima sastojina alepskog bora (Pinetum halepensis) na poluotoku Ražnjić i Kaludrt, kao i na manjim površinama unutar makije. Vrlo su rijetko zastupljene visoke crnikove šume. Manje površine čine i kamenjarski pašnjaci i neplodna krševita tla. Posebno je uz more zanimljiva vegetacija litorala - grebenjače.

Šume su većom površinom u privatnom vlasništvu dok je manji dio u državnom vlasništvu (dva manja odjela na Ražnjiću i isto tako na južnoj pućinskoj obali zapadno od uvale Pržina). Šumama gospodari javno poduzeće Hrvatske šume, šumarija Korčula

Poljoprivredne obradive površine nalaze se pretežito u sjevernom i središnjem dijelu Općine. Najznačajnije je područje vinograda u pojasu između Postrane, Lumbarde i Vele Glavice te plaža Bilog Žala i Pržine, pa prema poluotoku Ražnjić. Važni su i vinogradi u zapadnom dijelu Općine u Donjem Blatu, te manje površine u središnjem dijelu otoka Gornjem Blatu.

Veći dio ovih polja u Gornjem Blatu je napušten i u njima se pojavljuju elementi autohtone zajednice šume hrasta crnike Uz okućnice nalaze se manje površine vrtova za uzgoj povrća i voća. Od voćaka uzgaja se najviše breskva, smokva, badem, žužula, nešpula, naranča i limun.

1.1.4.5.2. Stanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti

Prirodne i krajobrazne vrijednosti Općine izrazito su izložene pritisku intenzivne urbanizacije i procesu gospodarske preorijentacije od poljodjelskih prema unosnijim djelatnostima. Navedeni se procesi zbivaju ne samo u granicama Općine nego i znatno šire. Izvorne netaknute prirode u nastanjenim krajevima, osobito u krajevima koji su tako gusto nastanjeni kao što je to Općina Lumbarda, nema mnogo. No ipak, budući su naseobinske strukture koncentrirane uz sjeveroistočnu obalu, a u tom sjeveroistočnom dijelu Općine pretežito su smještene i poljodjelske površine, to je moguće na suprotnom južnom i bolje reći jugozapadnom dijelu prostora Općine još naći dijelove prostora s izvornom prirodom. Analizom prostora Općine možemo ustvrditi da se sačuvane prirodne vrijednosti područja Općine u dijelu prirodnih i krajobraznih vrijednosti mogu razlučiti na:

- izvorne prirodne prostore i krajobraze,
- kultivirane prostore i krajobraze, te
- dijelove vrijednih oblika **kulturnog krajobraza**¹;

Naravno, oštre granice između ovih gornjih pojava u prostoru nema.

Prirodne osobitosti i vrijednosti ovog područja svojstven su istinski netaknuti **prirodni krajobraz** djelova litorala južne pučinske obale Općine prekrivene makijom i šumom te pripadajućim svojstvenim flornim elementima. U okviru prirodnih vrijednosti i prirodnog krajobraza zastupljene su i šume, koje na strmijim padinama imaju zaštitnu ulogu.

Slijedi **kultivirani krajobraz** u čijem se sklopu nalaze i gospodarske šume, osobito alepskog bora na poluotoku Ražnjiću i na Kaludrtu. Šume na mediteranu osim opće korisnih funkcija (zaštite tla od erozije, ekološke, hidrološke funkcije i sl.) imaju i značajnu ulogu u turističkom gospodarstvu (estetsku, rekreacijsku i sl.) osobito ako su uz obalu mora i u blizini turističkih naselja i mjesta. U ovom kontekstu značajne su i poznate pješčane plaže Općine. Velika većina površine Općine spada u kategoriju krajobraza koju obično nazivamo kultiviranim. Svojstvenost krajobrazu daju znatne površine vinograda, zatim maslinici, uređeni vrtovi i u manjoj mjeri parkovi oko sakralnih objekata (osobito lijep drvodred čempresa kod groblja), vila i obiteljskih kuća. Taj kultivirani krajolik, usprkos činjenice da možda i nije najtipičniji za otok, jedinstven je spomenik ljudskom radu, pa ga kao takvog i treba valorizirati unatoč procesu degradacije. Fitocenološki, kraj Općine pripada asocijaciji hrasta crnike, koji je svojstven mediteranskom kraju. Utjecajem abiotskih, ali i biotskih čimbenika na pojedinim mjestima šume su degradirane do stadija gariga, pa i rijetko obraslih kamenjara.

Atraktivnost krajolika pojačana je brojnim prehistorijskim gomilama, zbijenim naseljima i zaselcima, kapelama i grobljima oivičenim čempresima, malim poljskim kućicama uklopljenim u suhozid dolaca ili pak skladnim sklopovima ladanjskih kuća i ljetnikovaca u bogatim djelovima otoka. Elementi **kulturnog krajobraza**, svojevrsnog spoja kultiviranog krajobraza i struktura kulturnog nasljeđa, najzastupljeniji su u Općini u dijelu oko naselja Lumbarda i zaselka Vela Glavica, u dijelu gdje izgrađene strukture naselja postepeno prelaze u okolni poljodjelski prostor i s njim se stapaju.

Dijelom izvorna netaknuta, dijelom kultivirana priroda, dijelom **kulturni krajolik** izgradili su raznolikost svojstvenog krajobraza Općine, tipičnog za ovaj dio južne Dalmacije.

U skladu s rečenim možemo odrediti vrijedne prirodne i krajobrazne svojstvenosti Općine koje je potrebno štititi. Ističu se:

Prirodni krajobrazi:

- **Krajobraz južne obale Općine.** Proteže se od rta Makarac do uvale Pržina. Strma razvedena obala s izraženim stijenama i uvalama s gustim pojasom makije u zaobalju pruža sliku nepristupačnosti i divljine. Ovaj krajobraz

¹ Djelove prostora gdje se tradicijske ruralne arhitektonsko-urbanističke strukture, kako pojedinačnih građevina tako u naseobinskih sklopova prožimaju s kultiviranim poljodjelskim prostorom, možemo svesti pod pojam **kulturni krajobraz**, ukoliko prevladavaju umjetne, antropogene strukture.

Općine Lumbarda može se doživjeti jedino s mora. Usprkos činjenice da je Korčula kao otok botanički i šumarski dosta istraživana, još uvijek nije detaljno floristički obrađena niti fitocenološki snimljena. Naročito se to odnosi na florne zanimljivosti grebenjača, ostalog litorala, stijena i pjeskovitih plaža. U ovaj prostorni sklop uključene su i manje površine gospodarskih šuma pretežno stadija makije rijetko, a manje visoke šume.

Kultivirani krajobraz:

- **Krajobraz šumovitog poluotoka Ražnjić s Malim Ražnjićem.** Ističe se gustom šumom alepskog bora s makijom u podstojnoj etaži, kamenitom blago razvedenom obalom, pitomim terenom bez većih visinskih razlika. Krajnje istočno isturen je poluotočić Mali Ražnjić. Oblik poluotoka, pitomi reljef, bijela kamenita obala, tamnozeleno kulisa šume, glavni su estetski i prirodni elementi ovog krajobraza koji treba štiti.
- **Krajobraz Lumbarajskog polja.** To je plitki dio prevlake kopna između Bilin Žala, uvale Pržina i poluotoka Ražnjić, iz daleka uočljiv. Osobitost ovog prostora i krajobraza izražena je prirodnim pješćanim plažama, vinogradima, koji na uskoj prevlaci razdvajaju dvije uvale, Bilni Žal na sjeveru i uvalu Pržinu na jugu. Vinogradi uz pješćane plaže tako blizu mora čine jednu od turistički zanimljivosti ovog kraja.

Kulturni krajobraz²

- **Krajobraz Vele Glavice od sv. Roka na vrhu brežuljka do mora** tvori *kulturni krajobraz*, svojevrsan sklop kultiviranog krajobraza i struktura kulturnog nasljeđa zaselka Vela Glavica.

Osobite pojedinačne prirodne vrijednosti

Osim do sada navedenih prostornih sklopova treba još navest pojave koje će trebati zaštititi ovim Planom.

- **Pijesci.** Na prvom mjestu treba naglasiti fenomen pojave *pijesaka*. Ovaj se fenomen vrlo je rijedak na našoj obali i još može sresti na Susku, Mljetu i Lopudu. Do danas nije objašnjen način nastanka. Pijesci se u Općini nalaze u Lumbarajskom polju u dijelu prema Ražnjiću, a izraženi su na području plaža Pržina i Bilin Žal.
- **Šuma na Koludertu.** Kao značajnu prirodnu vrijednost možemo još navesti i šumoviti dio poluotoka Kaludrt sjeverno od Lumbarde. Poluotok je dijelom obrastao šumom alepskog bora, a dijelom ga pokrivaju poljodjelske površine ograđene suhozidovima. Pruža se između uvale Račišta i uvale Prvi Žal. S poluotoka se pružaju panoramske vizure na korčulanske otoke i otočiće. Čini krajobraznu sliku u pogledu sa sjevera i mora na naselje Lumbardu.

1.1.4.6. Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja

1.1.4.6.1. Povijesne odrednice

Za procjenu stanja kulturno-povijesnih građevina i cjelina primarno je važno ustvrditi da je područje Općine Lumbarda tijekom stoljeća, kad se oblikovahu korčulanska naselja, bilo izrazito agrarnog, odnosno ruralnog karaktera. Prednosti koje u tom pogledu pruža prirodno okružje, štoviše, potaknule su nekoć osnivanje prve naseobine - grčke kolonije iz četvrtog stoljeća prije Krista, inače najstarije u Dalmaciji, pa su i kasnije odredile identitet naselja. A ono se nakon dugog prekida (zacijelo prouzročenog nezaštićenošću i opasnostima s mora kojemu je istočni kraj otoka Korčule bio posve otvoren) počelo razvijati dosta kasno: u arhivskim se izvodima pod današnjim imenom javlja od XIV stoljeća otkad datiraju i prvi crkveni spomenici. Lumbarda se zapravo, uz potpuno brisanje antičke prošlosti, otada bilježi kao predio intenzivnog poljoprivrednog iskorištavanja od strane Korčulana. Njima, štoviše, i gradski Statut u svrhu očuvanja i održavanja urbane jezgre zabranjuje napučivanje tih za život privlačnih, ali zbog izloženosti gusarima trajno opasnih predijela. Utoliko ovi većinu imanja daju na obradu kmetovima, tek povremeno dolazeći radi ubiranja plodina i boravka na ladanju.

1.1.4.6.2. Razvoj i obilježja povijesnih naseobinskih struktura

U takvim okolnostima s usponom novoga vijeka obrazuju se i autohtonosti kulturno-povijesnog nasljeđa stare i sadašnje Lumbarde. U njoj s razloga povijesnog nedostatka mjesne uprave i cjelovite društvene organizacije prije

² Pojam "kulturni krajobraz" pobliže je opisan u dijelu "Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa", jer ga, već i po samom nazivu pojma većim dijelom tvori ta komponenta, međutim, kako se u njegovom sklopu u Lumbardi pojavljuje i komponenta prirode spomenut je i u ovom poglavlju.

našeg doba nema jače urbanistički očitovanog nekog centra sve do XIX. st. Tek tada se, naime, pri vrhu *Velike Glavice* - inače najnaseljenije zbog sretne ravnoteže odnosa spram polju i moru - uz *svetište sv. Roka* kao zaštitnika od kužnih bolesti, oblikuje mali trg naglašeno okrenut polju poput same crkve. Tako se uspostavio vizualni dodir sa svim bitnim činiteljima života u okružju, a druga naselja nisu odredila ishodišta svoje moguće nukleacije. Ona ni na *Velikoj Glavici* nije posve jasna, jer neprijeporno slijedi tok poljskih staza, koje se kapilarno granaju između usitnjenih imanja i građevnih čestica u organskom rasporedu. Ujedno pokazuju postupni rast naselja bez čvrstih regulacija, kakve određuju geometrijsku mrežu polja s većim obradivim površinama. Potom sredinom XX st., utoliko je lakše, na točki slivanja prometa izvana, na nekoć pustome terenu uz samo more, na Malome žalu, niknulo je trgovinsko-ugostiteljsko žarište kojemu se priklanjaju poljski putevi, sa sve gušćom stambenom izgradnjom postajući ulice.

Sukladno osobitim privrednim stanjima i društvenim prilikama od kasnog srednjeg vijeka, dakle, unatoč povoljnim uvjetima Lumbarda nije dostigla neki viši stupanj razvoja, jer se ograničila u okviru ruralnog naselskoga rasta. Njega je na određeni način uvjetovala u svemu jača Korčula potičući iz neposrednog susjedstva tek one forme života i norme stvaralaštva koje je mogla podnijeti u svakome pogledu podložna joj sredina. Utoliko je u kasnijim stoljećima plodno polje pogodno za vinogradarstvo privuklo gušću kolonizaciju te se s valovima izbjeglica pred Turcima s kopna od XVI stoljeća obrazovalo te udomaćilo stalno seosko stanovništvo. Uz trajno odmjeravanje snaga s velikim zemljoposjedom u rukama urbanog plemstva iz Korčule, ono je vodilo postupak usitnjavanja privrednih čestica te njihov sustav prenijelo i u stambene jezgre porazmještene poglavito na slabo iskoristivim obroncima u neposrednoj blizini obradivih površina. Očigledno su ove bitno suodredile i veličine zaselaka, a zamjetna je i sukcesivnost njihova procvata u ovisnosti o privrednim granama koje do danas oplemenjuju čitav prostor.

Najveći su zaselci isključivo ovisni o polju, te to pokazuju svojim smještajem kao i povijesnim oblikovanjem, čak i imenima koja ističu puku vezu sa okolnim ozemljem, ili osnivanje za potrebe zemljoposjeda. *Velika glavica i Podstrana - Kosovo sa Žabnjakom* neposredno su povezani s prostranim vinogradima, pače u njih uranjaju bez doticaja s morem. Njemu se jedino približava izgradnja *Male glavice* ostavši zauzeta aristokratskim ladanjsko-gospodarskim, dijelom utvrđenim nastambama po položaju prikladnima za nadzor imanja ali i ljetna boravljenja. Odreda dokazuju koliko je plodna zaravan u niskom uzbježju na kraju otoka stvarno vrelo života naselja oko kojeg se razmještaju složeni sadržaji njegova razvoja. I kao što su svi zajedno slobodno raspoređeni uokolo polja, tako i pojedinačno ponavljaju nipošto gusti raster u rastresitome sustavu koji odgovara dužem razdoblju slabe naseljenosti prostora. Sukladno je *Javić* zapadno povučen u pozadinu među maslinicima, mahom sađenima poslije vinograda koje tek u našem dobu dijelom posvaja građenje kuća od *Koludrta* južno i istočno. Podjednako se s prohtjevima širenja izvorno posve odvojenih naselskih aglomeracija narušavaju rubovi svake od nabrojanih, te se u novije vrijeme Lumbarda urbanistički objedinjuje na način koji niječe autohtone njene prvotne vrsnoće.

Među zaselcima je inače zamjetna postupnost građenja s prilivom stanovništva, a to se očituje i u nazivima mjesta - izravnim njihovim udvostručivanjem : *Velika i Mala Glavica, Velika i Mala Podstrana*, primjerice. Proces pak njihova unutrašnjeg zgušnjavanja teče na štetu autohtonosti ne samo razvijenih oblika etno-arhitekture nego i prostornog sustava, vrlo izvornih načela i rješenja po sistemu uobičajene adicije raznolikih čelijskih jedinica. Svima je pak zajedničko zidanje u kamenu sa strogo, ali dobro obrađenim okvirima otvora, postižući skladne makar skromne proporcije i najobičnijim kućama. Među njima daleko pretežu niskogradnje, uprikladene ravničastome terenu, te višekatnica gotovo i nema, osim u posebnim spomeničkim skupinama (kuće - utvrde). Opremu većini jednokatnica, pa i prizemnica, upotpunjuju klesani potkrovnji vijenci, a osebujniji su uzorci kamene unutrašnje opreme na primjerima povijesno stilskih građevina (s nekoliko odličnih primjera), što sve ocrtava duboku sraslost arhitekture s domaćom građom i vještinom njihove obrade. Tako se tradicijsko graditeljstvo određuje empirijskim stapanjem etno-umijeća s urbanim utjecajima što su trajno strujali iz obližnjega umjetničkog središta i stjecišta viših iskustava.

Zavisno o smjericama iskorištavanja tla te političko-privrednih prilika, dakle, Lumbarda se u povijesnim svojim obilježjima predočuje kao rastresito naselje kojeg obrazuje nekoliko ne baš gusto građenih jezgri, odreda priklonjenih polju u sredini dok su uzvorski pojas ubavih uvala dijelom zaposjeli ljetnikovci negdašnjih gospodara većih zemljoposjeda. Razlika između ta dva početna oblika ovladavanja prostorom, obilježila je sustav prostornog uređenja izgrađenih zona do danas. Inače oblikovanje naselja u znatnoj mjeri poštuje konfiguraciju prirodnog reljefa te se aglomeracije na južnim obroncima prostiru u uzdužnome ritmu s pravolinijskim kraćim nizovima kuća gotovo ponavljajući strukturu vinogradarske zaravni. Naprotiv, najveća naselska formacija na zaobljenome brežuljku *Velike Glavice* stere se slobodnijim razmještajem raznolikijih stambenih skupina prema znatno razvedenijem urbanističkom ustroju.

Tako je razvidno da svaki zaselak, razumljivo, ima zasebnu unutrašnju matricu građenja koja nije unaprijed zadana nekim planskim geometrijama svojstvenim koloniziranim područjima, nego se povodi za potrebama malih seoskih gospodarstava na razini poluzadružnoga života. Sve dokazuje da je Lumbarda u današnjem svojem liku, s izuzetkom

preostalih ljetnikovaca i nekih crkava, čitava konačno oblikovala svoj lik u tijeku XIX stoljeća kad se većina stanovništva oslobodila kmetskih obveza stekavši prava gradnje i vlastitih stambenih čelija za obiteljska privređivanja na zemlji i moru.

Posebno je k tome zanimljivo kako pojedinačno ta čelijski složena naselja koriste i prate raspored poljskih puteva koji im zapravo određuje smještaj te uvjetovahu nastanak i rast. Budući da su oni kao pristupne veze poljoprivrednim predjelima, naime, omrežili područje asimetričnim potezima ipak vezanima na središnju aksijalnu komunikaciju u smjeru zapad-istok, zaselci su položeni na prirodnim njihovim završecima, uz razmeđa privrednih kultura gdje poštujući danosti terena svako obrazuje svoj izgled odmjerajući prostorni sustav s gradnjama pretežito etno-kulturne vrsnoće. U tom smislu osnovno bi kao početno načelo stvaranja plana prostornog uređenja bilo uzeti što slojevitiju valorizaciju rezultata stoljetnog gospodarskog posredovanja: skladnu ravnotežu između prirodnog ozemlja i vrsnoća skromnog ljudskog stvaralaštva, jer se na tome zasniva i elementarna ljepota područja.

Inače, na području čitave općine, povijesno skućene u opne života vinogradarsko - ribarske seoske zajednice, uz razmjernu malobrojnost kulturno-povijesnih cjelina i građevina relevantnih za problematiku prostornog uređenja, tek su rijetke u sadašnjem svojem stanju zaslužne viših stupnjeva i razina u standardnoj kategorizaciji spomeničkog nasljeđa. Premda im se ne mogu odreći mahom ambijentalne, srednje i više vrijednosti, tek bi dosad neprovedena registracija mogla ukazati na podrobni značaj svekolikog graditeljskog nasljeđa pa i vrsnoće pojedinih objekata. U svrhu toga neophodna je suradnja stručnjaka za etno-graditeljstvo sa onima koji neposredno skrbe o povijesnome nasljeđu. Predmijeva se da bi se na taj način stvorili i pravilniji kriteriji unutrašnje valorizacije koja u sadašnjoj, šire važećoj procjeni na teritoriju općine ne bilježi ostvarenja izražajnije spomeničke vrsnoće. Njih ne dosiže čak ni sakralna baština, u pravilu oblikovana s više mara, ali ovdje srasla sa seoskim ambijentom i premda povijesno važna, čak pokazuje zaostajanje za vrsnoćom drugih trajnih ostvarenja iz prošlosti.

1.1.4.6.3. Arheološko nasljeđe

Arheološko nasljeđe je među njima vrlo značajno iako podliježe znatnoj zapuštenosti pa i slaboj istraženosti lokaliteta, dok se za pojedine spomenike - pogotovo s obzirom na negdašnje nalaze - pretpostavlja jače značenje negoli se danas ono može predočiti. Zoran je primjer na *Koludertu*, gdje ni sustavni zahvat nije iznio na vidjelo ostatke koji bi pružili puno objašnjenje osnutku i životu grčke kolonije što ih jamči znameniti natpis: poznata lumbardaska psezizma pronađena potkraj 19. st. Iako je ona dopunjena s nalazima ulomaka kraj crkve sv.Ivana, na čitavome poluotoku nema vidljivih tragova onodobne arhitekture koja se nužno pretpostavlja. *Grčku naseobinu* svakako potvrđuju okolni grobovi na ravni pred poluotokom, a arheološki manji zahvat na vrhu u vjerojatno *gradinskom recintu* je iznio samo golemu cisternu iliro-rimske epohe. Doba rimske uprave, međutim, odlično svjedoče podalje u polju - sred prevlake krajnjeg poluotoka - ostaci građevine: *vile rustike* u izvrsnoj tehnici zidanja (tzv. opus reticulatum) te se predviđaju i izdašniji nalazi. Njih obećavaju i stari temelji crkve sv.Križa, koja je na istaknutome položaju čitava podignuta nad starim *ruševinama* zasad nerazpoznatljiva sadržaja. Sve to ipak naznačuje postojanje građevina nekog poljskog imanja - villae rusticae - u prostoru koji je oduvijek pružao dobre privredne uvjete.

U tome smislu od arheologije se u Lumbardi još mnogo očekuje te je najvažnije odrediti zone odgovarajućeg ponašanja pri mogućem razvoju naselja. U svakom slučaju pojedini lokaliteti iziskuju stroži nadzor u svojoj izloženosti pri daljnjoj izgradnji, a neki samo uvjetuj korištenja u razvojnom programiranju i prostornom planiranju. Stoga je nužno diferencirati one uklopljene u naselske površine (poput šire *zone oko današnjeg groblja i crkve sv. Ivana* gdje su bila učestala otkrića antičkih grobova s odličnim keramičkim nalazima) mahom već ugrožene ako ne i poništene, od onih u prostornoj osami podalje od zona intenzivne gradnje kao što je *predio crkvice sv.Križa sred glavnog polja* te vidljivi *tragovi rimske građevine osebujne tehnike zapadno od crkve i kule, podalje u istoj zaravni*.

Potencijalno važno *podmorsko arheološko nalazište* nalazi se u zoni poluotoka Ražnjić i Mali Ražnjić, pa se ova zona priobalnog mora zaštićuje i obzirom na ovaj potencijalni arheološki lokalitet.

1.1.4.6.4. Sakralne građevine

Sukladno pak svojim povijesnim značenjima i oblikovnim dometima, svaki dio Lumbarde je opskrbljen **svetištem**. A kao izražajnija vrsta spomeničke arhitekture svako od njih također na svoj način odražava iste uvjete razvoja mjesnog društva i njegovih naselja. Na Velikoj glavici s nekoć najviše žitelja je *župna crkva sv. Roka* (višekrat prerađivana do posve recentnog podizanja zvonika, u današnjem je liku definirana potkraj XIX st.), zapravo najveća među postojećima, te iznutra trobrodna, a sa stropnom konstrukcijom ipak skromna u arhitektonsko-prostornoj zamisli i građevnom oblikovanju. Iako preuzima neke elemente starijeg graditeljstva (rozeta na pročelju, oblici prozorskih okvira itd.) doima se suhim djelom neostilskih posezanja koja nikad nisu posve srasla s podnebljem

Mediterana. Tim su jači razlozi obraćanju pozornosti na ostale crkve, koje barem u dimenziji i estetskoj čednosti odavaju prisniju vezu s otočkim iskustvima. U Žabnjaku jedina iz kasnog srednjeg vijeka *zavjetna sv.Barbare* (spominje se u zapisima od sredine XV st., a literatura je bespotrebno smješta u romaničko doba) također je jako obnovljena nad prvim tijelom svrsishodnog tlocrta jedine lađe i četvrtaste apside, dok je u susjednoj Podstrani *crkvice sv.Bartula* održala svoju gotičko-renesansnu formu na istovjetnoj inačici tlocrta i građenja sa svodovima. Ove dvije potonje građevine imaju i jače spomeničko značenje uzdižući uvriježenu tipologiju primorskih crkvice sa tzv. preslicom umjesto zvonika te jednostavno zatvorenim tijelima sa završnim apsidama, iznutra vitko posvođenima. Neizrazitije je građena *sv. Ivana* uz groblje na Koludertu (s malobrojnim likovno vrijednim biljezima obiteljskih grobnica iz XIX.st.) a u Javiću ona posvećena *sv.Spiridonu* - zaštitniku maslinarstva - uglavnom sve ponavlja rječnikom europskih škrtih neo-stilova iz prošloga stoljeća. Tipski je čitava skupina, dakle, dosta oskudna, u posezanjima skromna na razini dometa otočkog povijesnog graditeljstva, dok su im stanja odreda u dobrom stupnju očuvanosti budući da su sve u funkciji.

Ljetnikovcima su pak pripadale *crkvice Male Gospe* na Maloj Glavici u baroknome slogu, te *Sv.Petra i Pavla*, građena u gotičko-renesansnoj predaji na Velikoj Glavici (danas zapuštena, prijeto rušenjem svoda). Unatoč arhitektonskoj jednostavnosti, posebno su zanimljive po spretnom urbanističkom udovoljavanju javnom korištenju zbog čega pročelja otvaraju prema ulicama i najizravnije uzdižu spomeničke kakvoće naselja. Morfološki najistančanija *crkva sv.Križa*, građena (1774.g.) s prednjim trijemom u baroknome slogu, položena je sred polja te dovršava lanac simbolično-religijske zaštite područja. U spomeničkoj valorizaciji odreda te gradnje potvrđuju seoski karakter područnog stvaralaštva iz prošlosti, jer se u čednoj svojoj zamisli ne ističu ni veličinom ni obradom, dok pojačavaju tradicionalizme domaćeg umjetničkog stvaralaštva.

1.1.4.6.5. Civilne građevine

Neposrednu fizičku zaštitu naselju su u prošlosti davale *utvrde*, mahom privatne naravi, te jedna javna, još očuvana sred velikoga polja istočno od naselja. Ova kao spomenik kulture iz XVII / XVIII. st. istaknut u krajobrazu, podliježe zakonskoj zaštiti u zoni koja ima i drugih srodnih vrijednosti (arheološki lokalitet iz rimskog doba te barokna crkva). Ostale kule su unutar naselja Velike glavice spojene sa stambenim zdanjima, a i same to bivaju trajnim sadržajem postajući *kuće-kule*, ne baš česte na svom uzorju Hrvatske. Još su oblikovno složeniji tzv. *kašteli*, istodobno podizani u cilju individualne obrane ladanjskih plemićkih nastambi kao najviši njihov, kubični naglašen i najčvršći dio. Samo neke uz primjerenu izglednu i građevnu čvrstinu imaju još izražene obrambene činitelje: npr. vrh Male Glavice tzv. *Cankin - Kršinićev kaštel* (s jezgrom iz XVIII st. jako preinačivan) krunište s prsobranima. Ovi se također javljaju u nizu na tzv. biskupskom ljetnikovcu pri samome moru na Bilom Žalu. Njegov sklop u cjelovitome bloku longitudinalne formacije imao je i unutrašnje dvorište ali je sve u ruševnome stanju, te na privlačnome mjestu iziskiva pomnu obnovu, zacijelo rekonstrukciju pod nadzorom.

Svakako su to najsloženiji, spomenički i najvredniji sklopovi za Lumbardu inače važnih kombinacija *ljetnikovca-utvrde*. U njihovoj skupini samo su neki povijesno identificirani (npr. na Maloj Glavici grbom i natpisom *Manolin* te pretpostavljenim grbom *Andrijićev* nad Malim žalom), ali su tipski ujednačeni kao jedinstvene zgrade, u biti jednostavno sačinjene od dva kubusa: jednog položenog a drugog uzdignutog. Premda su spojeni u bloku, nemaju unutrašnjih veza te kula stječe obrambeno neophodnu samostalnost, još pojačanu cisternom u prizemlju i skučenošću otvora. U pravilu imaju puškarnice na svim stranama za čuvanje neposredne okućnice, također ograđene zidom prema starim mediteranskim navadama.

Ponavljanjem primjera od XV. st. pače se stvara lokalni tip gradnje kojeg preuzima i pučka stambena arhitektura kasnijih stoljeća u specifičnim gospodarskim sklopovima tzv. *dvorima*. U svojem sastavu imaju takvu višekatnicu, strateški postavljenu na vanjskome rubu ili najisturenijem uglu a također namijenjenu stanovanju (Nobilovi dvori). Inače i najskromniji ljetnikovci slijede isti oblikovni predložak s jednom visokom četvrtastom zgradom, stanom sposobnim za samoobranu, na koji se nadovezuju prizemnice ekonomske ili stambene namjene. Neke se od potonjih odlikuju i stilskim profiliranjem okvira prozora i portala (*kuća Cvilićević nad Tatinjem*), čak i balkona (*Nobilov Gornji palac* na istoj padini) ali i kamene opreme složenih dvorišta što svjedoči mjestimice i hortikulturna posezanja. Neprijeporno ta rješenja proizlaze iz načina povijesnog života u Lumbardi, koja je svoje prikladnosti ljetovanja te privredne izdašnosti morala braniti od vanjskih napadača u mnogim prigodama. No u istoj vrsti, razumljivo glede ladanjskog sadržaja, su se iskazala i najčišća stilska htijenja humanističkog razdoblja. Ne samo što je sva klesana oprema utvrđenih ljetnikovaca prosječno odličnije kakvoće, često i ornamentirana prema zakonima renesansnog ili baroknog stila, nego se na njima javlja i figuralna dekoracija u kamenu (kaštel Cankina s manjim kipovima iz korčulanske prepoznatljive radionice, koja je radila slične na palači Arneri u gradu te njihovu ljetnikovcu u Blatu). Tako za umjetničku baštinu Lumbarde tvore znatnu vrijednost, a pojedinačno okruženi negdašnjim vrtovima, čak sa šetnicama i podgrađenim terasama za sadnju raslinja, pojačavaju dojam stopljenosti arhitektonskih djela s prirodnim okolišem što čitavom okružju daje osobiti biljeg. Podjednako, graditeljska baština svjetovnog značaja, a spomeničke naravi poradi pretežitog kontinuiteta korištenja u najvećem je broju primjera

izgubila svoje morfološke pa i estetske izvornosti, mahom i stilske vrsnoće te joj slabi izrazitost uloge u daljnjem prostornom uređenju Lumbarde. To se u prvome redu odnosi na većinu negdašnjih *ljetnikovaca*, povijesno razmještenih u slobodnome krajoliku priobalnih prostornih zona koje su od doba njihova građenja posvema promijenile svoj identitet. Ponajviše je tome pridonijela stambena izgradnja posljednjih desetljeća, provedena mimo zakonskih mjera, a još tragičnije i bez poštivanja tradicionalnih vrijednosti ladanjsko - gospodarske stilske arhitekture postrenesansnog doba zatečene u području. S jedne su strane, naime, vlasnici sami u potražnji za novim komforom obavljali posve neprikladne dogradnje i pregradnje, a sa druge se prema njima ništa bolje nisu odnosili ni susjedi uz primarno zbijanje katastarskih čestica i stvaranje kako urbanističkog tako arhitektonski-oblikovnog nereda u prostoru. U tom smislu čak ni najneophodnije mjere zakonske zaštite povijesno-stilskog arhitektonskog fonda bitno ne poboljšavaju stanja njegove očuvanosti jer svako organizirano ponašanje prema toj baštini u Lombardi već kasni. Da bi se možda polučili kakvi-takvi rezultati neophodno je dokumentirati sve postojeće i još donekle očuvane primjere te ih staviti pod zakonsku zaštitu zasigurno kao važne, na svoj način i najkarakterističnije a jako zanemarene spomeničke objekte u općini. Pojedine od onih zapuštenih, naravno, treba privedi oživljavanju obnovom u izvornome liku.

Vrlo slično, zapravo nimalo zadovoljavajuće stanje pokazuje i svekolika *stambena arhitektura* u naselskim jezgrama Lumbarde. Mahom je ruralnog karaktera, morfološki prilično neujednačena bez strogih podjela u neke tipološke razrede, ali sa možda najkarakterističnijim graditeljskim raščlambama bliska rješenjima "organičke arhitekture" mediteranske obalne krajine. Svako sustavnije evidentiranje iznijelo bi na vidjelo slikovite sklopove negdašnjih malih gospodarstava sa prizemnicama zbijenima uz uličice kao primarne oblike razvoja naselja, te u mjerilu nenametljive katnice iz prošlog stoljeća opskrbljene jednostavnim inačicama prostranih dvorišta s prikućima i kortama. Svaka je okućnica uz raster vijugavih uličica definirana koliko slikovito toliko svrsishodno, u potpunosti svojeg mikrosvijeta dokazujući prilično široke raspone stambene kulture. Svakako je u svemu zamjetna kamenarska pa i graditeljska umješnost ovdašnjih pučana kojima na dohvat bihaju stoljetni kamenolomi, a klesarstvo jedno od zanimanja ionako mješovitih privrednih osnova preživljavanja svih žitelja.

Nažalost upravo ta pučka arhitektura zadnjih godina podliježe najžešćim udarima "modernizacije", u pravilu oblikovno vrlo nemušte, a tehnički, pa i tehnološki na vrlo niskoj razini izvedbe. Posve razumljivo najizloženije su inače najvrednije zone inače i najgušćeg tkiva na Velikoj Glavici gdje se uistinu može govoriti o bezobzirnoj devastaciji kojoj će zbog permanentnog pritiska biti vrlo teško zapriječiti i daljnje korake, te je osnovno pitanje što će od nekoć nemalih ambijentalnih vrijednosti Lumbarde uopće ostati.

Groblje

Na ulazu u Lombardu, podno Koludrta, postoji mjesno groblje s crkvom sv. Ivana. Groblje je potrebno proširiti i izgraditi mrtvačnicu.

1.1.4.6.6. Kulturni krajobraz³

U prostoru Općine zahvaćene intenzivnom primarnom i sekundarnom urbanizacijom zaštite je vrijedan *kulturni krajobraz* poluotoka Vela Glavica u pogledu s mora. Sklop Vele Glavice najvredniji je dio ove vrste u Općini. To je dio prostora Općine u kojemu se prožimaju **tradicijske strukture naselja s kultiviranim poljodjelskim površinama**, koje se sve zrcale u obližnjem moru koje ih oplakuje. Prostor je predložen za zaštitu i u važećem Prostornom planu općine Korčula. Sklop strukture zaselka s naglašenom vertikalom zvonikom sv. Roka okolo tipične skupine tradicijskih građevina sa skupinom ljetnikovaca u svojstvenom kultiviranom poljodjelskom krajoliku što izvire iz mora i nastavlja se na stjenovitu obalu tipičan je vrijedan *kulturni krajobraz* što izgrađuje vizualnu sliku Općine Lumbarde i naselja Lumbarde vidljivu iz daleka. Ovaj dio kulturnog krajobraza Vele Glavice **sastavni je dio i zaštićene vizure** s mora.

³ Pod ovim pojmom podrazumijevamo određeno područje u kojemu je s osobitom kakvoćom izražen suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti jednog predjela. **Kulturni krajobraz** posjeduje iznimne povijesne, arheološke, umjetničke, kulturne, socijalne, tehničke, prirodne i druge vrijednosti. Prostorna baština, odnosno *kulturni krajobraz*, označava predjele čovjekovog djelovanja u prirodnom krajoliku u vidu graditeljskih sklopova (sela, zaselaka, raznovrsnih građevina) okruženih krajolikom s kojim su bili svrhovito povezani (oranicama, livadama i šumama). Povezanost krajolika i naselja kroz svezu svrhovitosti, koja proizlazi iz načina života i posjedovnih odnosa, trebalo bi i nadalje uvažavati ukoliko želimo osigurati zaštitu kulturnog nasljeđa s izvornim sadržajnim i prostornim odnosima. Iz tradicijske svrsishodne povezanosti naselja i okoline proizašli su skladni prostorni i sadržajni odnosi, koje danas prepoznajemo kao kakvoću, kao sklad prirodnog i izgrađenog krajolika i graditeljstva. Dakle, temeljna kakvoće **prostorne baštine** je spoj čovjekovom rukom stvorenoga i prirodnoga, sklad prirodnog i višestoljetnog ljudskoga djelovanja. Graditeljski oblici (pojedinačni ili kao naselja) i krajobraz koji ih okružuje, srasli su i stvorili međusobno povezanu prepoznatljivost prostora. Predjele na kojima prepoznajemo samosvojnost sredine nastali su zajedničkim djelovanjem čovjeka i prirode, te oslikavaju ljudsku zajednicu u vremenu i prostoru, iskazuju njen odnos prema krajoliku

4.1.4.6.7. *Smjernice*

Na razini naseobinskih cjelina kao prvi negativan proces u recentnom razvoju naselja uočeno je dijelom neplansko širenje, oblikovno nekvalitetna izgradnja i denormiranje tradicijskih oblika naselja u odnosu na gabarite povijesnih zaselaka. Linearna izgradnja osobito je uočljiva uz županijsku cestu prema Korčuli.

Nepovoljan je i naredan proces pojave “točkastog” rasipanja građevnih struktura u agrarnom prostoru izvan užih gabarita naselja, gdje se zbog izgradnje novih kuća na donedavno poljodjelskom zemljištu mijenja karakter prostorne slike nastanjenog dijela Općine. Zbog takvih “rasipanja” struktura nestaje povijesnih kontura i gabarita, gubi se preglednost i pojedinačni identitet nekadašnjih zaselaka.

Treći je degradacijski proces vezan uz recentnu funkcionalnu transformaciju gdje je doskorašnji čisto ruralni prostor s ukupnim agrarnim zaleđem, danas zahvaćen intenzivnom sekundarnom urbanizacijom, kao i stambenom dislokacijom korčulanskih stanovništva koji usput donose drugačiji način života i “preslikanu” gradsku arhitekturu neprimjerenu tradicijskom karakteru izgradnje u Općini.

Donekle, održao se je samo odnos slobodnih agrarnih predjela i izgrađenih naselskih zona prožet htijenjem vizualnog mirenja prirodnog i stvorenog ljudskim rukama. Zato se u Lumbardi kao postulat urbanističkog planiranja i programiranja razvoja nameće načelo **integralnog očuvanja povijesnih i prirodnih dobara** poradi zaštite autohtonih vrijednosti i vrsnoća čitave zone *kulturnog krajobraza*. Tome dijelom može poslužiti osnovna evidencija povijesnog nasljeđa, uključena u njegovu valorizaciju poglavito sa sociokulturološkog motrišta. Čini se, naime, da se tako mogu potpunije proniknuti kakvoće bitnih dobara u prostoru koje potiču i odgovarajuća djelovanja zajedničkog im očuvanja. Ona bi se pak trebala voditi za trijeznim zoniranjem područja mogućeg budućeg rasta naselja i razvoja Lumbarde.

Pritom uz zabranu svakog građevnog posredovanja na arheološkim zonama ili lokalitetima i poštivanje zaštićenog im prostora, podjednako ostaje bitno i ograničavanje približavanja moru u području kojeg je već obilježila povijesna arhitektura. Izuzetno bi, naime, bilo važno sačuvati većinu gabarita povijesnih naselja potpuno sraslih s reljefom. **A u tu svrhu osim ostavljanja slobodnih prostornih zona kultiviranih površina s mediteranskim raslinjem na njihovim rubovima, posebice izraženo u slučaju Velike Glavice, nužan je nadzor nad unutrašnjom matricom i gustoćom izgradnje (Slika 1).** Naročito na predjelu Velike Glavice ona ne bi smjela nadići svoje povijesne razmjere, da se održi sustav vrtova i ljetnikovaca kao jedna od osobina i osobitosti nasljeđa.

Posvuda bi pak bilo preporučljivo i ograničavanje veličina novogradnji, nipošto da u visinu ne rastu preko dva kata s prizemljem - i to vrlo rijetko. Na taj način održala bi se itekako dojmljiva i upečatljiva slika naselja, morfološki rječitog s obzirom na svoju prošlost, koja mu je odredila bitnu vrsnoću, a veličinski uravnoteženog s obradivim poljima. Osobito je u tom pogledu vrijedan predio vinograda Lumbarajskog polja između sjevernih Glavica i južne Podstrane, na potezu istočno i južno od sadašnjeg središta i površina buduće jače izgradnje. Zato se i očuvanje njegove čistoće tj. sprečavanje svakog novog zalaženja s gradnjama u ravničaste površine monokulture vinograda s padinama pod maslinicima, uz rijetke izdvojene spomenike na prevlaci između južne i sjeverne pješćane uvale (crkva, kula, arheološki lokalitet) ističe kao prioritet zaštite koja nadzire i sve ostale navedene činitelje kulturno-povijesne baštine Lumbarde

1.1.4.7. **Temeljne ekološke svojstvenosti kraja**

Radi svoje veličine i radi činjenice da je Općina naseljena s čak 106 stanovnika po km², čini općinski prostor razmjerno ugroženim. Ugrožena je obala mora potencijalnom izgradnjom, unutrašnjost Općine također mogućom nekontroliranom izgradnjom, a i more i kopno mogućim potencijalnim zagađivanjima. Zbog bogate prirodne i kulturne baštine te razmjerno velikih površina pod zaštitom krajolika, bit će potrebno neprekidno i sustavno provoditi mjere za poboljšanje i unapređivanje prirodnoga, kultiviranoga i kulturnog krajolika. Isto tako i mjere za sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš:

Mjere za poboljšanje okoliša

Za provođenje ovih mjera treba:

- a) Izgraditi sustav kanalizacije s uređajima za pročišćavanje, osobito u radnim zonama i na svim mjestima gdje se javljaju veći onečišćivači;
- b) Spriječiti mogućnost aerozagađivanja;

- c) Redovito treba čistiti naselje i obalu (plaže) od krutog i krupnog otpada i sprječavati divlja odlagališta otpadaka po poljodjelskim i šumskim površinama;
- d) Smanjiti uporabu agrotehničkih sredstava koja onečišćuju tlo (pesticide, umjetno gnojivo i sl.).

Mjere za očuvanje okoliša

U sklopu ovih mjera podrazumijeva se da treba:

- a) Na djelotvorni način štititi kulturne, prirodne i krajobrazne vrijednosti.
- b) Čuvati prirodna bogatstva i prirodne izvore (šume, poljoprivredne površine, izvore vode, vodotoke i dr.).
- c) Uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja kroz novčanu potporu i općinske odluke.

Mjere za unapređenje okoliša

Ove mjere podrazumijevaju:

- a) Stvaranje javnoga mnijenja u korist zaštite krajolika, zaštite kulturne i prirodne baštine, smanjenje onečišćenja te gradnju stambenih zgrada na zasadama tradicijskoga graditeljstva;
- b) U svaki urbanistički i arhitektonski projekt ili studiju, bilo koje vrste, ugraditi elemente zaštite okoliša i krajobraznoga oblikovanja.

Na građevinskom području ne smiju se graditi građevine koje bi svojim postojanjem, ili upotrebom neposredno, ili potencijalno ugrožavale život, zdravlje i rad ljudi u naselju, ili vrijednost okoliša, niti se smije zemljište uređivati, ili koristiti na način, koji bi izazvao takve posljedice.

Važno je navesti slijedeće:

- a) Planom je određeno da će konačna lokacija za odlaganje krutog otpadnog materijala biti određena Prostornim planom uređenja Županije.
- b) Kad se na dijelu građevnog područja izgradi javna kanalizaciona mreža i ako postoje za to tehnički uvjeti, postojeće stambene i ostale građevine se moraju priključiti na nju.
- c) Ako na dijelu građevnog područja na kojem će se graditi građevina postoji javna kanalizaciona mreža, stambene i druge građevine se moraju priključiti na nju.
- d) Otpadne vode na području gdje nije izgrađena kanalizacija moraju se ispuštati u vodonepropusne septičke jame izgrađene na građevnoj čestici sukladno aktu kojim se odobrava građenje.
- e) Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvu s izvorom zagađenja i gospodarskih postrojenja moraju se prije upuštanja u recipijent pročistiti do stupnja na kojem se nalazi recipijent, odnosno, do stupnja i na način predviđen posebnom odlukom Općinskog vijeća.

1.1.4.8. Svojstvenosti prometne i komunalne infrastrukture

1.1.4.8.1. *Promet*

Cestovne veze

U Općini postoji jedna cesta županijskog ranga, koja povezuje naselje Lumbardu s Gradom Korčulom i trajektnim pristaništem Dominče, prikazana na grafičkom listu br. 2a: “*Infrastrukturni sustavi – promet – cestovni, pomorski, zračni*”. Tim pravcima Općina je povezana, kako sa ostalim dijelovima otoka, tako s naseljem Korčulom i trajektnim brzim linijama u korčulanskoj luci i s cestama na Pelješcu koje vode do “*jadranske magistrale*”. Danas rang županijske ceste prestaje u centru naselja Lumbarde.

Osim županijske ceste Lumbarda - Korčula, postoje dvije lokalne prometnice koje povezuju naselje Lumbarda s naseljem Žrnovo i jedna lokalna prometnica, koja se od županijske ceste odvaja podno Krmače i sjeverno od Donjeg Blata preko Pelegrina vodi prema Dominčama. Sve su u veoma lošem stanju, dijelom praktično nepostojeće. Ostalo su poljski putovi.

Ostalo su ulice u izgrađenim zonama, stambenog karaktera.

Promatrajući prometno-geografsku situaciju prostora u okviru Države i njenog središnjeg dijela i glavnog grada Zagreba, a isto tako i u okviru Županije Dubrovačko-neretvanske prometni položaj Općine izrazito nepovoljan.

Općina i otok Korčula su s glavnim prometnom kopnenom cestovnom vezom “*jadranskom magistralom*”, odnosno državnom cestom D-8, povezani preko poluotoka Pelješca. Stoga su u još nepovoljnijoj prometnoj situaciji od peljeških općina.⁴

Pomorske veze

U naselju Lumbarda nema i ne planira se redovit pomorski promet. Postojeća lučica namjenjena je manjim plovnim jedinicama. Ima kapacitet približno 90 vezova. Lučicu prema sjeveru zatvara jedan mul dužine 40 metara, koji se također koristi za privez manjih brodova. Iz ove lučice ne održavaju se nikakve redovne linije. Lučicu bi trebalo urediti i proširiti, što ovisi o prostornim mogućnostima, u skladu sa Strategijom i Programom prostornog razvoja Republike Hrvatske u kojima se predviđa u Lumbardi “*luka do 200 vezova*”, odnosno “*lučica do 100 dužnih metara operativne obale*” i “*luka nautičkog turizma do 199 vezova*”⁵ U sklopu planirane lučice treba osigurati mogućnost priveza i opskrbe plovila u skladu s prostornim mogućnostima.

Brze dužobalne trajektne linije i pješačka veza brodicama s Orebićem smještene su u luci u Korčuli, koja ima i međunarodni karakter. Svojom brojnošću i brzinama nikako ne zadovoljavaju. Trajektna luka za Orebić smještena je u Dominčama.

Zračne veze

Zračne veze Općina ostvaruje na aerodromu u Čilipima što je iznimno nepovoljno. U slučaju hitnosti u Blatu postoji heliodrom i za noćno slijetanje. Bitno poboljšanje, kako za Općinu, tako i za otok očekuje se izgradnjom zračne luke na otoku, koja se predviđa u zoni Brne.

Pješački promet

Od važnih pješačkih poteza treba spomenuti *lungo mare*, koji postoji samo u dijelovima, na potezima gdje naselje dolazi do mora. Planom će se valorizirati njegova važnost, pa će se predvidjeti od Pelegrina do plaže Pržina.

1.1.4.8.2. *Pošta i telekomunikacije*

U naselju Lumbarda postoji poštanski ured.

Telefonska mreža pokrila je sav prostor Općine. Mreža je podzemna i tvore je bakreni i optički kablovi. Vezana je za ATC u Korčuli (grafički list br. 2b: “*Infrastrukturni sustavi – pošta i telekomunikacije*”).

⁴ Nije nam poznato imali li Državi neki prostor koji bi bio udaljeniji od bolnice općeg tipa kakva je u Dubrovniku od otoka Korčule, Lastova i Visa, vremenski i kilometarski.

⁵ STRATEGIJA PROSTORNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE (1987), pp:204, 210.

1.1.4.8.3. Elektroopskrba

Današnja situacija opskrbe Općine električnom energijom nije zadovoljavajuća. Napajanje Općine vrši se 10 kV nadzemnim vodom kojim se preko 6 trafostanica 10/0,4 napaja Lumbarda potrebnom električnom energijom. Ova veza ostala bi kao rezervna nakon rješenja elektroopskrbe situacije u širem prostoru. Naime, u budućnosti neophodno je povezivanje 110 kV dalekovodom transformatorskih stanica u Blatu i Stonu, te izgradnja 110/30 kV transformatorske stanice u blizini Korčule. Spajanjem opskrbe Općine na ovu transformatorsku stanicu, preko transformatorske stanice sv. Ane 20 kV vodom osigurala bi se kvalitetna elektroopskrba Općine (grafički list br. 2c: “*Infrastrukturni sustavi - elektroenergetika*”).

1.1.4.8.4. Vodno gospodarstvo

Vodno gospodarstvo Općine u kojoj nema niti voda tekućica, niti izvora obuhvaća uglavnom vodoopskrbu te odvodnju otpadnih voda.

Vodoopskrba

Danas u Općini Lumbarda postoji izgrađena mjesna vodovodna mreža u obimu koji je nacrtan na grafičkom listu br: 2d: “*Infrastrukturni sustavi - vodnogospodarski sustav - vodoopskrba*”. Mreža osigurava kućne priključke.

Izgrađen je i dio regionalnog vodovoda koji spaja mjesne mreže Korčule i Lumbarde u duljini 2000 m.

Sadašnje stanje vodoopskrbe Općine privremenog je karaktera i ne zadovoljava potrebe za vodom osobito u toku turističke sezone.

Da bi se kvalitetno riješila vodoopskrba Općine Lumbarda, treba izgraditi, to jest dovršiti magistralni vod od vodospreme Korčula do vodospreme Lumbarda, izgraditi vodospremu Lumbarda i izvršiti prespajanje vodospreme na postojeću vodovodnu mrežu naselja.

Kanalizacija i odvodnja

Kanalizacija u naselju Lumbarda postoji djelomično i na nju su vezani uglavnom turistički kapaciteti naselja, a ne sva ostala sigurno brojnija potrošnja. Građena je u dvije etape i to, prva do iza Kule u Lumbarajskom polju 1983. godine i druga, do Ražnjića 1984. godine.

Do danas je sagrađeno otprilike 2,5 km kanalizacionih vodova, sagrađene su i tri pumpne stanice (grafički list br. 2e: “*Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav – odvodnja otpadnih voda te obrada skladištenje i odlaganje otpada*”), zatim pristupne šumske staze te iskop za mehanički taložnik. Ova izgrađena struktura predstavlja temelj za izgradnju cjelovitog budućeg kanalizacionog sustava naselja. Danas se međutim kanalizacijski kapaciteti koriste pretežno sezonski, a poradi činjenice da na nju nisu u značajnijem broju spojene privatne stambene građevine ova se kanalizacija ne koristi niti 25% njenog godišnjeg kapaciteta.

Stanje i održavanje kanalizacije nije na zadovoljavajućoj razini. Kroz naseljeni dio mjesta nema gravitacionog cjevovoda, pa su mogućnosti priključka vrlo ograničene, a pumpe su vrlo nepovoljno smještene. Automatika i crpne stanice nedovoljno se održavaju. Ispust u more, potpuno je izgrađen, a ispuštanje otpadnih voda tim sustavom vrši se na sanitarno ispravan način u pogledu udaljenosti od obale i dubine ispusta.

Vodotoci i bujice

U Općini nema stalnih vodotoka, a nema niti bitnih problema sa bujicama. Najveći problem predstavlja povremeno plavljenje Donjeg Blata tijekom zimskog perioda budući je kota polja 1,30 viša od razine mora. Plavljene obuhvati i 50% površine polja. Potrebno je izgraditi sustav odvodnje i akumulacioni bazen. Treba ispitati mogućnost da se akumulirana voda koristi za navodnjavanje. Ovaj je problem ograničen samo na dio udoline Donjeg Blata i ne predstavlja veću opasnost za širi prostor.

1.1.4.8.5. Postupanje s otpadom

U Općini je smješten nelegalan i neuređeni deponij otpada na lokalitetu “Kokojevica”. Deponij je nedostatno opremljen i privremenog je karaktera. Lokacija je nepovoljna, smeće se ljeti često samo pali, što predstavlja opasnost od požara, koji i nisu rijetki osobito u ljetnoj sezoni. Na deponij se organizirano odvoze otpaci naselja Korčule, Lumbarde, Račišća i Žrnova. U najnovije vrijeme poduzete su mjere za uređenje deponija: izgrađena je ograda, koja je u međuvremenu većim dijelom uništena, uvedena je čuvarska služba i protupožarne mjere, osiguran je stroj za zatrpavanje zemljom, koji međutim samo razgrće otpad. Uglavnom, deponij je u vrlo lošem stanju.

1.1.4.9. Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja i uređenja

Iako prirodni potencijal Općine karakterizira razmjerno oskudan potencijal sirovinskih resursa (samo nešto kamena), veliko bogatstvo prirodnih uvjeta, klima, more, obala, reljef, vegetacija zajedno s naslijeđenim materijalnim i kulturnim svojstvenostima, iako u skućenim prostornim okvirima, jer Općina ima svega 10,66 km², pruža izrazito pogodan temelj za daljnji razvoj Općine, posebno određenih vrsta djelatnosti. Svaki od navedenih čimbenika različito djeluje na pojedine vrste djelatnosti i njihove mogućnosti razvoja, iako neki od njih kumulativno utječu i na više djelatnosti i simultano potiču njihov razvoj.

1.1.4.9.1. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na gospodarski razvoj

Na temelju izrađene analize trenutnog gospodarskog stanja u Općini Lumbarda te dosad stvorenih preduvjeta za daljnji gospodarski razvoj mogu se razložiti slijedeće mogućnosti, ciljevi i ograničenja gospodarskog razvoja od interesa za cjelokupni održivi razvitak Općine i poboljšani društveni standard.

Razvojne mogućnosti i prednosti

U odnosu na to da se Lumbarda kao mjesto nalazi smješteno na otoku Korčuli, jednom od najvećih otoka, gospodarski najrazvijenijem i demografski visoko naseljenom, daje određene razvojne prednosti i mogućnosti.

Iz navedenog može se zaključiti, da je sam geografski položaj u blizini emitivnih turističkih zemalja i potencijalnih tržišta otočnih poljoprivrednih proizvoda, jedna od mogućnosti i prednosti u određivanju i koncipiranju budućeg razvoja. Klima i temperature u svim godišnjim dobima, omogućuju duže vegetacijsko razdoblje i brže sazrijevanje određenih poljoprivrednih kultura i privlačnost ovakvih područja za potencijalne turiste.

Razvedenost obale i cjelokupni krajobraz, pored povoljne klime, također tvori uvjete za privlačnost turistima. Relativna čistoća okoliša, koja još uvijek nije ugrožena velikim onečišćenjem i zagađenjem mora, također stvara značajnu prednost osobito u turističkom razvoju, dok s druge strane obradive poljoprivredne površine, gdje se koriste značajno manje količine umjetnog gnojiva i kemijskih sredstava za zaštitu, osobito pogoduju u razvoju ekološke poljoprivrede i proizvodnje zdrave hrane.

Jedna od prednosti ovakve destinacije jest i, uglavnom, idealno usuglašavanje zahtjeva za ekonomskim i ekološkim održivim razvojem u turizmu i poljoprivredi kao osnovnim gospodarskim i komplementarnim djelatnostima s naglaskom na isplativi turizam s traženim sadržajima podređen bogatijim gostima u odnosu na masovni turizam nekontroliranih razmjera. Prednost dosadašnje, a i buduće poljoprivredne proizvodnje proizlazi iz njezine strukture, prvenstveno orijentirane na uzgoju vinove loze s čuvenim vinom "Grk", maslinarstva s dokaznim i kvalitetnim proizvodom maslinova ulja, agruma i određenih povrtlarskih kultura zasad uglavnom proizvedenih za osobne potrebe.

Naprijed navedene prednosti i raspoloživi ostali prirodni resursi te relativno stabilna demografska slika i struktura, što je predmet obrade u posebnoj analizi, u svakom slučaju predodređuju i stvaraju mogućnosti za budući ubrzani gospodarski razvoj prvenstveno orijentiran na:

- razvoju turizma
- razvoju poljoprivrede
- razvoju određenih uslužnih djelatnosti s naglaskom na visoko učešće ljudskih potencijala izraženo kroz stručnu naobrazbu
- razvoju malog poduzetništva i obiteljskog gospodarstva u obrtničkim zanimanjima u ovisnosti o raspoloživim sirovinama i interesima napučenog stanovništva.

Ograničenja gospodarskog razvoja

Pored istaknutih prednosti i mogućnosti gospodarskog razvoja temeljenih prvenstveno na izraženim prednostima, postoje i određeni ograničavajući činitelji za ubrzani i željeni gospodarski razvoj.

Jedan od ograničavajućih činitelja za razvoj poljoprivrede, pored već iznesenih prednosti, u svakom slučaju je i propusnost tla gdje unatoč određenim količinama padalina, uslijed nepostojanja stalnog dotoka vode, u određenim se najznačajnijim godišnjim periodima osjeti nedostatak vode. Jedno od ograničenja za razvoj poljoprivrede, osim u malim poljima, jest i krševitost. Jedan od kratkoročnih činitelja ograničavajućeg razvoja poljoprivrede, iako se na ovom planu u posljednjih desetak godina dosta napravilo, svakako su i djelomično još uvijek zpušteni, neuređeni i neodržavani poljski putevi, koji se uz malu investiciju i u kraćem vremenskom periodu mogu osposobiti i učiniti dostupnim za poljoprivrednu mehanizaciju.

Nedovoljno izgrađena cestovna infrastruktura i prometna povezanost s kopnom, većim centrima, bolje rečeno prometna izoliranost u sadašnjem trenutku osobito se nepovoljno odražava na uvjete nabavke sirovina, skuplje nabave opterećene prijevozom što generira skuplje uvjete života, a time povratno, zasad, nepovoljno utječe i na razvitak turizma, poljoprivrede i ostalih gospodarskih grana, koje postoje u ovom trenutku na području Općine.

Još uvijek do kraja neriješeno zbrinjavanje otpadnih voda, koji poslovi su ulaganjem države i ulaganjima hotelske privrede zasad zadovoljavajući, ali ukoliko se ne realizira cjelokupni projekt rješavanja otpadnih voda, barem u fazama, u budućnosti bi i ovo moglo biti jedan od ograničavajućih činitelja osobito u razvoju turizma.

Zasad još uvijek nepostojanje kvalitetnog rješenja zbrinjavanja krutog otpada i stvaranje ekološke mrlje u blizini raspoloživih prirodnih resursa za razvoj poljoprivrede i turizma također, ukoliko se ne riješi na kvalitetan način i jedinstveno za cijelo područje otoka, može predstavljati ograničenje u budućem razvoju.

U ovom trenutku, značajni ograničavajući činitelj u razvoju poljoprivrede jest nesređeni katastar i zemljišnoknjižno stanje većine posjeda poljoprivrednog zemljišta te zgrada i građevinskog zemljišta. Time se usporavaju, a uz određene administrativne zapreke i duge procese dobivanja dozvola i ostalih "papira" čak i onemogućavaju izgledna i očekivana ulaganja.

I na kraju, jedan od važnih činitelja potencijalno bržeg gospodarskog razvoja jest još uvijek relativno povoljan udio radnoaktivnog stanovništva mlađe životne dobi, osobito u odnosu na slične otočne destinacije, koji otvaranjem radnih perspektiva u Općini treba iskoristiti.

Imajući u vidu postojeću razvijenost gospodarstva i svojstvenosti prirodnih potencijala za razvoj, može se ustvrditi da su mogućnosti gospodarskog razvoja prilično velike i raznolike te da upućuju na daljnje razvijanje turizma, poboljšavanjem njegove kvalitete i strukture, industrije osobito servisa i usluga i konačno poljodjelstva, koje bi trebalo razvijati ne samo na kulturi vinove loze.

Geoprometni položaj otoka Korčule i Općine Lumbarda utjecao je da Vlada RH pristupi donošenju akata za razvoj naših otoka. Razvoj avioprometa djelomično će ublažiti prometnu izoliranost, možda će i potaknuti kvalitetniji turistički razvoj.

Dobra povezanost i blizina naselja Korčula, bitno utječe na pravac razvoja Općine Lumbarda, koja je praktično postala predgrađe i rezidencijalna četvrt ovoga većega i važnijega naselja.

Razvoj pomorskog prometa promatran kroz izgradnju privezišta, ili čak marine jedne zvjezdice, ograničen je prostornim mogućnostima. Marinu ovaj plan predviđa načelno, ako relevantna studija iznađe maritimne i ekonomske mogućnosti njene izgradnje. Postoje brojna privezišta od kojih su veća: Lučica-Pržina, Tatinja, Prvi Žal, Sutivan i Račišće. Sve se one mogu aktivirati po potrebi, osobito za turističke svrhe.

Mogućnost zadovoljavanja potreba pitkom vodom iz vodovodnog sustava NPKL treba do kraja iskoristiti potpunom izgradnjom sustava vodoopskrbe. Problem otpadnih voda i izgradnju kanalizacionog sustava treba do kraja riješiti, odnosno dovršiti, da obuhvati ne samo određene potrošače, već cijelu populaciju općine. U pogledu elektroopskrbe, neophodno je povezivanje 110 kV dalekovodom transformatorskih stanica u Blatu i Stonu, te izgradnja 110/30 kV transformatorske stanice u blizini Korčule, čime bi se osigurala kvalitetna elektroopskrba Općine, ali i šire cijelog otoka.

1.1.4.9.2. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na demografski razvoj

U zadnjem desetgodišnjem periodu (1981/1991 godina) dolazi do određene demografske stabilizacije, dapače čak i rasta. Obzirom da se može pretpostaviti da će se uvjeti života poboljšati, što je i do sada bio značajan čimbenik rasta stanovništva, vjerojatno je da će se utvrđeni trend rasta populacije Općine nastaviti i u budućnosti.

U skladu s rečenim bilo bi dobro, a može se i očekivati, poboljšanje strukture demografskih svojstvenosti populacije. Važno bi bilo da rastu doprinosi vitalne, radno sposobne i izobražene populacije Općine, a ne da se povećava broj starijih doseljenika, iako će se proces starenja populacije nastaviti što je općenito trend u svijetu, pa i kod nas. Važno bi također bilo da se poboljša struktura stanovništva prema aktivnostima.

Sve govori o stanovništvu kao ograničavajućem čimbeniku razvoja te potrebi stimuliranja poboljšanja njegove strukture uz zadržavanje postojećeg rasta. U domeni demografskog razvoja samo vitalna, radno sposobna i izobražena populacije može potaknuti ozbiljan razvoj, **koji rješenja Plana moraju prostorno omogućiti.**

1.1.4.9.3. *Mogućnosti i ograničenja u odnosu na prostorno-krajobrazne i prirodne vrijednosti*

Bilin Žal, Pržina, poluotok Ražnjić, Lumbarajsko polje i fenomen pijesaka, zatim južna pučinska obala Općine i poluotok Kaludert uz samo naselje Lumbardu prepoznatljive su prirodne i krajobrazne vrijednosti, koje čine ovaj kraj osobitim u odnosu na ostala područja otoka Korčule. Posebnost je izražena u izmjenama prirodnih i kultiviranih segmenata, njihovom stapanju u jednu cjelovitu sliku, naglašavajući identitet prostora.

Stoga, u prostornom razvoju Općine treba uzeti u obzir ove vrijednosti i ugraditi ih u rješenje.

Na području Lumbarde treba očuvati postojeće šumske komplekse, šumska staništa i staništa pijesaka. Šume se ne mogu krčiti radi izgradnje niti se može graditi na potencijalnim šumskim staništima (garig), ili važnim staništima pijesaka.

Nekadašnja, danas zapuštena područja tradicionalne ruralne poljoprivrede unutar suhozidova postupno obnavljati (područje Gornjeg blata). Očuvati današnja plodna polja i vinograde od izgradnje. Izuzeti od prostornog razvoja područje krajobraza Biln Žal i uvalu Pržina s pojasom vinograda u pozadini i šumoviti poluotok Koludrt.

Izgradnju na poluotoku Ražnjić ograničiti na razmjerno manju površinu i vezati je uz danas postojeće vojne građevine, udaljujući se od obale i pijesaka što se neposredno nadovezuju na obalnu liniju. Pri tome je potrebno voditi računa o gabaritima, kapacitetu izgradnje i mogućnostima prostora, da bez šteta primi određene sadržaje.

1.1.4.9.4. *Mogućnosti i ograničenja u odnosu na kulturno-povijesne cjeline i građevine*

Termini "ograničenja" i "mogućnosti" u ovom naslovu što je propisan, zorno oslikavaju odnos današnjeg društva spram baštine i njene zaštite (ispada da je kočnica razvoju!!!). Tome nas zaključku vodi i potpuni nedostatak registracije spomenika u Lumbaradi, koji još nisu sustavno ni obrađeni na način neophodan za provedbu mjera zakonske zaštite. Ona bi se pak trebala voditi sa trijeznom zoniranjem područja mogućeg budućeg rasta naselja i razvoja Lumbarde. Pritom uz zabranu svakog građevnog djelovanja na arheološkim zonama ili lokalitetima i poštivanje zaštitnog im pojasa, podjednako ostaje bitno i ograničavanje približavanja moru u području kojeg je već obilježila povijesna arhitektura. Izuzetno bi, naime, bilo važno sačuvati elemente *kulturnog krajobraza*. To se odnosi na većinu gabarita povijesnih naselja potpuno sraslih sa reljefom krajobraza. A u tu svrhu osim ostavljanja slobodnih prostornih zona s mediteranskim raslinjem na njihovim rubovima, što je posebice izraženo u slučaju Velike Glavice, nužan je nadzor nad unutrašnjom gustoćom izgradnje. Na području Velike Glavice ona ne bi smjela nadići svoje povijesne razmjere kako bi se održao sustav vrtova i ljetnikovaca kao osobina i osobitosti *kulturnog krajobraznoga* nasljeđa Općine.

Obzirom na svojstvenosti prostora Općine, posebno za prostore gdje već postoji izgradnja, može se općenito kazati da postoje mogućnosti razvoja u okvirima predviđenog rasta. To osobito vrijedi zbog činjenice da je postojeća izgrađenost razmjerno rijetka i da se stambena izgradnja u velikom dijelu Općine može odvijati popunjavanjem postojećih naselja, odnosno postojećih građevinskih područja. Pri tome svakako treba razlikovati nova naselja odnosno nove dijelove naselja, od starih tradicijskih dijelova, jednim dijelom i zaštićenih, jer između njih postoje značajne razlike u pogledu izgradnje i mogućnosti širenja.

Postoje značajna ograničenja o kojima bi trebalo voditi računa, a to su morska obala, ceste i infrastrukturni sustavi, poljoprivredne površine, šume, zaštićeni objekti i područja. U većem dijelu naseljenog područja treba stimulirati zaokruživanje naselja u jednu oblikovnu cjelinu, usprkos danas prisutne tendencije longitudinalnog širenja naselja, bilo uz morskou obalu, bilo duž prometnica, što je i neracionalno i vrlo štetno s aspekta zaštite krajobraza.

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA DRŽAVNOG I ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA

Činjenica je da suvremeni problemi u prostoru R.Hrvatske proizlaze uglavnom iz njegovog neodgovarajućeg korištenja i zaštite, dok novi zemljišni vlasnički odnosi (kvalitetnija zaštita privatnog vlasništva) i tržišno gospodarstvo mijenjaju i samu suštinu i proces razvojnog prostornog planiranja.

U prethodnom kontekstu Sabor R.Hrvatske donio je Strategiju prostornog uređenja R.Hrvatske 1997. g. i Program prostornog uređenja R.Hrvatske 1999. g. kao krovne dokumente prostornog uređenja Države.

S time u svezi, prije svega, navode se iz *Programa prostornog uređenja R.Hrvatske* njegove temeljne smjernice za uređenje prostora, kako Države u cjelini tako i njenih pojedinih prostornih cjelina. One se odnose prvenstveno na:

(6-2)

Racionalno korištenje i namjenu prostora

odnosi se prvenstveno na određivanje prostora za izgradnju na način da se ne smanjuju šumske i kvalitetne poljoprivredne površine, da se omogući uređenje, korištenje i zaštita mora i voda (podzemnih i nadzemnih) te tako da se poveća zaštita osobitih vrijednosti prostora i gospodarenja resursima na održiv-štedljiv način.

Ograničenja korištenja prostora odnose se na područja na kojima se ne mogu locirati određeni sadržaji ili je za to potrebno ispunjenje posebnih uvjeta, odnosno prilagodba posebnim okolnostima. Takva se ograničenja odnose na poljodjelske površine visoke kvalitete tla, područja uz obalu mora i voda, otoke, povijesne cjeline i cjeline zaštite prirodne baštine te prostor osjetljive geološke, hidrološke, geomorfološke i biološke strukture.

Nužno je isključivanje određenih djelatnosti na pojedinim područjima, kao i izuzimanje nekih površina od bilo kakvog građenja, osobito u nacionalnim parkovima i drugim zaštićenim dijelovima prirode, na dijelovima prirodne obale, na kvalitetnom poljoprivrednom zemljištu, u vodozaštitnim zonama, u koridorima prometnica i infrastrukture.

(6-3)

Određivanje građevinskih područja

treba temeljiti na stručnim argumentima i iskazu površine izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja, uvažavajući sljedeće smjernice:

- ispitati mogućnost gradnje (prostorne rezerve) unutar postojećeg građevinskog područja, a posebno nedovršenih dijelova te u odnosu na kapacitete postojeće infrastrukture,
- prilagoditi gustoću stanovanja i gustoću stanovništva prema tipu naselja,
- oblikovati građevinska područja primjereno geomorfološkim značajkama kao naseljsku cjelinu, odvojeno od druge takve cjeline.

Treba posebno obrazložiti zauzetost prostora po stanovniku ako ona prelazi 300 m²/st i pri čemu se uzima u obzir izgrađena cjelina i kompaktni dijelovi naselja unutar građevinskog područja, bez poljoprivrednih, te šumskih i vodnih površina koje nisu u funkciji naselja.

Proširivanje građevinskih područja treba primijeniti samo ako su iscrpljene mogućnosti izgradnje u važećim granicama tih područja i na temelju argumentirane razvojne potrebe (porast broja stanovnika, središnje funkcije, razvoj gospodarstva), a koju trebaju pratiti i programi izgradnje i uređenja zemljišta.

Prijedlozi proširenja moraju sadržavati podatke o iskorištenosti postojećega građevinskog područja s obrazloženjem o razlozima nekorištenja dijelova i poduzetim mjerama za iskorištenje, osobito u slučaju kada neizgrađena površina prelazi 10% ukupne površine građevinskog područja. Pri tom treba ispitati mogućnost smanjenja građevinskog područja u dijelovima koji se ne privode planiranoj namjeni.

(6-5)

Građenje građevina izvan građevinskog područja

koje po zakonu mogu biti izvan građevinskog područja mora biti uređeno tako da se ne mogu formirati naselja, ulica i grupe građevinskih parcela, da se ne zauzima prostor područja uz obalu mora, jezera i vodotoka te tako da se ne koristi prostor uz postojeće prometnice i površine vrijednih, a posebno uređenih, poljoprivrednih zemljišta.

(6-6)

Prostor za razvoj infrastrukture i uvjete realizacije

treba planirati i provoditi po najvišim standardima zaštite okoliša uz ugrađen interes lokalnog stanovništva.

Vođenje infrastrukture treba planirati tako da se prvenstveno koriste postojeći koridori i formiraju zajednički za više vodova, tako da se izbjegnu šume, osobito vrijedno poljoprivredno zemljište, da ne razaraju cjelovitost prirodnih i stvorenih struktura, uz provedbu načela i smjernica o zaštiti krajolika iz poglavlja 5.4. ovog Programa.

(6-7)

Prostor za razvoj gospodarstva i djelatnosti

treba osigurati uvažavanjem prioriternih djelatnosti područja koje ovise o značajkama i tipu prostora-krajolika i koje čine glavno fizionomsko obilježje područja (prostorno-gospodarsku strukturu), te temeljiti na kriteriju predodređenosti prostora za djelatnosti pri čemu se na određenom prostoru prioriterno lociraju one funkcije koje su vezane za taj prostor i resurs.

(6-8)

Uskladenje interesa i rješavanje konflikata u prostoru

treba temeljiti na stručnim analizama u sklopu pripreme i izrade dokumenata prostornog uređenja i razvojnih programa, a uvažavajući prioriternu djelatnost područja. To se posebno odnosi na sukob:

- širenja građevinskih područja s interesima poljoprivrede i zaštite obalnog područja uz more, jezera i vodotoke,
- izgradnje novih kapaciteta turizma, industrije i energetike s ciljevima očuvanja prirodnih i neizgrađenih cjelina, osobito na obalnom području Jadrana, i obalama vodotoka i jezera,
- lociranja trasa velike infrastrukture i proizvodnih objekata s interesima očuvanja vrijednih prirodnih resursa.

Sukobe u prostoru koje izaziva bespravna izgradnja treba utvrditi sa svih gledišta, a posebno s gledišta posljedica takove gradnje na prostornim planom utvrđene

- ciljeve,
- zaštitu i
- namjenu prostora te
- uvjete uređenja prostora,

a preventivnim mjerama pravodobno uočavati interese i ostvariti uvjete za zadovoljavanje potreba i gradnje uključujući i pripremu zemljišta i ponuda lokacija.

(6-10)

Uređenje prostora obalnog područja

treba temeljiti na sljedećim osnovnim smjernicama:

- izgradnju i uređenje prostora planirati i provoditi tako da se očuvaju prirodne, kulturne i tradicijske vrijednosti obalnog i zaobalnog krajolika te provode mjere za sanaciju i revitalizaciju ugroženim i vrijednih područja prirodne i graditeljske baštine,
- ako je nužno povećati tj. proširiti građevinska područja gradova i naselja smještenih u obalnom području, uz morskou obalu ili ušća vodotoka, to treba učiniti u pravilu na prostorima udaljenijim od obala, iznimno uz obalu i to tako da se izbjegne stvaranje neprekinute duž obalne zone građenja.

(6-16)

Svaki otok mora se tretirati kao jedinstvena planska cjelina

sa zajedničkim kriterijima korištenja i zaštite prostora (u prostornim planovima županija), bez obzira na podijeljenosti otoka na gradove i općine. Na većim otocima koji predstavljaju dostupna središta grupe otoka treba urediti pristaništa i zračne luke odgovarajuće kategorije, a posebnu pažnju treba posvetiti zbrinjavanju otpada i zaštiti od požara.

Sukladno navedenim temeljnim smjernicama pobliže su razrađeni ciljevi i prostorno-planska rješenja Plana.

Temeljem prethodno rečenog, opći prostorno-razvojni ciljevi Županije su:

- osnaživanje prostorno razvojne strukture,
- povećanje vrijednosti i kvalitete prostora i okoliša, te

- integracija u europske razvojne sustave.¹

Iako su ciljevi dani na razini Države, nepobitno je da se oni mogu preslikati i na prostor Županije, osobito imajući u vidu prvo njen geografski položaj i geografski oblik, potom vrijednosti i kvalitete prostora i okoliša koje su još ipak razmjerno očuvane, te konačno osobito opasnosti koje izviru iz integracija u europske tokove u komponenti turističkog razvoja. U ovom općem kontekstu Općina se nalazi periferno i u okviru Države i u okviru Županije, koja je i sama u odnosu na ukupnost glavnih razvojnih tokova Države za sada dosta periferno. Izvjesnost izgradnje aerodroma na otoku Korčula odraziti će se sigurno i na bolji prometni položaj Općine, koja će se ipak time približiti središtima Države, ali i šire. To će u otvoriti perspektive potencijalno boljem gospodarskom i svekolikom drugom razvoju Općine, ali će s druge strane izazvati jače pritiske na prostor i njegovo korištenje..

Poziciju Općine i naselja u okviru Županije treba promatrati kroz nužnost osiguranja razvoja gradova i naselja u sklopu Županije, ali i u sklopu Države poradi poboljšanja postojećih obilježja urbane mreže i skladnijeg regionalnog razvoja. Pri čemu *osobito pažnju treba posvetiti malim gradovima s 2000 - 7000 stanovnika*, poboljšavajući njihovu funkcionalnu strukturu uz izbjegavanje prejake funkcionalne usmjerenosti osobito na blizinu i utjecaj naselja Korčula, što je važan zadatak viših planova.

2.1.1. RAZVOJ GRADOVA I NASELJA POSEBNIH FUNKCIJA I INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

U kontekstu opisane situacije, a već je to rečeno, u Općini postoji samo jedno naselje. U prostoru Županije njegova se važnost postavlja na razinu *malog lokalnog središta* (općinska središta i druga inicijalna razvojna središta)², oblikovano tijekom vremena iz nekoliko tradicijskih ruralnih zaselaka izraslih na periferiji centra kakav je bio Korčula. U okvirima Županije tijekom povijesti, a i danas, naselje Lumbarda ne ističe se ničim osobitim što bi ga izdvajalo od mnogih sličnih naselja, niti u smislu posebnih funkcija, niti u smislu osobitih infrastrukturnih sustava.

Cilj je Plana, da osigura prostorne predispozicije za ostvarivanje gore navedenih smjernica razvoja, a one će se očitovati kroz

- **osiguravanje građevnih područja za nastavak demografskog rasta,**
- **osiguravanje prostora za gospodarski razvitak sredine, kako u smislu proizvodnih i servisnih djelatnosti tako i u smislu umjerenih turističkih razvojnih programa osiguravajući za to odgovarajuće površine,**
- **nudeći i štiteći kao važnu komparativnu prednost svoje prirodne i kulturne svojstvenosti kraja, koje ovaj Plan valorizira i ističe.**

Prirodno i kulturno nasljeđe vrijednosti su koje se ističu, a od važnosti su i za Županiju. Zavisno o smjernicama iskorištavanja tla te političko-privrednim prilikama, dakle, Lumbarda se u svojim povijesnim obilježjima predočuje kao rastresito naselje kojeg obrazuje nekoliko ne baš gusto građenih jezgri, odreda priklonjenih polju u sredini izgrađujući se poštujući konfiguraciju prirodnog reljefa, dok su uzmorski pojas ljupkih uvala dijelom zaposjeli ljetnikovci. Razlika između ta dva početna oblika ovladavanja prostorom obilježila je sustav prostornog uređenja izgrađenih zona sve do danas.

Do XIX st. nema urbanistički očitovanog nekog centra. Tek tada se, naime, pri vrhu *Velike Glavice - uz svetište Sv. Roka* kao zaštitnika, oblikuje mali trg naglašeno okrenut polju poput same crkve. Tako se uspostavio vizualni dodir sa svim bitnim činiteljima života u okružju. Druga naselja nisu odredila ishodišta svoje moguće nukleacije. Ona ni na *Velikoj Glavici* nije posve jasna, jer neprijeporno slijedi tok poljskih staza. Ujedno pokazuju postupni rast naselja bez čvrstih regulacija. I ostali su zaselci isključivo ovisni o polju, te to pokazuju svojim smještajem kao i povijesnim oblikovanjem, čak i imenima koja ističu puku vezu sa okolnim ozemljem.

Među zaselcima je inače zamjetna postupnost građenja s prilivom stanovništva. Proces pak njihova današnjeg unutrašnjeg zgušnjavanja teče na štetu tradicijske autohtonosti ne samo razvijenih oblika etno-arhitekture nego i prostornog sustava, vrlo izvornih načela i rješenja po sistemu uobičajene adicije raznolikih čelijskih jedinica. Svima je pak zajedničko zidanje u kamenu, što je danas rijetko slučaj.

Svaki zaselak ima zasebnu unutrašnju matricu građenja, koja nije unaprijed zadana nekim planskim geometrijama svojstvenim koloniziranim područjima, nego se povodi za potrebama malih seoskih gospodarstava na razini poluzadružnoga života. Ovi interesantni otisci prošlih vremena danas bivaju rastočeni skoro do neprepoznatljivosti.

¹ "PRIJEDLOG PROGRAMA PROSTORNOG UREĐENJA REPUBLIKE HRVATSKE", Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zagreb, srpanj, 1998.

² Ibidem

Lumbarda je danas mala "aglomeracija" skoro jedinstvene kontinuirane oblikovno manje kvalitetne izgradnje u kojoj su stare povijesne tradicijske jezgre zaselaka samo jače naglašene i kompaktnije izgrađene točke s ostacima tradicijskog šarma.

2.1.2. RACIONALNO KORIŠTENJE PRIRODNIH IZVORA

Određnice ponašanja i korištenja prirodnih sustava u Županiji trebaju biti:

1. **racionalnost** - vrijeme je racionalnog raspolaganja prostorom u skladu s trenutnim mogućnostima. Racionalnost u pristupu ne znači eliminaciju prostornih mogućnosti razvitka u budućnosti, odnosi se prvenstveno na racionalno korištenje prostora za izgradnju, očuvanjem fizičke i funkcionalne cjelovitosti te kvalitete poljoprivrednog i šumskog zemljišta;
2. **zaštita prostora** - očituje se kroz zaštitu njegovih vrijednosti, vrijednih prirodnih i stvorenih resursa te kroz očuvanje biološke raznolikosti. Pretjerana urbanizacija i nerespektiranje prirode, ekološki su degradirali i u cijelosti uništili brojne prostore u zemlji i svijetu, prostore važne za čovjekovo življenje i njegovu budućnost. Svijest o potrebi zaštite okoliša svakim danom sve više jača i postaje čimbenik kojega se ne može zaobići,
3. **valorizacija naslijeđa** - bogatstvo naslijeđa, kako kulturno-povijesnog tako i prirodnog, spoznaje u zaštiti kulturne i prirodne baštine traže da s osobitom pozornosti pristupimo valorizaciji i revalorizaciji svega što je vrijedno u prostoru, što je važno za njegov identitet i što bi moglo biti u funkciji gospodarskog napretka.

Usprkos degradacijama u prostoru koje su se i kod nas desetljećima dešavale, a nastavljaju se i danas, pa tako i u Županiji, stupanj ugroženosti okoliša je umanjen upravo zahvaljujući kontinuiranoj izradi prostorno planske dokumentacije i kontroli građenja u prostoru.

U povijesti čovječanstva čovjek je uvijek težio napretku i uvijek ga je ostvarivao. Problem je nastao onda kada je prestao respektirati prirodni ambijent, kada ga je počeo svjesno ili nesvjesno uništavati možda i ne sluteći da su razmjerno male granice izdržljivosti prirode. Oni najrazvijeniji u svijetu postaju svjesni da su te granice dostignute i da sve učinjene devastacije treba sanirati. Da ne bismo učinili iste greške prostornog razvitka i korištenja prostora potrebno je ponašati se s osobitom skrbi prema zaštiti prostora, prema slikovitom i vrijednom prirodnom ili kultiviranom krajoliku, koji nije samo naša baština nego mora biti i baština svih budućih generacija. Bilo je ovo nužno istaknuti jer je zaštita prostora važan i nezaobilazan cilj ovog plana, time i otoka Korčule i županije Dubrovačko-neretvanske.

Iz prethodnog analitičkog postupka zaključuje se da postoje mnogi ograničavajući čimbenici potencijalnog razvoja, ali i da postoje razmjerno mnoge komparativne prednosti kojima raspolaže Općina, a koje u danom trenutku mogu, uz odgovarajuću pripremu bitno utjecati na povoljan opći razvitak. Svrha je ovog Prostornog plana uređenja Općine da osigura prostorne planske elemente za potencijalan razvoj.

Područje Općine prostor je razmjerno vrijednih, ali još neiskorištenih potencijala, koje treba postepeno razvijati pazeći na kriterije zaštite okoliša i prirodnih resursa. Pri tome se mora imati u vidu naseljenost, razvijenost mreže infrastrukture i potreba njenog racionalnog razvoja, te dogradnja i zaokruživanje društvene infrastrukture. Zbog razmjerne izoliranosti još je malo interesa za bitnija investiciona ulaganja. Možda će to poboljšati skora izgradnja aerodroma na otoku.

U skladu s postojećim društveno-političkim i gospodarskim prilikama, koje nameću razumno, svrsishodno i odmjereno korištenje prostora, te u skladu sa suvremenim europskim i svjetskim spoznajama o nužnosti zaštite okoliša i prostora u kojemu živimo, prilikom izrade ovoga prostornog plana uređenja Općine Lumbarda, postavljeni su **sljedeći ciljevi**:

Racionalnost u korištenju prostora. Trenutak u kojem živimo nije vrijeme "velikih" i utopističkih ideja i koncepata, te općenito nerealnih planova i želja. Potreba je **da se prostor racionalno koristi** u skladu s trenutnim i u bližoj budućnosti sagledivim mogućnostima. Razboritost i odmjereno pristupu izradi prostorno-planske dokumentacije i korištenja prostora niti u kojem slučaju na znači isključivanje urbanističke vizije kao komponente prostornog razvoja.

Naslijeđe kao temelj identiteta. Bogatstvo naslijeđa, kako kulturnog, tako i prirodnog, te suvremeni svjetski trendovi i spoznaje u zaštiti kulturne i prirodne baštine traže **da se s osobitom pozornošću pristupi valorizaciji i revalorizaciji svega što je vrijedno u prostoru**, što je važno za njegov identitet i što bi direktno ili indirektno moglo biti u funkciji svekolikog gospodarskog napretka prostora, osobito turizma kojemu je gospodarski razvoj Općine uglavnom orijentiran.

2.1.3. OČUVANJE EKOLOŠKE STABILNOSTI I VRIJEDNOSTI DIJELOVA OKOLIŠA

Rješenja Prostornog plan uređenja Općine temelje se na principima koji pomažu očuvanje stabilnosti i vrijednosti dijelova okoliša Općine, a time i Županije. Rješenja se, dakle, temelje na principima:

- **održivog razvoja**, koji će koristiti prostor Općine, njene prirodne i stvorene resurse tako da ne dođe do nepovratnog uništavanja prostora;
- **zaštite prostora** i okoliša, čiji se elementi u počecima planiranja ravnopravno vrednuju u kontekstu svih planskih potreba;
- **mogućnosti prostora** da primi određene namjene bez posljedica.

Analizom mogućnosti prostora, *koje su u krajnjem slučaju okviru mogućeg razvoja*, i želja prostornog rasta, dolazi se do prostorno planskih rješenja Prostornog plana uređenja Općine Lumbarda, koja niti u kojem slučaju nisu, niti bi trebala pogoršavati, već po mogućnosti čak poboljšavati, prirodno-ekološko stanje prostora Općine.

Osobito vrijednim prostorima Općine, time i važnim čimbenicima planiranja prostornih rješenja smatraju se:

- **prirodna baština**, kako ona već zaštićena, tako i ona čiju zaštitu predlaže ovaj prostorni plan uređenja Općine;
- **spomenici graditeljske baštine**, kako oni koji su već zaštićeni, tako i oni koje revalorizira ovaj prostorni plan uređenja i predlaže ih za određenu razinu zaštite;
- **morska obala**
- **kultivirani i prirodni krajolik**, koji se kroz kategoriju *zaštićenog krajolika* zaštićuje i to njegova kopnena i gdje je on u kontaktu s obalnom linijom, njegova obalna komponenta.

Krajolik i njegove komponente izraz i odraz su identiteta nas, naše kulture i prošlosti. On je odraz svih naših dobrih i loših postupaka u prostoru i time je veća planerska obaveza njegove zaštite. Međutim kako je krajolik rezultanta svekolikih prostornih aktivnosti, njegova zaštita se ne sastoji samo u identifikaciji i zaštiti određenih prostora kroz kategoriju *zaštićeni krajolik*, već i u korektnoj izradi planova, a iznad svega kontroli njihove provedbe, što naravno, vrijedi i za Općinu Lumbarda i ovaj Prostorni plan uređenja Općine Lumbarda.

Zaštita prostora. Nakon što su u Europi i svijetu, uslijed pretjerane i nepromišljene urbanizacije kao i nepoštivanja prirode i njenih zakonitosti, degradirani ili ekološki u cijelosti uništeni brojni prostori važni za čovjekovo življenje i njegovu budućnost, svijest o potrebi zaštite okoliša svakim danom sve je jača. Postao je to čimbenik kojega se nigdje, pa ni u politici, više ne može zaobići. Usprkos dugotrajnom zanemarivanju hrvatskog prostora, koje se nerijetko nastavlja i danas, stupanj degradacije u većini slučajeva još nije katastrofalan, odnosno, to je, srećom, tek u okviru ograničene zona. Uništavanje prostora (krajolika) posljedica je bezobzirnog ponašanja, želje za ostvarenjem brzog profita i nekontroliranog prostornog razvoja.

2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINSKOG ZNAČAJA

Općim ciljem prostornog razvoja općinskog značaja može se smatrati težnja za postizavanjem višeg (objektivno mogućeg) stupnja razvijenosti kroz ostvarivanje *održivog razvitka* poradi *bolje kvalitete života* stanovništva na svim područjima Općine, ali i šire. Taj će se cilj ostvariti:

- unutrašnjom konsolidacijom i integracijom prostora (demografskom revitalizacijom, gospodarskim oživljavanjem, prometnom povezanošću, funkcionalnom organizacionom prostora i sl.);
- očuvanjem i povećanjem vrijednosti kvalitete prostora (čuvanjem i unapređivanjem svih čimbenika prirodne i kulturne baštine zbog čuvanja privlačnosti kraja);
- uključivanjem kvalitetnim prometnim sustavima u hrvatske i europske razvojne i integracione sustave.

S gledišta korištenja prostora težište je na

- očuvanju fizičke cjelovitosti područja, prvenstveno racionalnim korištenjem prostora za gradnju, uz
- uvažavanje prirodnih značajki prilagođivanjem proizvodnje biološkim ciklusima i lokalnim uvjetima bez komponente zagađivanja i
- uvažavanje strukturnih značajki kroz očuvanje krajobrazne fizionomije kao sinteze djelovanja prirodnih i kulturnih komponenata jednog cjelovitog vizualnog prostornog fenomena Općine.

Proizlazi da osobito značenje ima **stroga zaštita posebno vrijednih resursa**: nezagađenog tla, čistog mora, prirodnih šuma, neizgrađenih obalnih linija, krajobraznih vrijednosti izraženih kroz čimbenike prirodne i kulturne graditeljske baštine. Dakle, opći razvojni ciljevi, općinski, ali Županijski i nacionalni, koji trebaju biti ugrađeni u ovaj Plan odnose se na:

- **osnaživanje prostorno-razvojne strukture** kroz uravnoteženi razvitak područja stvaranjem okosnica i težišta razvitka oslanjanjem na sustav naselja uz definiranje (i izgradnju) temeljnih prometnih pravaca na općinskoj, županijskoj i državnoj razini,
- **kvalitetnu evoluciju** razvoja u prostoru s osloncem na resurse, koje čine prirodna i kulturna graditeljska dobra ljudski potencijal, ljepota, raznolikost i osobitost dijelova prostora.

U Općini Lumbarda, do danas se (donekle) održao samo povijesno utemeljen odnos slobodnih agrarnih predjela i izgrađenih naselskih zona, prožet htijenjem vizualnog mirenja prirodnog i kultiviranog, modificiranog prostora. Zato se u Lumbardi kao postulat urbanističkog planiranja i programiranja razvoja nameće temeljno načelo uređenja putem **integralnog očuvanja povijesnih i prirodnih dobara** Općine poradi zaštite autohtonih vrijednosti i vrsnoća čitave zone.

2.2.1. DEMOGRAFSKI I GOSPODARSKI RAZVOJ

2.2.1.1. Ciljevi demografskog razvoja i prognoza za planski period

Današnji demografski razvoj Općine možemo tipološki opisati kao *ekspanzija imigracijom*. No, budući demografski razvoj teško je predvidiva kategorija, zavisi o brojnim parametrima, čiji se kretanje u budućnosti i samo po sebi teško može prognozirati. U svakom slučaju gospodarski razvoj i radna mjesta, kao važni čimbenici trebali bi i u budućnosti utjecati na održavanje današnjeg stabilnog demografskog razvoja. Osim što je potrebno zadržati trend laganog rasta populacije, potrebno je poboljšati sastav populacije osobito u smislu poboljšanja starosne strukture i stručne kvalifikacije. U sklopu svega izrečenog možemo zaključiti razmatranje demografske slike Općine s prognozom demografskog razvoja za planski period ovoga Plana, a koja se prognoza kreće za naredni dvadesetogodišnji period u veličini između 1300 - 1400 stanovnika Općine u 2020. godini.

2.2.1.2. Ciljevi gospodarskog razvoja

Osnovni cilj upravljanja i kreiranja gospodarskog razvoja treba biti usmjeravanje razvoja prema gospodarskom, tehnološkom i ekološki optimalnom iskorištavanju ukupnih raspoloživih prirodnih i kadrovskih potencijala s ciljem poboljšanja standarda življenja.

Demografski cilj, a utvrđen je i u Nacionalnom programu razvitka otoka, mora se realizirati kroz opstanak postojećeg stanovništva, poticanje obitelji na više djece uz paralelno stvaranje uvjeta njihova školovanja i ostanka u mjestu rođenja. Treba stimulirati povratak djelomično raseljenih, pogotovo mladih kadrova u radnoaktivnoj dobi te stvarati uvjete za, po potrebi, imigraciona kretanja, tj. naseljavanje prostora Općine odgovarajućim stručnim kadrom.

Primijenjene tehnologije i ostvarena razina produktivnosti u velikoj mjeri bi trebale odrediti potrebni broj stalne radne snage, a po potrebi i povremene, ili sezonske radne snage.

U tom smislu, a i u ovisnosti o raspoloživim ukupnim resursima ne smije se dozvoliti monostrukturna orijentacija gospodarstva na samo jednu granu (u stvarnom slučaju granu turizma) već treba raditi na koncepciji raznovrsne gospodarske strukture oslobođene teške industrije i zagađivača, a u cilju prilagođivanja i lakšeg prebrođivanja određenih kriznih stanja i ciklusa.

Pored raznovrsnosti razvoja gospodarskih grana, potrebno je razvijati i polivalentnost domaćinstava, odnosno gospodarstava tako, da se može osiguravati prihod iz više izvora što je i dosad bio slučaj, ali sada to vršiti na višoj i kvalitetnijoj razini.

Kao jedan od prioritetnih budućih ciljeva svakako mora biti i težnja da se ulaganja u razne oblike gospodarstva financijski izjednače s istima na kopnu. Isto treba postići i u izjednačavanju javnog standarda i društvene opremljenosti (kompletna infrastrukturna opremljenost, školske, zdravstvene, kulturne, sportske i ostale usluge).

Navedeni ciljevi trebali bi se ostvarivati kroz određene poticajne i razvojne mjere, promicanje ulaganja u vidu izrade prostornih planova, investicijskih projekata, idejnih rješenja određenih zona i slično, a sve usklađeno prema vrsti i vremenskoj dinamici.

Za neposrednu realizaciju zacrtanih ciljeva i provođenje navedenih mjera biti će potrebna usklađenost i zajedničko djelovanje odgovarajućih službi na državnoj, županijskoj i lokalnoj razini, a sve u cilju ostvarenja zacrtanih programa i kvalitetnijeg načina života, koji će onemogućiti iseljavanje, a poticati će useljavanje uz primjenu odgovarajućih mjera zaštite i unapređenja prostora i okoline.

Polazeći od analize postojeće gospodarske strukture te od mogućnosti i ograničenja gospodarskog razvoja naveli bi kao primarne ciljeve gospodarskog razvoja:

- ubrzati rast gospodarskih aktivnosti u cilju iskorištavanja prednosti i raspoloživih resursa;
- prevladavati prometnu, a time i gospodarsku izoliranost;
- težiti stvaranju usklađenog modela gospodarskog razvitka te graditi očekivanu razvijenost infrastrukture;
- poticati one gospodarske aktivnosti, kojih je posljedica povećana cirkulacija ljudi, dobara i usluga;
- težiti postizanju i održavanju relativno visokih i stabilnih stopa rasta prihoda i zaposlenosti instaliranih kapaciteta, a time optimalno i produktivno zapošljavanje raspoložive radne snage;
- povećati efikasnost upravljanja i organiziranosti pojedinih poduzeća;
- težiti rastu investicijskih aktivnosti uz očuvanje ekološki vrijednog područja, a u skladu s donesenim razvojnim planovima i programima;
- stvarati preduvjete za otvaranje novih radnih mjesta, a naročito u malom i srednjem poduzetništvu te obiteljskim gospodarstvima.

Sukladno već navedenom, a u zavisnosti o raspoloživim prirodnim i kadrovskim resursima, osnovne aktivnosti u planiranom gospodarskom razvitku trebaju se usmjeriti na djelatnosti i to na:

1. turizam kao osnovnu komponentu gospodarstva i stupa ukupnog razvoja ovoga prostora;
2. poljoprivredu kao turizmu komplementarnu djelatnost, osobito u smislu privođenja raspoloživih resursa tradicionalnim kulturama, okrupnjivanjem posjeda gdje je to moguće i oslanjanjem na proizvodnju zdrave ekološke hrane;
3. ribarstvo oslonjeno na postojeće i nove kapacitete profesionalnih ribara i ispitivanje mogućnosti uzgoja određenih vrsta u marikulturi;
4. industriju oslonjenu na razvoj malih i srednjih kapaciteta uz eliminaciju bilo koje vrste zagađivanja;
5. uslužne djelatnosti i obrtništvo utemeljeno na stvaranju zona male privrede poduzetničkih "inkubatora" i razvitaka obiteljskih gospodarstava i obrta.

U odabiru i poticanju određenih gospodarskih aktivnosti u svakom slučaju treba protežirati one, koje su stručno utemeljene i dokazane bez obzira da li se radi o radnim ili kapital intenzivnim djelatnostima, one koje koriste i unapređuju raspoložive prirodne resurse, nisu veliki energetske potrošači, te ne zahtijevaju veće količine sirovina i repromaterijala.

Pored navedenog treba voditi računa o stvaranju potreba za radnim mjestima, koja se najvećim dijelom mogu popunjavati iz rezerve radne snage, dijelom doškolovanjem ili prekvalifikacijom.

Gospodarske aktivnosti uz određenu međuovisnost gospodarskih subjekata i njihov multiplikativni utjecaj jednih na druge moraju se temeljiti na kvaliteti u odnosu na kvantitet.

1. Turizam i ugostiteljstvo

Turizam i ugostiteljstvo, kao osnovna djelatnost u sadašnjem i budućem razvoju Općine Lumbarda, mora biti nositelj razvoja, a sve ostale djelatnosti njoj komplementarne moraju je dopunjavati.

U turizmu moraju biti postavljeni osnovni ciljevi, a usmjereni na visoke standarde pruženih usluga uz iskazano gostoprimstvo, urednost i čistoću mjesta i svih sadržaja direktno i indirektno uključenih u turističke i ugostiteljske usluge. Sukladno navedenom, turizam kao osnovni pokretač razvoja trebao bi doprinijeti povećanom standardu življenja i demografskoj revitalizaciji u odnosu na trenutnu stagnaciju.

U tom smislu potrebno je stalno pratiti svjetske trendove turističke potražnje i stvarati prilagodljivi marketinški model na usmjeravanju turističkih potrošača, koji se iz nekadašnje masovne orijentacije na putovanje u novije vrijeme sve više individualno odlučuju za izbor turističke destinacije. Osnovni uvjeti koji utječu na odluku o izboru ljetovališta su **ljepota krajolika, čistoća mjesta i mora, zdrava klima, tipični ambijent uz maksimalno korištenje naslijeđenih osobitosti**, komforan smještaj, dobra i raznovrsna ponuda ugostiteljstva, mogućnost izbora zabave i bavljenja sportom, organizacija izleta, samostalne šetnje po određenim lokalitetima i stazama te cijena smještaja i usluga, ali ne kao

primarnog elementa odluke što je u praksi već i potvrđeno, a to je da se najbolje popunjavaju najskuplji kapaciteti i mjesta s raznoraznim sadržajima i kvalitetnim uslugama.

Sukladno rečenom koncept razvoja turizma u Općini Lumbarda trebao bi se temeljiti na:

- rekonstrukciji, modernizaciji i valorizaciji postojeće ponude;
- izgradnji dijelom novih kapaciteta temeljenih na novim zahtjevima turističkih potrošača uz isticanje ekoloških i kulturnih vrijednosti;
- uklopanju postojećih i izgradnji novih sadržaja prvenstveno zabavnog i sportskog karaktera.

Realizacija navedenog koncepta može se temeljiti na relativno dobro očuvanom prirodnom prostoru i raspoloživim kadrovskim potencijalima i mogućnosti za školovanje novih potrebnih stručnih kadrova. Pri tome osobitu važnost treba pridati upravo izobrazbi stručnih kadrova. Postojeći i planirani turistički kapaciteti prilagođeni potrebama i gospodarskom razvoju, izraženi zborno, bili bi sljedeći:

Turistička ponuda	Kapacitet u krevetima		
	Postojeći	Plan. izgradnja ukupno	Ukupno
1. Hoteli - turističko naselje	510	580	1090
2. Privatni smještaj	1200	500	1700
3. Sjedeća mjesta u ugost. objektima	980	320	1300

O hotelskom i apartmanskome smještaju u turističkim zonama više u poglavlju 3.2.: *Građevna područja za turističku izgradnju.*

Dakle, dovršenjem procesa privatizacije bilo bi nužno izvršiti rekonstrukciju i modernizaciju postojećih turističkih kapaciteta u hotelima i apartmanima te izvršiti dodatna ulaganja u smislu usklađenja sa *Zakonom o kategorizaciji* udovoljavajući većim standardima.

Izgradnja novih kapaciteta na novim lokacijama temeljila bi se na optimaliziranju vrste i kvalitete ponude (npr. klub-hotel sa "all inclusive" sadržajima i uslugama, visokokomforne vile ili apartmani s potrebnim pratećim sadržajima, ili slično prema rezultatima istraživanja tržišta).

Novi sadržaji sigurno bi doprinijeli novoj kvaliteti i "slici" mjesta. To sve uz maksimalnu primjenu ekoloških normi i standarda. Ovim novim sadržajima trebalo bi postepeno prijeći sa sezonskog na cjelogodišnje poslovanje za što postoje potrebni uvjeti uz prethodnu izgradnju potrebnih sadržaja. Navedenom strategijom razvoja i novim kapacitetima, postojeće korištenje od 65-80 dana povećalo bi se prosječno na 130-150 dana i u perspektivi osiguralo umjesto sadašnjih 35.000 noćenja oko 130.000 noćenja.

Navedena ulaganja i modernizacija popravila bi i koeficijent turističke funkcionalnosti mjeren brojem kreveta u komercijalnim sadržajima u odnosu na broj stanovnika od sadašnjih 1,51 na 2,08.

Ovim konceptom predviđen je i rast broja kreveta u privatnom smještaju u sobama i apartmanima u razdoblju od 5-10 godina za oko 500 kreveta, čime bi i ovi potencijali bili značajni segment ponude uz potrebu organiziranog nastupa i prodaje na tržištu. Popunjavanjem ovih kapaciteta prosječno oko 50 dana ostvarilo bi se dodatnih 85.000 noćenja.

2. Poljoprivreda

Poljoprivreda je po važnosti druga gospodarska grana, odmah poslije turizma s kojim je komplementarno povezana. Osnovni pravci i ciljevi razvoja poljoprivrede morali bi se temeljiti na:

- optimalnom vrednovanju svih uvjeta za razvoj poljoprivrede;
- na proizvodnji onih proizvoda za koje već i sada postoji izražena potražnja u okolnom prostoru i široj regiji;

Kao najvažniji poljoprivredni proizvodi u ovom trenutku, a i u budućnosti, sigurno će biti vino i ulje koje kao tradicionalne kulture i proizvodi već imaju izraženu potražnju na tržištu i najveći se dio plasira kroz turističku ponudu. U sadašnjem trenutku najznačajnija je, pored navedene dvije kulture, proizvodnja agruma u čemu je ograničavajući faktor navodnjavanje izraženo u nedostatku vode i njenoj visokoj cijeni, a razni povrtlarski proizvodi, iako imaju mogućnost plasmana, još uvijek se proizvode samo za osobne potrebe. Većina se povrtlarskih proizvoda i sezonskog voća za vrijeme turističke sezone dovozi s kopna uz dosta nepovoljne uvjete, a postoje mogućnosti da bi se gotovo sva

potražnja za ovim proizvodima u ljetnoj sezoni uz određena ulaganja namiri s ovog područja. Jedan od prednosti poljoprivredne proizvodnje mogla bi biti i "zdrava hrana" s posebnom ponudom u ugostiteljskim objektima za što postoje uvjeti, a sada takve ponude uopće nema.

U proizvodnji grožđa i vina pored sadašnjih stimulativnih mjera koje se primjenjuju, trebalo bi osigurati i nove u smislu utjecaja na kvalitet. U tom smislu potrebno je zaustaviti smanjivanje površina pod vinovom lozom i osigurati sadnju novih vinograda s tradicionalnim sortama prilagođenih kvaliteti tla. Obzirom na nepostojanje pogona za finalnu preradu grožđa i pravljenje vina, osim jedne privatne proizvodnje sa skromnim kapacitetom, bilo bi potrebno stimulirati gradnju i opremanje još neke vinarije u privatnom ili zadružnom vlasništvu s akcentom na tradicionalno vrhunsko vino s posebnom kvalitetom i zaštitom.

Pored vinogradarstva, maslinarstvo je drugi važan oblik poljoprivredne proizvodnje čiji značaj iz godine u godinu biva sve veći. U maslinarstvu je prvenstveno potrebno obnoviti sadašnje zapuštene maslinike uz čišćenje navedenih površina od borova i makije uz čije je prisustvo razvoj maslina onemogućen i ograničen. Pored navedenog, može se vršiti i potpuna obnova starih dotrajalih maslinika uz primjenu suvremenih agrotehničkih mjera. Kao jedan od načina poticanja poljodjelske proizvodnje, koji bi u budućnosti trebalo uvesti, sigurno je pripomoć u obnovi dijelova zapuštenih polja (Oklade, Glogovac, Gornje Blato, Mindel i sl.), te osobito Donjeg Blata gdje bi se uz primjenu suvremenih agrotehničkih mjera mogle zasaditi značajne količine mladih sadnica visokorodnih sorti.

Navedeno sigurno nameće i potrebu izgradnje i opremanja uljare u Lumbardi bilo u privatnoj inicijativi ili preko zadruge što bi uz ostale stimulacije dodatno povećalo interes za razvoj i unapređenje maslinarstva.

Sve ove mjere za pokretanje i poticanje poljodjelske proizvodnje najvećim bi se dijelom oslanjale na obiteljska gospodarstva, koja ne bi trebala postati monokulturna.

Dalje, potrebno je urediti postojeće i izgraditi mrežu novih poljskih puteva do poljodjelskih površina za korištenje mehanizacije (traktora i sl.). Obradene poljoprivredne površine značajne za uzgoj poljoprivrednih kultura potrebno je zaštititi od izgradnje i po mogućnosti spajanjem i zamjenom određenih površina stvarati veće posjede radi lakše obrade i boljih rezultata. Kako je već istaknuto potrebno je riješiti i pitanje navodnjavanja poljoprivrednih kultura u sušnim razdobljima, te gdje je to moguće ići na stvaranje akumulacije vode u periodima kiša i korištenje navedenih količina u sušnim razdobljima.

3. Ribarstvo

U dosadašnjim prostornim planovima more nije bilo posebno obrađivano. Određene su bile namjene prostora samo na kopnu, bez posebnog razmatranja osobina i značaja pripadajućeg mora i njegove namjene. Izuzetak je bilo more u postojećim lukama, te u posebno zaštićenim područjima. U domeni gospodarstva na "otvorenom" moru od značaja za Općinu Lumbarda samo je ribarstvo.

Ribarstvo ni danas, a niti u budućnosti ne će biti značajna gospodarska grana, iako Općina Lumbarda raspolaže velikim površinama "otvorenog" mora povoljnog za kočarenje u južnom dijelu svoga općinskog prostora.

Obzirom na geografski smještaj i povezanost s turizmom određeni će broj stanovnika u ovoj djelatnosti imati dodatni izvor zarade. U prošlosti tradicionalna grana, razvojem turizma izgubila je na značenju, ali određenim stimulativnim mjerama može osigurati izvor zarade za određeni broj stanovnika.

U ovom trenutku, ova se djelatnost profesionalno obavlja kroz angažman 6 obrtnika. Više se temelji na dopunskom izvoru zarade kroz mali ribolov i sportski ribolov. Uz ulov za osobne potrebe, manji dio ulovljene ribe nudi se kao višak na tržištu, ali u sezoni još uvijek ne može udovoljiti svim potrebama.

U kontekstu nastojanja da se ova grana privrede unaprijedi ovim Planom će se predvidjeti mogućnost organiziranja uzgoja ribe, pa će se na lokaciji Ježevica planirati prostor za organizaciju marikulture.

Stoga je za očekivati, da će razvojem turizma jačati i ova grana i u cijelosti sav višak plasirati turističkoj privredi. Računa se da bi u budućnosti u ovoj grani moglo profesionalno osigurati izvor zarade 10-tak zaposlenih.

4. Industrija

Industrija kao sekundarna djelatnost u ovom trenutku relativno je loše razvijena i uglavnom nije locirana na području Općine Lumbarda. U ovoj grani trenutno je razvijena brodogradnja u brodogradilištu "Montmontaža-Jadranmont" pogon "Inkobrod" u Korčuli. S područja Općine Lumbarda u ovom brodogradilištu radi trenutno oko 30 radnika raznih

profila uz vjerojatnu mogućnost zapošljavanja još određenog broja specijaliziranih kadrova temeljem prekvalifikacije i doškoloavanja.

U građevinarstvu također postoji određeni stupanj zaposlenosti u poduzeću "Građevno" Korčula, čije je održavanje na tržištu u uvjetima prilagodljivije i rastuće privatne inicijative sve je teže. Za očekivati je da će kroz navedeno poduzeće i privatnu inicijativu zaposlenje naći oko 20-30 radnika građevinske struke.

Na području Općine u ovom bi se trenutku mogla, obzirom na jedinu raspoloživu prirodnu sirovinu, razviti industrija kamena u rasponu od malog obrta do malog poduzeća. Obzirom na određene tendencije, koje se pojavljuju u posljednje vrijeme u smislu interesa mladih za ovu djelatnost te određenih ulaganja u smislu privatne inicijative, za očekivati je da će u ovoj djelatnosti moći naći zaposlenje oko 15 radnika.

5. Uslužne djelatnosti i obrtništvo

Iz već navedenog vidljivo je da je gospodarska struktura uglavnom utemeljena na proizvodnji i potrošnji hrane i na uslužnim djelatnostima, u čemu će naglasak na prvom mjestu biti na podizanju kvalitete ponude i razvoju međuovisnosti ovih djelatnosti. U okviru uslužnih djelatnosti i obrtništva, razvoj će se temeljiti na onima koje već djelomično postoje i imaju tržišni i profitabilni prosperitet, ali i dijelu visoko razvijenih uslužnih djelatnosti temeljenih na stručnom pristupu i visokoj tehnologiji. U tom smislu podržavat će se razvoj trgovine kao servisa određenim djelatnostima (poljoprivreda, turizam, građevinarstvo i sl.), iako se ova djelatnost trenutno nalazi u poslovnim teškoćama. Za očekivati je izlazak iz krize i njezin razvoj i uklapanje u sustav s ostalim djelatnostima.

Pored navedenog treba poticati i razvoj malog poduzetništva, odnosno svojevrsnog poduzetničkog "inkubatora", u okviru kojega bi se uz prethodno osigurane i infrastrukturno opremljene lokacije mogli graditi razni servisi i mali obrti ulaganjem domaćeg i stranog kapitala. U ovakvoj zoni moglo bi se razvijati i malo obrtništvo temeljeno na oplemenjivanju uvezenih sirovina.

Određenjem navedenih zona na najoptimalnijim lokacijama, dobivanjem povoljnih kredita za pokretanje djelatnosti uz maksimalnu primjenu ekoloških mjera i čistoće okoliša, u budućnosti bi se moglo zaposliti od 30-40 radnika.

Osim malog obrta i poduzetništva, koji bi se razvijao u navedenim zonama, mogle bi se poticati i određene zanatske djelatnosti (brodogradnja u drvu, elektro servisi, soboslikarski i tapetarski radovi, izrada suveniru i slično) u kojima bi se moglo zaposliti još oko 10-tak radnika.

U uslužnoj djelatnosti prometa i prometne infrastrukture u okviru lokalnog prometa, smanjivanjem postojeće izoliranosti, razvijala bi se i pomorska djelatnost.

Izvan lokalnih okvira, zapošljavanjem pomoraca na domaćim i stranim brodovima, ostvarila bi se značajna mogućnost zapošljavanja i jedan značajan izvor prihoda. Ovim načinom zapošljavanja moglo bi se, u odnosu na današnje stanje, u budućnosti zaposliti još oko 50-60 stanovnika Općine.

U okviru komunalne djelatnosti na uređenju mjesta i njegovog okoliša, a u ovisnosti o programu i raspoloživim sredstvima, moglo bi zaposlenje naći od 5-8 radnika.

U tercijarnom sektoru, pored navedenog, razvijale bi se financijske, intelektualne, poslovne usluge, obrazovanje, kultura, zdravstvena zaštita i rad u tijelima državne vlasti, fondovima i lokalnoj samoupravi u okvirima potreba Općine Lumbarda.

Razvoj navedenih djelatnosti podrazumijeva postojanje visokoobrazovanih kadrova, kojih u ovom trenutno nema, ali bi ih u budućnosti kroz stimuliranje i stipendiranje trebalo osigurati prema stvarnim potrebama. Razvoj djelatnosti obrazovanja, športa, kulture i zdravstva treba planirati sukladno s ukupnim gospodarskim razvitkom.

Razvoj navedenih društvenih djelatnosti mora u cjelini osigurati visok standard življenja.

U naprijed navedenim društvenim djelatnostima moglo bi se zaposliti oko 50-ak uglavnom visokostručnih kadrova.

Zaključak

Iz izložene analize postojećeg gospodarskog razvoja, ograničenja i mogućnosti razvoja te planiranog gospodarskog i ukupnog društvenog razvitka Općine Lumbarda može se zaključiti sljedeće:

- Postojeća gospodarska struktura i razvoj nisu dostigli potrebni i zadovoljavajući rast što povratno utječe na određene teškoće u ukupnom razvoju i planiranju mjera za budući razvoj.

- Broj radno aktivnog stanovništva ispod je prosječnih kriterija, a stagnira i opada broj zaposlenih.
- Uzroke navedenog stanja nalazimo u nedovoljnom i neadekvatnom korištenju raspoloživih kapaciteta i resursa.
- Sve navedene postavke utječu na pad životnog standarda i sukladno tome na poteškoće u održavanju dosad relativno stabilne demografske strukture populacije (mora se uspostaviti trend uzlaznog rasta, a ne stagnacije).

U cilju prevladavanja navedenih teškoća i pronalaženja izlaska iz stanja, uz optimalno korištenje svih raspoloživih resursa i programiranja održivog razvoja, potrebno je poduzeti slijedeće mjere i radnje:

1. Razvoj svih djelatnosti i gospodarskih grana usmjeravati prema donesenim programima uz poduzimanje investicijskih aktivnosti;
2. Osigurati svu potrebnu infrastrukturu za ubrzani gospodarski razvoj najvećim dijelom uz potporu države i njezinih institucija;
3. Pripremati programe razvoja svih djelatnosti na temelju donesenih kriterija i iste ponuditi zainteresiranim ulagačima;
4. Kroz donošenje i prilagođivanje prostornih i eventualno drugih planova, osigurati prostorne mogućnosti zacrtanog razvoja uz primjenu ekoloških normi očuvanja okoline;
5. Poticati osobito razvoj obiteljskih gospodarstava i mogućnost dvojnih zanimanja;
6. Stvoriti pretpostavke za ubrzani demografski razvitak i povećanje broja stanovnika za razdoblje od 10 godina na oko 1.300 stanovnika ili rast od oko 14% od čega bi se oko 8,4% regrutiralo iz prirodnog priraštaja, a 5,6% od pozitivnih imigracijskih kretanja tj. useljavanja stanovništva u smislu zahtjevane stručne radne snage;
7. Svim mjerama osigurati povećanje broja radno aktivnog stanovništva i zaposlene radne snage za oko 33% (429 stalno zaposlenih u odnosu na sadašnjih 316 zaposlenih čime bi se značajno povećao i ostvareni dohodak po stanovniku);
8. Sve navedene radnje i aktivnosti poduzimati u cilju povećanja životnog i cjelokupnog društvenog standarda

U svim mjerama i programima potrebno je voditi računa o specifičnosti života i privređivanja na ovakvim prostorima, unaprijediti povezanost između otočnih mjesta i otoka u cjelini te poboljšati povezanost s kopnenim dijelom zemlje u smislu prevladavanja prometne izoliranosti i sačuvati okoliš kao specifičnost i prednost razvoja ovakvih destinacija.

Navedena analiza, demografskih kretanja i zaposlenosti, raspoloživih prirodnih izvora i strategije gospodarskog razvoja, može poslužiti kao koristan materijal za izradu modela razvoja otočnih naselja, a s ciljem razvoja malih sredina i time smanjivanja pritiska na useljavanje u veće urbane cjeline. Ovakvim bi se modelom mogla uz znatno manja ulaganja po radnoj jedinici u otočnim mjestima osigurati mnoga nova radna mjesta i potrebni sadržaji za postojeće stanovnike i povrat dijela iseljenih domicilnih stanovnika.

U skladu s navedenom analizom potrebno je osigurati prostorno-planske elemente, koji će u prostornom smislu osigurati mogućnost ostvarenja navedenih gospodarskih ciljeva. To će se osigurati prvenstveno kroz određenje prostora za gospodarski i turistički razvoj.

2.2.2. ODABIR PROSTORNO-RAZVOJNE STRUKTURE

Smanjivanje lokalnih utjecaja i nadvladavanje prirodnih ograničenja lokalnog prostora, podređivanje prirode sve većim zahtjevima čovjeka, izjednačavanjem društvenih vrijednosti u velikim geografskim zonama, prodiranjem urbanog u sve pore prostora zahvaljujući to mnogim tehnološkim rješenjima, vodi gubitku lokalnih specifičnosti i krizi identiteta svojstvenih lokalnih prirodnih i umjetnih ambijenata, utopljenih u urbano-ruralnim prostorima gradske aglomeracije, pa i šire, u prostranom ruralno-urbanom kontinuumu intermetropolitanskog prostora.

Spriječiti jednoličan kontinuirano izgrađen prostor, fizičko spajanje s elementima fizičke strukture naselja Korčula, temeljni je cilj odabira prostorno razvojne strukture Općine. Cilj se treba ostvariti kroz:

- svrhovito i restriktivno određivanje građevnih područja naselja, što će u mnogome, ipak, zavisiti o već izgrađenim prostorima;
- oblikovanje relativno uočljive strukture izgrađenog - neizgrađenog (prirodnog) prostora u okviru izgrađenih dijelova građevnih područja;
- čuvanje tradicijskih jezgara. U slučaju Općine Lumbarda čuvanje tradicijske matrice Vele Glavice;
- izgradnja ostalih građevnih zona, turističke zone i gospodarskih zona na način da se spriječi kontinuirana izgrađenost prostora;

- čuvanje elemenata prirodne baštine kao strukturnih elemenata prostora, koji će osigurati, uz zaštitu preostalih elemenata kulturno-prostornih tradicijskih struktura, prepoznatljivost i regionalni svojstvenost prostora Općine.

U kontekstu potonjeg podrazumijeva se oblikovanje sustava zaštite prostora različitih razina strogoće.

2.2.3. RAZVOJ NASELJA, DRUŠTVENE PROMETNE I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Nastanjeni prostori Općine spadaju prema svojim karakteristikama u *prijelazna područja*. Opća svojstvenost daljnjeg pravca razvoja naselja *prijelaznih područja* (gradsko-seoskih, urbano-ruralnih) treba biti infrastrukturna rekonstrukcija i izgradnja. Glavni ciljevi trebaju biti:

- olakšati pučanstvu pristup društvenim dobrima i institucijama;
- povećati svakodnevnu ekološku i funkcionalnu sigurnost područja;
- poduprijeti i poboljšati osobnu i obiteljsku perspektivu stanovnika područja i
- proširiti mogućnost individualizacije lokalnog načina života³.

Obzirom na rečeno, treba naglasiti da se infrastrukturni sustavi smatraju glavnim čimbenikom usmjerenja razvoja. Cilj je uspostaviti mrežu infrastrukturnih sustava Općine, osigurati potrebne kapacitete uz:

- sigurno i kvalitetno prometno povezivanje prostora Općine unutar sebe, ali i šire;
- osiguranje sustava opskrbe vodom, a paralelno osigurati sustav zaštite mora izvedbom sustava odvodnje i pročišćavanja;
- osiguranje količina kvalitetne energije;
- bolje korištenje postojećih infrastrukturnih kapaciteta.

2.2.4. ZAŠTITA KRAJOBRAZNIH PRIRODNIH VRIJEDNOSTI I POSEBNOSTI I KULTURNO-POVIJESNIH CJELINA

Stanovište je da će u budućnosti prirodna komponenta prostora, njegova netaknutost, njegove ljepote, uz svojstven identitet kraja i krajolika, uz izrazite kontraste što se mogu sresti u okviru razmjerno uskih geografskih prostora tu u Europi, biti od presudnog utjecaja na formiranje snažne komparativne prednosti u okviru turističke ponude. **Stoga je iznimno važno čuvati vrijednosti prirodne komponente prostora, jer će očuvana prirodna komponenta prostora biti ona "roba" što će se najviše tražiti u budućnosti.** Raznolikost našeg krajolika, daje nam izrazitu prednost u odnosu na mnoge poznate izvan europske destinacije, koje jesu egzotične i svojstvene, ali su u konačnici bez izrazitih kontrasta u okviru širih prostora, krasne ali jednolične.

Na bogatstvu sačuvane prirode i krajolika, ispravno prezentirane, kulturne baštine velikih umjetničkih, oblikovnih i ambijentalnih (**sačuvanih**) vrijednosti, uz zaokruživanje ostale nužne ponude za produljene sezone Općina Lumbarda treba temeljiti strategiju svog (turističkog) razvoja. U dijelu turističke privrede ne na pretjeranom rastu broja turističkih ležajeva, već na podizanju njihove kvalitete - ponude u najširem smislu, pa time i njihove jedinične cijene.

Očuvanje kvalitete prostora Općine Lumbarda, uvažavanje njegovih prostorno-ekoloških i socio-kulturnih parametara, uključivanje prirodne i kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu, unapređenje i obogaćivanje asortimana ponude u cilju produžetka turističke sezone, pomaganje razvoja poljodjelski orijentiranih prostora unutrašnjosti Općine i njihova integracija u cjelinu razvoja Općine, parametri su na kojima počivaju prostorna rješenja ovoga prostornog plana uređenja Općine Lumbarda i njegov doprinos navedenoj Strategiji prostornog uređenja RH.

³ "PROGRAM PROSTORNOG UREĐENJA REPUBLIKE HRVATSKE", o.cit.

2.3. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA (konceptija)

2.3.1. RACIONALNO KORIŠTENJE I ZAŠTITA PROSTORA

Nužno je provesti konsolidaciju prostornog uređenja naselja temeljem isticanja i čuvanja još usčuvanih njegovih temeljnih obilježja, očuvanje njegovih regionalnih tradicijskih vrijednosti, uz racionalno planiranje prostornih obuhvata građevnih područja sukladno potrebama smještaja stanovništva i gospodarskih djelatnosti.

U skladu s postojećim političkim i gospodarskim prilikama, koje zahtijevaju od svih svrhovito gospodarenje te u skladu sa suvremenim europskim i svjetskim spoznajama o nužnosti zaštite okoliša i krajolika u kojemu živimo, prilikom izrade ovoga plana postavljena su sljedeća polazišta za racionalno korištenje i zaštitu prostora:

Europski pristup planiranju. Glavne težnje današnjeg europskog prostornog razvitka moguće je ukratko izraziti na slijedeći način:

- Prihvatiti pristup nadopunjavanja i suradnje gradova i naselja kako bi se izbjeglo nepotrebno i skupo nadmetanje;
- Promicati oživljavanje postojećih umjesto osnivanja novih gradskih (seoskih) područja;
- Ostvarivati novi razvitak sela obnovom urbano-ruralnih odnosa (jer razlika između gradskih i seoskih područja sve više nestaje) i promicanjem gospodarskih djelatnosti primjerenih ruralnim područjima;
- Očuvati različitost kulturnog krajolika;
- Učvrstiti rijetko naseljena izdvojena područja pristupom udruživanja javnih i privatnih djelatnosti u svrhu smanjenja i zaustavljanja iseljavanja pučanstva iz ruralnih područja;
- Omogućiti razvitak prirodnog i zdravog okoliša u područjima gdje se napuštanje zemljišta ne može izbjeći temeljem principa **održivog razvoja**;⁴

Zamisa o održivog razvitka. Održivi razvitak je naziv koji se danas u svijetu koristi kada se želi označiti i istaknuti razvitak koji ide u susret današnjim potrebama, ali uz osiguranje mogućnosti razvitka i budućim naraštajima. Principi održivog razvitka ne ograničavaju gospodarski rast, ali on ne smije ugrožavati čovjekovo zdravlje, biljne i životinjske vrste, tijek prirodnog razvitka i prirodna dobra. Dakle, održivi razvitak označava onaj razvitak koji skrbi o okolišu, koji je tehnički dobar, gospodarski provediv i društveno prihvatljiv.⁵

Sveobuhvatno planiranje i upravljanje prostorom i okolišem. S gledišta održivog razvitka nameće se nužnost drugačijeg promišljanja prostora gdje ne će biti čovjek i njegove često puta nepromišljene i sebične potrebe prvi zadatak planiranja. U svijetu se danas prihvaća predložak sveobuhvatnog planiranja, tj. sveobuhvatnog pristupa razvitku vezanog za zaštitu okoliša uz uvažavanje zatečenih vrijednosti krajolika i trajno očuvanje okoliša kao razvojnog vrela od neprocjenjive vrijednosti, a sve uz puno sudjelovanje javnosti. U suvremenom gospodarskom razvitku prostor (zemljište) pomalo gubi svoje tradicijsko značenje najvažnijeg gospodarskog izvora jer se težište pomiče prema znanju, poduzetništvu, informatičkim i prometnim sustavima. U tržišnom gospodarstvu prostor ima svoju uporabnu vrijednost, dok se vrijednost okoliša (pojam okoliša je širi od prostora) još uvijek teško vrednuje. I prostor i okoliš su ograničeni i zato je neophodno sveobuhvatno i sustavno planiranje i gospodarenje prostorom i okolišem. Pod sustavom upravljanja podrazumijevamo: a) društveni i gospodarski razvitak; b) svrsishodno korištenje prirodnih izvora i kulturnog nasljeđa, c) zaštitu okoliša i d) provedbu i kontrolu sustava upravljanja prostorom i okolišem.⁶

Štovanje kulturnog i prirodnog nasljeđa. Bogatstvo kulturno-povijesnog, prirodnog i krajobraznoga nasljeđa te svjetska nastojanja i spoznaje u zaštiti kulturne i prirodne baštine zahtijevaju da s osobitom pozornošću pristupimo vrednovanju i ponovljenom vrednovanju svega što je važno za prepoznatljivost i očuvanje izvornih ili naslijeđenih vrijednosti hrvatskog krajolika. Očuvanje i skrb za kulturnu i prirodnu baštinu, kao i ispravno korištenje spomeničkih vrijednosti građevina i sklopova, važno je ne samo iz razloga očuvanja hrvatskog kulturnog identiteta, nego i s gledišta sveukupnog napretka, poglavito gospodarskog i turističkog.

Svrhovitost i razboritost u planiranju. Kraj drugog tisućljeća u ozračju svjetskih promišljanja, te trenutne gospodarske mogućnosti Hrvatske nisu skloni pretjeranim i neostvarivim graditeljskim i prostorno-planerskim

⁴ **BLAŽEVIĆ-PERUŠIĆ, JOSIPA:** "EUROPSKI TRENDOVI I ZAŠTITA HRVATSKOG PROSTORA", u: Hrvatski prostor - temeljno nacionalno dobro, Zbornik radova okruglog stola, Zagreb, UIH, str. 19-22.

⁵ **ČRNJAR, MLADEN:** "INTEGRALNO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I PROSTOROM", u: : Hrvatski prostor - temeljno nacionalno dobro, Zbornik radova okruglog stola, Zagreb, UIH, str. 42.

⁶ *Ibidem*, str. 41-48.

zamisljima. Živimo u doba kada se nameće potreba za svrsishodnim raspolaganjem i trošenjem prostora u skladu s mogućnostima prostora i okoliša, kao i u skladu s gospodarskim mogućnostima.

Sukladno navedenom načelu ovaj Plan, koliko je to njemu moguće, na razini Općine teži omogućavanju optimalnog, ujednačenog prostornog razvoja svih struktura Općine: gospodarskih, demografskih i društvenih uz čuvanje biološke i povijesno-kulturne sastavnice prostora Općine u skladu s već navedenim tezama. Preduvjet svekolikog rasta jest kvalitetnije prometno povezivanje i infrastrukturno opremanje, kako Općine tako i cijelog otoka Korčula, pa i Županije, što je već županijski problem, ali još više državni.

Principi racionalnog korištenja prostora utvrđeni su Zakonom o prostornom uređenju. Može se smatrati da su to društvena opredjeljenja u odnosu na prostor, shvaćanje njegove vrijednosti, njegove neobnovljivosti, te svijesti o štetnosti neracionalne i neorganizirane potrošnje prostora. Stoga izdvajamo opće ciljeve, koje je važno poštovati i prilikom izrade nove prostorno - planske dokumentacije za Općinu:

- valorizacija zatečenog stanja s unapređenjem već postojećih vrijednosti (pejzaža, kulturne baštine, poljoprivrednih i vodenih površina, itd.),
- racionalno trošenje prostora novom izgradnjom,
- zaštita poljoprivrednih i šumskih površina od neplanske izgradnje,
- donošenjem novih dokumenata prostornog uređenja riješiti problem objekata "divlje izgradnje" u skladu s proklamiranim stavovima i pravilima struke
- ujednačavanje prostornih uvjeta života stanovnika Općine,
- razvoj naselja i radnih mjesta, te središnjih funkcija oko postojećih i potencijalnih jezgara razvoja,
- zaštita i unapređenje identiteta naselja, te fizionomije ostalih manjih naselja,
- osiguranje optimalne prometne povezanosti i prometne organizacije naselja,
- planiranje i osiguranje površina za budući prostorni razvoj uz njihovo osiguranje od neplanskog korištenja,
- smanjenje nepovoljnih utjecaja čovjeka na njegovu okolinu.

U postizanju navedenih općih ciljeva interes Općine je:

- da se elementi županijske, državne i šire integracije (prometne) **iskoriste kao poticaj** za unutarnju konsolidaciju gospodarstva, za razvoj turizma, infrastrukture, za povećanje interesa vanjskih gospodarskih čimbenika kao ulagača, za zaštitu prirodne i kulturne graditeljske baštine, razvoj specifičnih prostornih struktura i djelatnosti i razvoj ruralnog prostora,
- da se funkcionalna i ukupna ekološka cjelovitost i različitost područja Općine očuva, a razvoj planira po načelu predodređenosti prostora za određene djelatnosti primjerene temeljnim značajkama prostora,
- da se pod teretom težnje za ubrzanim razvojem ne izgube temeljne osobitosti prostornih struktura.

Građevna područja urisana su na katastarskim kartama u mjerilu 1:5000 sukladno sekcijama osnovne državne karte u mjerilu 1:5000. Na planu su označena građevna područja namijenjena izgradnji, kao i predjeli (zone) različitog režima zaštite i korištenja kulturnog i prirodnog nasljeđa Općine gdje je moguća gradnja pod određenim uvjetima, ili nije uopće moguća.

U Tablici 23 dan je temeljni pregled odnosa površina građevnih područja između postojećeg Prostornog plana općine Korčula - revizija i ovog Plana. Uz apsolutne iznose dat je i indeks povećanja (smanjenja). U Tablici 27, u nastavku teksta, dan je i popis katastarskih čestica na koje je ovim Planom prošireno građevno područje.

TABLICA 23

Naselje: LUMBARDA	
Površina građevnog područja u Prostornom planu općine Korčula- revizija (1988.g.):	165,88 ha
Površina građevnog područja u PPUO Lumbarda :	142,99 ha
Indeks proširenja (+), smanjenja (-) građevnog područja:	- 13,80 %

Detaljna numerička analiza i usporedba rješenja Plana s važećim planom dana je u tablicama 26 i 27 u poglavlju 3, a komparativni grafički prostorni prikaz u prilogu "D", koji nije dio sadržaja Plana propisanog *Pravilnikom o sadržaju*,

mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova (NN 106/98), pa se dostavlja po zahtjevu.

2.3.2. UNAPREĐENJE UREĐENJA NASELJA I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Zamisao prostornog uređenja Općine temelji se na: teoretskim polazištima za planiranje, na štovanju prirodnih, krajobraznih, kulturno-povijesnih i drugih naslijeđenih vrijednosti te na nastavljanju vrijedne i korisne tradicije gospodarenja i svekolikog čovjekova djelovanja u ovome kraju. Ovim planom nisu predviđene i nisu dozvoljene one djelatnosti čovjeka, koje bi mogle ugroziti, oštetiti ili obezvrijediti kulturni krajolik po kojemu je Općina prepoznatljiva. Nisu dozvoljene niti one djelatnosti i ponašanje pojedinaca ili zajednica koje ne skrbe za zaštitu okoliša i ne jamče siguran i zdrav život budućim naraštajima. Polazeći od shvaćanja da želimo i moramo na najbolji mogući način odrediti pravila ponašanja u prostoru Općine, da moramo koliko je god to moguće udovoljiti potrebama današnjih stanovnika, ali da ne smijemo zaboraviti na buduće naraštaje.

Poljodjelsko zemljište i šume zauzimaju razmjerno velike površine i one se moraju čuvati u najvećoj mogućoj mjeri. Skrb za očuvanje krajolika u ovom planu daje dobro polazište za primjeren razvitak poljodjelstva u budućnosti.

Planom su predviđene površine za izgradnju, kako stambenih zgrada, tako i gospodarskih. Plan daje mogućnost uređenja radnog područja Općine (čista industrija malog obima, obrt, poduzetništvo), što bi moglo pomoći rastu broja stanovnika iznad današnjeg ritma i razvitku samog naselja.

Postojeće kulturno i prirodno nasljeđe, iako nedovoljno štice u svakodnevnom životu, neprocjenjivo je bogatstvo za razvitak kulturnog identiteta ovoga kraja. Zbog toga je svim naslijeđenim vrijednostima posvećena osobita pozornost, skrb i zaštita, kako bi se stvorili zdravi i vrsni preduvjeti za jači gospodarski razvitak.

Planom je predviđena, a stvoreni su i uvjeti, potrebna tehnička infrastruktura. Tamo gdje je to bilo potrebno urisani su pojasevi magistralne infrastrukture (osobito se to odnosi na sustav elektroopskrbe, vodoopskrbe i kanalizacije). Za gospodarski i demografski razvitak Općine od osobitog je značenja popravak i osuvremenjivanje postojećih prometnica te asfaltiranje postojećih putova važnih za svakodnevni život i gospodarski razvitak Općine.

Prilikom planiranja proširenja naselja treba posvetiti osobitu pažnju očuvanju slike naselja i pripadajućih zaselaka, odnosno njihovom svojstvenom izgledu grupiranosti. Uglavnom postoji težnja izgradnje duž prometnica i duž morske obale, a što izobličuje tradicijske oblike gradnje i organizacije naselja, prekida naše veza s oblikovnim izražajem prošlosti.

U cilju provođenja ovoga Plana i zaštite prostora, potrebno je donijeti i prostorne planove užih područja Općine u skladu s općim društvenim i gospodarskim razvojem Općine, drugim riječima, kroz smišljenu etapnu realizaciju ovoga Plana. Neophodno je stalno provjeravanje odrednica Plana, kako u globalnoj zamisli, tako i u pojedinim elementima, kao i njegovo usklađivanje s promjenama koje će uslijediti u cilju zaštite i optimalnog korištenja prostora. Potrebno je osigurati neprestano praćenje realizacije prostorno planske dokumentacije.

U narednom razdoblju neophodna je izrada prostornih planova užih područja, preciznije **detaljnih planova uređenja** za pojedine prostore Općine (grafički list br. 3a₂: “*Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora- pregled planova nižeg reda*” i list br. 4: “*Gradjevna područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje*” - sekcije - mj. 1:5000). I to prvenstveno:

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

3.1. PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU OPĆINE U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE

3.1.1. PLANSKO RAZDOBLJE

Ukupni planski period

Ne ulazeći u teorijska objašnjenja, jer tome ovdje nije mjesto, *ukupni planski period* ovoga Plana iznosi dvadeset godina, dakle do godine 2021.

Planski period novelacija

Treba imati, međutim, na umu da će se tijekom vremena sigurno pojaviti problemi prostorno-planskog karaktera koje će iznjedriti život, kako gospodarski tako i društveni, a koje je bilo ili jest vrlo teško sagledati iz današnje perspektive i danas poznatih podataka koji su utjecali na rješenja ovoga Plana. Stoga je ovim Planom predviđeno i nekoliko *planskih perioda novelacija* u okviru kojih je moguće, ali i potrebno vršiti određene izmjene i dopune Plana kao bi se ispravili ovim Planom postavljeni ciljevi u skladu s novim saznanjima i potrebama za odgovarajućim prostorno-planskim rješenjima, a s time u svezi i novi dvadesetogodišnji planski periodi. Pretpostavlja se da će svako tri do pet godina, što je duljina *planskih perioda novelacija* u okviru *ukupnog planskog perioda* biti potrebno izvršiti izmjene i dopune Plana. Planira se da će se u ukupnom planskom periodu izvršiti 4-6 novelacija

Kumuliranjem nekoliko *novelacija* i većeg broja novih saznanja, u određenom trenutku bit će potrebno izraditi i novi PPUO ne čekajući nužno završetak ovim Planom planiranog planskog perioda od dvadeset godina.

3.1.2. RAZVOJ I URBANIZACIJA

U kontekstu prostorne i gospodarske strukture Županije razvoj i urbanizacija područja Općine temelji se na:

- a) budućoj boljoj prometnoj povezanosti;
- b) gospodarskim planovima;
- c) nastavku demografskog rasta;
- d) raznim vidovima zaštite prostora u najširem smislu.

S rečenim u svezi, vjerojatno je za očekivati, da će se nastaviti proces sekundarne urbanizacije. Procesi primarne urbanizacije će se ograničiti u okvire građevnih područja, koja su u odnosu na još važeći Prostorni plan općine Korčula – revizija, smanjena.

Za očekivati je, prema tome, da će Općina barem zadržati svoju poziciju u hijerarhiji Općina/Gradova Županije. Obzirom na veličinu Općine, općinsko sudjelovanje u općem gospodarskom kretanju Županije, bez obzira na tijek razvoja Općine, ne će biti osobito primjetno. Njeno sudjelovanje će se očitovati, razmjerno najviše, kroz participaciju u turističkom gospodarstvu.

Prostornim rješenjima Plan nastoji ujednačiti razvoj prostora i urbanizaciju naselja, ako pod urbanizacijom smatramo pozitivne elemente procesa primarne i sekundarne urbanizacije, a uz svu pažnju zaštite prirodnog i kulturnog nasljeđa.

Prostornim rješenjima, koliko je to njima moguće, ostvaruju se pretpostavke za razvoj područja Općine. Plan elemente suprotnih razvojnih procesa općinskih prostora nastoji preokrenuti u smjeru usklađenog rasta cijelog prostora Općine.

U tome smislu prostorne pretpostavke razvoja koje se donose ovim Planom odnose se na:

- a) tolerantniji odnos prema građevinskim područjima u smislu njihovog manje restriktivnog određivanja, ali ipak smanjivanja;
- b) određivanje više lokacija (dvije) za gospodarske zone;
- c) određivanje više lokacija za turističku izgradnju /jedna planirana, ostale postojeće/;
- d) planiranje izgradnje cesta prema Žrnovu u Gradu Korčuli i ostalih cesta u samoj Općini zbog bolje integracije njenog prostora;

- e) predviđanje bolje opremljenosti naselja Lumbarda u skladu s razinom središnje važnosti planirane Strategijom i Programom razvoja R. Hrvatske;
- f) predviđanje izrade detaljnih planova uređenja za odabrane zone;
- g) uspostavu složenog sustava zaštite prostora, njegove prirodne i kulturne baštine, osobito krajolika priobalja i pozadine priobalja i u tim zonama restriktivan odnos prema širenju građevinskih područja;
- h) planiranje izgradnje kanalizacionog sustava, poboljšanje elektroopskrbe i vodoopskrbe u najvećem naselju Općine i sl;
- i) uređenje postojećih privezišta uz izgradnju novih u dogovoru s davaocem koncesije, ako se za to ukažu potrebe.
- j) načelnu mogućnost izgradnje marine, ako obavezna studija opravdanosti utvrdi prostorne /maritimne/ mogućnosti i ekonomsku opravdanost.

U prostoru koji se u okviru Općine brzim ritmom urbanizira, a naselja (naselje) poprimaju gradska obilježja, često spontani procesi širenja i građenja ovim su se planom nastojali usmjeriti prema planskom širenju i planskom zauzimanju prostora, tražeći optimum između potreba za prostorom, osobito za stambenu izgradnju i mogućnosti prostora da apsorbira želje.

U navedenom smislu planiraju se najvažnije prostorne pretpostavke razvoja ovog priobalnog kraja ovim Planom.

3.1.3. SUSTAV NASELJA I RAZMJETAJ FUNKCIJA PO NASELJIMA

U Općini je samo jedno (statističko) naselje, stoga izostaje sustav naselja i problem razmjetaja funkcija po naseljima. Naselje Lumbarda središte je Općine i u njemu su koncentrirane sve uslužne i druge funkcije koje se danas nalaze u Općini.

Planira se, naravno, da naselje i nadalje zadrži rang “*lokalnog središta*”, odnosno “*malog lokalnog središta*” kako naselje rangira Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske, ali uz funkcionalno i kvalitetno proširenje daljnjom izgradnjom i dogradnjom uslužnih i servisnih funkcija sukladno poželjnom boljem standardu života stanovnika i višoj razini turističkih usluga proizvedene sezone. Naselje treba zaokružiti ponudu svojih usluga, **kako bi postalo središnje naselje prve razine**. Sukladno planiranoj razini važnosti naselja Lumbarde kao lokalnog središta i inicijalnog središta razvoja treba, koliko je to moguće, dopuniti i poboljšati temeljne središnje funkcije:

- a) **prosvjetne** funkcije koncentrirane u osnovnoj školi za koju se predviđa novi prostor i cjelovit program opreme s propisanim športskim terenima i trodjelnom športskom dvoranom, koja treba poslužiti ne samo nastavi već i sportskim, kulturnim i sličnim priredbama naselja,
- b) treba uvesti **zdravstvene** funkcije kojih danas nema u naselju. Ambulanti opće prakse, stomatološku ambulantu i odabrane povremene specijalističke zdravstvene usluge,
- c) poboljšati kvalitetu **trgovačke i uslužne** funkcije.
- d) funkcije **veze** u relativno boljoj prometnoj povezanosti s Korčulom.
- e) **Upravne** funkcije zadržati na postojećoj razini Općinskog centra.

Športske funkcije ostvarivale bi se u športskoj dvorani osnovne škole i na njenim sportskim terenima. Vodeni športovi u otvorenom plivačkom bazenu podno Koluderta u uvali Prvi Žal i u zimskom plivačkom bazenu u sklopu smještajnih kapaciteta turističke zone. U njenom okviru smjestili bi se i drugi športski sadržaji kompatibilni turističkoj produljenoj sezoni (tenis, kuglanje, boćanje, fitnes i sl.).

Kod specifičnog odabira središnjih i uslužnih funkcija treba, dakle, voditi računa o temeljnoj gospodarskoj i turističkoj usmjerenosti naselja i **produljenju sezone**.

3.2. UTVRĐIVANJE GRAĐEVNIH PODRUČJA, OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE POVRŠINA TE OBALNI POJAS

3.2.1. UTVRĐIVANJE GRAĐEVNIH PODRUČJA

Razmjerno je velik broj čimbenika koji ograničavaju širenje naselja, odnosno izgradnju stambenih, ali i drugih građevina. Sva ograničenja, koja je bilo moguće spoznati tijekom izrade ovoga Plana uzeta su u obzir prilikom planiranja širenja naselja. Zbog nepostojanja i nemogućnosti izrade stručnih studija tijekom izrade Plana, mnogi od ovih činitelja su uzimani u obzir na temelju obilaska terena i podataka koje je bilo moguće tom prilikom prikupiti. Ako se prilikom provedbe Plana utvrde naknadna uočljiva ograničenja, ne samo u Planu navedena nego nova, potrebno je to zabilježiti i onemogućiti možebitnu nekorektnu izgradnju.

Polazišta

Prilikom utvrđivanja građevnih područja smatrali su se relevantnim dokumentima:

1. *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske* (Sabor, 1977.). Ona je temeljni dokument prostornog razvoja Republike Hrvatske. Daje i osnovne smjernice za planiranje koje definiraju cjelokupan društveni stav čuvanja i zaštite prostora.
2. *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske* (NN 50/99) Operacionalizira stavove Strategije, a u tome smislu normira veličinu građevnog područja naselja sa 300 m² po jednom stanovniku. Za veće vrijednosti traži objašnjenje.
3. *Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije* razrađuje načela postavljena Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske (Kao i nekih drugih županija - Istarske županije npr.).

Ciljevi

Slijedeći parametre iz navedenih viših dokumenata prostornog uređenja pri izradi Plana **težilo se optimalnom rješenju** građevnih područja naselja koje će Općini, a osobito okolnim *izdvojenim dijelovima naselja osigurati razmjerno skladan prostorni i društveni razvoj*, a sve u okviru

- društveno opravdanih potreba stanovnika i šire,
- zadanih kriterija i
- ciljeva zaštite prostora.

Kriteriji

Granice građevnih područja u potpunosti su proizišle iz **postojeće** namjene prostora. Pri izradi granica građevnih područja poštovani su, do izvjesne razine, postavljeni kriteriji:

A/ opći

- postojeće granice građevnih područja zacrtane važećim Prostornim planom općine Korčula - revizija,
- nove pojave i procesi u prostoru Općine, koji su se u međuvremenu zbili,
- važeći viši planski dokumenti.

B/ predviđeno kretanje stanovništva

Kao dodatni čimbenik pri planiranju građevnih područja naselja uzet je i **pretpostavljeni porast broja stanovnika** Općine u okviru *planskog razdoblja* za koji se donosi Plan (do 2021. godine). Vjeruje se da će 2021. godine Općina imati 1312 stanovnika. (Vidi podtočku 1.1.4.3.2.: Predviđanje kretanja stanovništva)

C/ planirani turistički kapaciteti

Kao još jedan dodatni čimbenik pri planiranju građevnih područja naselja uzet je i **planirani broj turističkih kapaciteta u "privatnom" smještaju** (u *obiteljskim pansionima*) u *planskom razdoblju* ovoga Plana (do 2021. godine), budući su mali obiteljski kapaciteti jedan od strateških usmjerenja naše turističke razvojne koncepcije.

D/ posebni

Kako se postavljeni standardi ne bi bitno prekoračili:

- već prilikom izrade Prijedloga Plana, građevinska područja naselja planirana su samo oko postojećih izgrađenih jezgri naselja i to **kao kompaktne zaokružene cjeline**. Sukladno citiranim stavovima,
- nisu prihvaćeni zahtjevi koji su tražili uključivanje pojedinih **izdvojenih** k.č. zemljišta u građevno područje naselja, kako poradi činjenice da bi takva rješenja bitno opteretila Općinu u pogledu izgradnje komunalne infrastrukture, tako i poradi činjenice da bi takva rješenja bila presedani s nesagledivim posljedicama u kontekstu planiranja građevnih područja naselja i zaštite prostora,
- Planom su razmjerno velike površine vrednovane kao **zaštićeni krajobraz**, pa je to bio dodatan razlog temeljem kojega se nisu mogli prihvatiti zahtjevi za uključivanjem pojedinih izdvojenih k.č. zemljišta u planirana građevna područja naselja,

Važno je naglasiti da su

- Planom **postavljeni kriteriji legalizacije nelegalno izgrađenih građevina**. Legalizirane su samo one građevine koje su se mogle uklopiti u Planom određene površine građevnih područja naselja. Niti u kojem slučaju nisu legalizirane sve građevine koje su nelegalno izgrađene, a to se u pravilu odnosi na nelegalno izgrađene građevine posijane u prostoru bez plana i reda.
- Planom su određeni kriteriji rekonstrukcije legaliziranih i legalno izgrađenih građevina koje su eventualno ostale izvan građevnih područja naselja.

Pod pojmom *legalne građevine* smatraju se građevine izgrađene prije 15. veljače 1968. godine, koje su time dobile *pravni status*, kao i građevine za koje su na temelju *Zakona o postupanju s objektima izgrađenim bez odobrenja za građenje ili protivno prostornim planovima* do 5. lipnja 1996. godine podnijele zahtjev za legalizaciju, a nisu bili u infrastrukturnom koridoru, na poljoprivrednom zemljištu I ili II kategorije, u NP, ili PP.

Opisanim načinom rada površine građevnih područja zadržane su u okviru planskih opredjeljenja, a građevne površine naselja u okviru su *očekivanih veličina* građevnih područja naselja (Tablice 24., 25., 26., 27.).

Metodologija

U užem smislu postupak planiranja građevnih područja vršio se:

- temeljem građevnih područja u važećem Prostornom planu bivše općine Korčula - revizija;
- temeljem obilaska terena,
- susreta sa službama Općine prilikom obilazaka terena;
- temeljem utvrđenih *izgrađenih dijelova građevnih područja*;
- temeljem procjene o mogućnosti uklapanja postojećih objekata u građevna područja planirana ovim Planom,
- temeljem procjene demografskog rasta stanovništva Općine u planskom razdoblju za koji se donosi ovaj Plan;

Uzeta su nadalje u obzir:

1. *Tradicijska obilježja naselja*. Osobito Vele Glavice.
2. *Ograničenja uslijed vrijednosti i posebnosti krajobraza, te prirodnih i kulturno-povijesnih cjelina*. U predjelima prepoznatljivih krajolika posebno Lumbarajskog polja te ostalog vrijednoga prirodnoga i kulturno-povijesnoga naslijeđa izgradnja je onemogućena ili je svedena na mjeru koja je primjerena stupnju zaštite (južna pučinska obala, poluotok Ražnjić i Mali Ražnjić). Na planu građevnih područja urisani su predjeli i granice zaštite kulturnoga i prirodnoga naslijeđa da bi izdavanje lokacijskih i građevnih dozvola bilo djelotvornije i u provedbi jednostavnije. Građevna područja urisana su na katastarskim kartama umanjena u mjerilo 1:5000. Na Planu su označena građevna područja namijenjena za izgradnju, kao i predjeli zaštite kulturnoga i prirodnoga naslijeđa i gdje je moguća gradnja pod određenim uvjetima.
3. *Valja istaknuti* još neka važna ograničenja za izgradnju:
 - sprječavanje kontinuirane **novе** (!) izgradnje duž obale i prometnica (**nema planiranih građevnih područja naselja duž obale** (!));
 - nastojanje da se izbjegnu velike površine građevnih područja kakove su bile planirane važećim Prostornim planom bivše općine, ali budući postoji samo jedno naselje to se u ovom slučaju nije moglo izbjeći;
 - nastojanje da odnos izgrađeno-neizgrađeno ne pređe odnos 60% : 40% u korist neizgrađenog. Ovaj je odnos smatran korektnim jer se Plan radi za *plansko razdoblje* od narednih 20 godina (ili dok se ne donesu novi zakonski propisi o odnosu prema planiranim *građevnim površinama naselja*);
 - čuvanje šuma i vrijednoga poljodjelskog zemljišta (moguće je da postoji nesklad između stanja na terenu i stanja na kartama zbog njihove neažurnosti);
 - čuvanje predjela zaštite kulturnog i prirodnog naslijeđa (građevine i površine za zaštitu urisane su na listovima u grafičkom dijelu plana);
 - zaštitni pojasevi tehničke infrastrukture.

Planom su **predviđena smanjenja građevnog područja naselja (-6,48%)**. Izvršene korekcije imale su cilj

- da zadovolje potrebe i zahtjeve stanovnika, a
- da se ipak poštuju sva ograničenja, koja proizlaze iz morfologije terena, zaštite kulturne i prirodne baštine Općine.

Planira se da će površina za izgradnju turističkih sadržaja biti dostatna za potrebe turističkog gospodarstva Grada u budućem dvadesetogodišnjem planskom razdoblju. Smanjenje građevnih površina za turističku izgradnju iznosi **čak - 59,03%**.

Građevna područja za gospodarske zone određuju se za gradnju, poslovnih, servisnih, skladišnih i komunalnih objekata, građevnih pogona i pogona za preradu mineralnih sirovina i drugih gospodarskih objekata, uvijek na

zaklonjenim, ali prometno pristupačnim mjestima. Određena su temeljem stvarnih potreba. U sklopu građevnog područja moguća je izgradnja (obnova):

- stambenih zgrada;

- stambeno-poslovnih zgrada (stambene zgrade združene s uslužnim, obrtničkim, trgovačkim i drugim djelatnostima);
- gospodarskih zgrada (obrtničke radionice, mali proizvodni pogoni);
- zgrada javnih namjena ili s javnim sadržajima;
- uslužnih djelatnosti (društvene, trgovačke, turističke samostalne i u kombinaciji sa stanovanjem)
- sadržaja koji spadaju u opremu naselja (parkovi, dječja igrališta itd.),
- komunalne i prometne infrastrukture.

Moguće je graditi ili obnavljati i prilagođivati postojeće gospodarske zgrade za obrtničke radionice i male proizvodne pogone, ako nije ugrožen život i rad ostalih stanovnika naselja (ako se time ne smanjuje vrijednost okolno smještenih nekretnina) i ako to uvjeti zaštite kulturne i prirodne baštine dozvoljavaju. Treba naglasiti, da je opći tip stambenih zgrada namijenjen stanovanju predviđen za obiteljsko stanovanje i *obiteljske pansionere*. Gospodarske zgrade u naselju, kao i sve nove ili obnovljene zgrade, moraju se skladno uklopiti u sliku naselja i krajolika.

Uzimajući u obzir rečeno, a i važeći Prostorni plan bivše općine Korčula - revizija, građevne površine naselja negdje se povećavaju, negdje se smanjuju, negdje se osnivaju nove (minimalno), **ali u cjelini područja namijenjena za izgradnju se smanjuju (-13,80%)**. Teži se zadržavanju koncentrirane, ali rastresite izgradnje, planiranjem građevnih područja oko postojeće izgradnje, a po mogućnosti na nepoljoprivrednom zemljištu.

Građevna područja urisana su na katastarskim kartama u mjerilu 1:5000 sukladno sekcijama osnovne državne karte u mjerilu 1:5000. Na planu su označena građevna područja namijenjena izgradnji, kao i predjeli (zone) različitog režima zaštite i korištenja kulturnog i prirodnog nasljeđa Općine gdje je moguća gradnja pod određenim uvjetima, ili nije uopće moguća.

U Tablicama 24, 25, 26 i 27te Grafikonu 4 dan je temeljni pregled odnosa površina građevnih područja.

3.2.2. OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE POVRŠINA

Općina nema raznolik i složenu namjenu prostora. Ona se dijeli na:

a/ prostore namijenjene za građevna područja

- građevna područja naselja;
- građevna područja za gospodarsku izgradnju;
- građevna područja za turističku izgradnju;
- građevno područje (parcela) za školu;

b/ prostore izvan građevnih područja

- prirodne površine šume, makije i gariga te gospodarske šume;
- poljodjelske površine;
- površina za vađenje mineralnih sirovina - kamenolom;

c/ prometne i komunalne površine i infrastrukturni koridori

- koridori cesta;
- površina groblja;
- koridori i parcele infrastrukturnih sustava;

d/ površine i funkcije u okviru pomorskog dobra i u svezi s njim

- "uređene plaže";
- otvoreni plivački bazen u uvali Bad Koludert s mogućnošću održavanja priredaba i koncerata;
- turistička luka, danas privezište¹ "Lumbarda" u centru naselja;
- postojeća privezišta i muliči /privezišta: Lučica-Pržina, Tatinja, Prvi Žal, Ispod škole, Sutivan, Račišće, Krmača-teretno, pojedinačni muliči na područjima: Mali Ražnjić, Bilin Žal, Vlaka, Piščet, Pod Kerjana, Pod Cimbala, Pod Stipicu, Pod Bužetu, Pod Fidulića, Pod Peručića, Pod Franjeta, Račišće, Krmača, Pelegrin, Solina/ uz izgradnju novih u dogovoru s davaocem koncesije, ako se za to ukažu potrebe;
- načelno marina, ako obavezna prethodna studija iznađe lokaciju, potvrdi maritimne mogućnosti, ekološku sigurnost i gospodarsku opravdanost.
- ribolovna područja

¹ Termin je u skladu s *Pravilnikom o lukama nautičkog turizma*, koji vrste i kategorije luka nautičkog turizma dijeli na: sidrište, privezište, turističku luku, suhu marinu i marinu (NN 109/96).

Ad a/ Prostor namijenjeni za građevna područja

Građevna područja naselja

U sklopu ovih prostora predviđa se pretežito stambena izgradnja sa svim pratećim sadržajima što normalno dolaze u sklopu građevnih područja naselja. To su uglavnom postojeće izgrađene površine naselja uz manja proširenja na, tek iznimno, nove stambene površine. Iako su zauzete neke nove površine koje nisu bile u građevnom području važećeg Prostornog plana, predviđene površine su ukupno manjeg obima nego su to bile površine predviđene Prostornim planovima bivše općine Korčula - revizija. Numerički prikazi ovih odnosa dani su u Tablici 24, 25, 26 i 27, te u grafičkom prilogu "D". Temeljna strukturna podjela građevnih područja naselja odnosi se na dva tipa površina:

- izgrađena građevna područja naselja;
- planirana građevna područja naselja.

	Naziv zone	Površina zone - ha
1	izgrađena građevna područja naselja	57,48
2	planirana građevna područja naselja	50,97

Građevna područja za gospodarsku izgradnju

U sklopu građevnih zona za gospodarsku djelatnost predviđa se izgradnja građevina za proizvodne, servisne i prerađivačke potrebe, koje svojom namjenom i veličinom ne mogu biti smještene uz obiteljske zgrade u okviru građevnih područja naselja, te izgradnja različitih objekata i pogona potrebnih komunalnom servisiranju Općine. Sve površine su smještene izvan naselja na izdvojenim i od pogleda zaštićenim prostorima. Prije izgradnje potrebno ih je opremiti potrebnom infrastrukturom. Planirane su dvije gospodarske zone:

- gospodarska zona "Humac-Pudarica" na ulazu u Općinu;
- gospodarska zona "Kokojevica" na lokalitetu Mindel u zapadnom dijelu Općine.

	Naziv zone	Površina zone - ha
1	gospodarska zona "Humac-Pudarica";	8,59
2	gospodarska zona "Kokojevica"	9,65

Uređenje i početak korištenja građevne zone "Humac-Pudarica" predviđa se u prvom planskom periodu, a "Kokojevica" krajem prvog i početkom drugog planskog perioda. Moguće je i ranije, ako se riješi pitanje deponija otpada za otok Korčulu i ako se današnji deponij otpada na lokaciji Kokojevica zatvori ili prenamijenjeni za skupljanje reciklirajućeg otpada.

Građevna područja za turističku izgradnju

U okviru ovih zona predviđena je cijela paleta objekata turističke ponude, od čvrstih objekata za smještaj gostiju do objekata sporta i rekreacije uz sve potrebne uslužne i prateće sadržaje, koji su potrebni za ugodan boravak gostiju u produljenoj sezoni. Četiri su turističke zone u okviru kojih su smještene građevna područja za turističku izgradnju:

- jedna nova turistička zona: "Pelegrin-Krmača" sjeverno od Krmače;
- tri postojeće turističke zone u sklopu naselja Lumbarda, koje treba podići na višu razinu usluga: apartmani u TZ "M. Glavica", Hoteli "Borik" i "Lovor" u TZ "Borik - Lovor" i stari hotel "Lumbarda" u središtu Lumbarde u TZ "Lumbarda".

Ovim je Planom ukinuta turistička zona iznad uvale Berkovica planirana važećim Prostornim planom općine Korčula - revizija. Nije planirana u, prvom, planskom razdoblju za koji se donosi ovaj Plan zbog njene razmjerno nepovoljne pozicije u odnosu na južne vjetrove i znatne udaljenosti od potrebne komunalne infrastrukture, ali njen prostor ostaje kao rezerva. Umjesto turističke zone iznad uvale Berkovica planirana je turistička zona "Pelegrin-Krmača", računajući ujedno i sa turističkim potencijalima otoka Badije, ali i cijelog akvatorija Korčulanskih otoka za koje se planira PPPPO. Najbolju moguću lokaciju u zapadnom dijelu poluotoka Ražnjić odbacio je MORH, pa je turistička zona "Pelegrin-Krmača" smještena na **jedinu moguću prihvatljivu i preostalu lokaciju**.

TURISTIČKA ZONA	DULJINA OBALE Ukupno obala/ plaža	BROJ LEŽAJA u čvrstim objektima (izgrađeno + planirano)	UKUPNA POVRŠ. tur. zona /građ. pod. HA	NAPOMENA
-----------------	---	---	--	----------

TURISTIČKE ZONE U naselju LUMBARDA, postojeće:				
TZ "Lumbarda"	Nema vlastitu plažu	Ukupno do 90 ležajeva	0,91/0,91	Postojeći hotel Planira se uređenje hotela s manjim povećanjem kapaciteta. Hotel je u okviru HP "Lovor"
TZ "Lovor - Borik"	Nema vlastitu plažu	Ukupno do 160 ležajeva	0,43/0,43	Postojeći hoteli. Planira se uređenje hotela s manjim povećanjem kapaciteta. Hotel je u okviru HP "Lovor"
TZ "Mala Glavica"	175/130	Ukupno do 380 ležajeva	1,59/1,59	Postojeće naselje bungalova sa 36 kućica, odnosno 72 apartmana s tavernom. Planira se uređenje s manjim povećanjem kapaciteta. Naselje je u okviru HP "Lina".
TURISTIČKE ZONE U ŠIROJ ZONI naselja LUMBARDA , planirana:				
TZ "Pelegrin-Krmača"	1097/130	Ukupno do 450 ležajeva	24,2/13,16	Turističko naselje. Planiraju se objekti apartmanskog tipa.
Ukupno				
4 turističke zone	/	1090	25,8/16,09	
<i>Obiteljski pansioni</i>		2400		Planira se dupliranje današnjih kapaciteta registriranih turističkih ležajeva u planskom razdoblju

Građevno područje (parcela) za školu

Predviđeno je građevno područje, u stvari parcela, za izgradnju nove škole s vrtićem u području Koludert.

	Naziv zone	Površina zone - ha
1	Građevno područje (parcela) za školu	1,21

Ad b/ Prostori izvan građevnih područja

Prirodne površine šume, makije i gariga te gospodarske šume

Šumske površine: visoke šume, makija i garig, te površine šibljacka i gariga obuhvaćaju najveći dio površine Općine i većinom su u privatnom vlasništvu. Slabo su korištene. Ove površine ostaju i nadalje u svojoj namjeni. One su važan sastavni dio krajobrazza Općine i kao izraz lokalnog identiteta i njegove slike. Važno ih je osobito čuvati u zonama gdje su one uočljive, svojstvene i stoga vrijedne.

Gospodarske šumske površine smještene su i u okviru planirane park-šume "Ražnjić", zapadno od plaže Pržina na južnim pučinskim obalnim dijelovima Općine. Tek manjim dijelom svojih površina smještene su u zoni Pelegrina i Krmače. Većinom su to površine makije i ponešto visoke šume (lokacije Ražnjić, Pelegrin, Krmača), utopljene u prirodnom krajolik ovoga dijela Općine. U načelu sve su šume na kršu ujedno i zaštitne šume, a osim toga šume alepskog bora su i minimalnog gospodarskog značenja, ali (naravno) velike krajobrazne vrijednosti.

Poljodjelske površine

Ove površine dvojako su razvrstane i to kao:

- površine uglavnom povrtlarstva, nešto voćarstva i vinogradarstva smještene u Donjem Blatu, koje je ujedno i najveće kompaktno poljodjelsko područje s najvećim potencijalom poljodjelske proizvodnje. Tek razmjerno manjim dijelom one su smještene i u drugim dijelovima Općine i to uglavnom vinogradi i većinom zapušteni maslinici te ponegdje i povrtlarske kulture u Gornjem Blatu;
- izrazito vinogradarske površine, sa sortama loze od kojih se proizvodi čuveno vino "Grk", smještene su u Lumbarajskom polju.

Površina za vađenje mineralnih sirovina

Predviđena je jedna površina za vađenje mineralnih sirovina:

- površina za vađenje kamena "Humac" smještena na poziciju Humac uz županijsku cestu Korčula - Lumbarda zaštićena zaštitnom šumom od pogleda s ceste.

Ad c/ Prometne i komunalne površine i infrastrukturni koridori

Ove površine zauzimaju razmjerno mali dio površine Općine odnose se na:

- površine cestovnih koridora;

Temeljna prometnica Općine Lumbarda je županijska cesta Ž-6225 Korčula - Lumbarda i ona je praktično jedina asfaltirana prometnica u Lumbardi. Ovoj je prometnici orijentiran cijeli život Općine, pa tako i izgradnja koju ovaj Plan tek popunjava interpolacijama.

- površinu groblja;

Planirana površina groblja nešto je veća od današnje površine zbog njegovog budućeg širenja.

- površine koridora elektroenergetskih prijenosnih sustava - dalekovoda; (do kabliranja);
- privremeno odlagalište otpada.

Privremeno odlagalište "Kokojeвица" planira se zatvoriti i sanirati. Na njegovom mjestu Prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije planira se pretovarna stanica, reciklažno dvorište (vidi *postupanje s otpadom*). Kako ova površina ulazi u "*građevno područje za gospodarsku izgradnju*" to je njena površina prividno velika.

- površina za vodospremu i slične uređaje;
- površine sustava za odvodnju.

Ad d/ Lučke i sportske površine u okviru pomorskog dobra i u svezi s njim

Lučke površine

Lumbarda ostale luka lokalnog značaja.

U okviru akvatorija današnje luke planira se još i:

- privezište, u budućnosti uz opremanje, turistička luka "Lumbarda" u okviru koje se planira produljenje postojećeg starog mula;
- načelno marina /ako posebna studija pokaže mogućnost njene izgradnje/;

"Uređene plaže"

Sve plaže su "*prirodne plaže*". To su i odabrane plaže koje se planom predviđaju da budu "*uređene plaže*", a do njihovog uređenja detaljnim planom uređenja (DPU).

Planom je na za to određenim mjestima moguća realizacija "*uređenih plaža*". "*Uređenu plažu*" u smislu ovoga Plana tvore dva dijela:

- a) obala mora (*pomorsko dobro*) i
- b) dio kopna u nastavku (obalna šetnica /ulica/ u građevnim područjima naselja ili prirodni prostor izvan njih)

Na dijelu kopna što se nadovezuje na pojas obale mora (*pomorsko dobro*) izgrađuju se sadržaji koji su potrebni u skladu sa Zakonom, pravilnicima i standardima za "*uređene plaže*". Na ovom dijelu moguće je podignuti prizemnu građevinu do 50 m² bruto izgrađene površine za ugostiteljsku namjenu koju podiže onaj koji uređuje, čisti i osigurava plažu u skladu sa Zakonom, pravilnicima i standardima (onaj koji ima koncesiju).

Uređenje i opremanje prostora "*uređene plaže*" vrši se detaljnim planom uređenja (DPU) u skladu sa Zakonom, pravilnicima, uredbama i normama, a mora osigurati visok standard boravljenja i korištenja. Evidentirane su dvije takve površine. To su površine sportsko-rekreativnog, ali i komercijalnog karaktera u svezi korištenja mora:

- "*uređene plaže*":
Pržina i
Prvi Žal;

Površine za mandrača i muliće

Izgradnje, rekonstrukcije ili uređenja privezišta, mandrača i mulića te uređenje obalne šetnice naselja u pomorskom javnom dobru i mjesnih plaža vršit će se u okviru detaljnih planova uređenja za "*obalnu šetnicu naselja*".

Površine za marikulturu

U Općini Lumbarda ne planira se lokacija za *kavezni uzgoj riba*.

Nadalje, Općini pripadaju i veće površine mora u nastavnu na njene južne pučinske obale, vrijedne osobito za kočarenje, s tim da je zabranjen ribolov pridnenom kočom u priobalnom pojasu od jedne morske milje od obale kopna, otoka, grebena ili hridi.

Površine za šport na vodi

Na Bad Koludertu planira se otvoreni plivački bazen s mogućnošću održavanja priredaba i koncerata;

Sportsko-rekreativne površine

Športsko-rekreativne površine ne prikazuju se izdvojeno jer nisu smještene u posebno za to predviđenom prostoru. Planirane su

- a) u okviru parcele nove osnovne škole: trodjelna dvorana i vanjski tereni za atletiku, košarku i rukomet, potom
- b) u okviru turističkih zona: zimski bazen, tenis, kuglanje, fitnes i sportovi više rekreacionog karaktera (i u okviru napuštenih zgrada na Ražnjiću) s ciljem produljenje turističke sezone;
- c) na Bad Koludertu u uvali Prvi Žal u okviru pomorskog dobra: otvoreni plivački bazen s mogućnošću održavanja i kulturnih priredaba,
- d) konačno športske se površine mogu izgrađivati i u okviru građevnih područja naselja, ali i u okviru "uređenih plaža" (odbojka na pijesku).
- e) za sportski ribolov u okviru lučice.

3.2.3. OBALNI POJAS

Ukidanjem *zaštitnog obalnog pojasa* ostao je "vakuum" u uređivanju obalnog prostora. Vlada još nije donijela propise o uređenju, i zaštiti *obalnog pojasa* (Zakon o prostornom uređenju, NN 30/94, 68/98, članak 45, stavak 1.), pa ovaj Plan u nedostatku važećeg PPU županije, nije mogao preudicirati rješenja. Kriterije za određivanje obalnog pojasa preuzeo je iz Nacrta PP Dubrovačko-neretvanske županije. Određivanje *obalnog pojasa* predloženo je prema slijedećim kriterijima:

Kopneni obalni pojas:

- uključuju se cijela građevna područja obalnih naselja (kada im je povijesno središte uz obalu) i cijeli prostor izdvojenih turističkih, lučkih i drugih gospodarskih zona (kada im je barem 2/3 površine udaljeno do 1000 m od obale);
- ostali obalni prostor do udaljenosti 1000 m od obale ili visine do 50 m nm. (mjerodavna je ona udaljenost koja je bliže obalnoj crti);

Pomorsko dobro:

- Prema zakonu o pomorskom dobru (praktično je već uključeno određenjem *kopnenog ili morskog priobalnog pojasa*);

Morski priobalni pojas:

- do 200 m od obalne linije ili 10 m dubine (mjerodavna je ona udaljenost koja je dalje obalnoj liniji)
- uključuju se sveukupne površine lučkih akvatorija u naseljima, nautičkih objekata, marikulture i drugo (onda kad su udaljene preko 200 m od obale)

Prema navedenom kriteriju za prostorno određenje *obalnog pojasa* u kopneni dio obalnog pojasa ulaze sve prethodno navedene površine osim površina za:

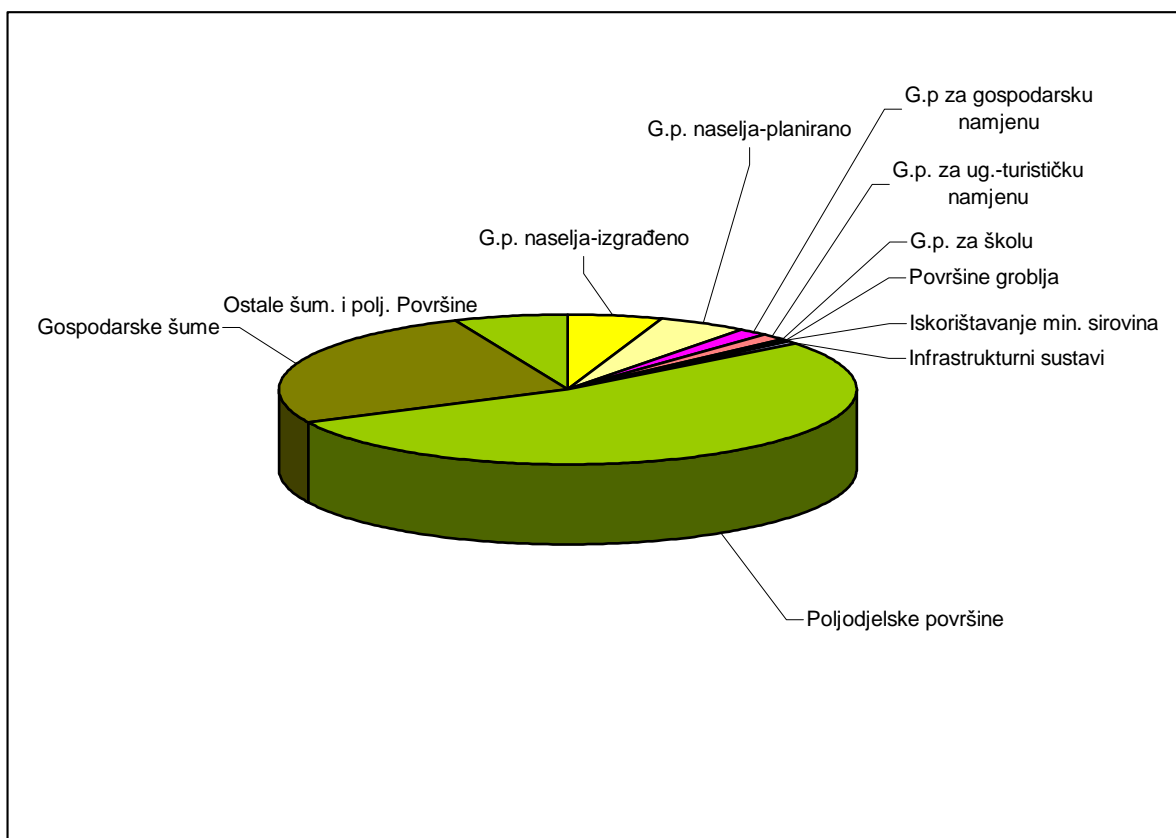
- građevne zone za gospodarsku izgradnju "Kokojevica" i
- prostora za eksploataciju mineralnih sirovina "Humac", kojemu manji dio eksploatacijskog područja ulazi u područje *obalnog pojasa* temeljem kriterija udaljenosti od obalne linije od 1000 m.

TABLICA 24.
PRIKAZ PLANIRANIH POVRŠINA I NJIHOV MEĐUSOBNI ODNOS U PPUO LUMBARDA

NAMJENA	HA	%
G.p. naselja-izgrađeno	57,48	0,53
G.p. naselja-planirano	50,97	0,47
G.p za gospodarsku namjenu	18,24	0,17
G.p. za ug.-turističku namjenu	16,09	0,15
G.p. za školu	1,21	0,01
Površine groblja	0,86	0,01
Iskorištavanje min. sirovina	3,48	0,03
Infrastrukturni sustavi	4,23	0,04
Poljodjelske površine	569,93	5,27
Gospodarske šume	274,51	2,54
Ostale šum. i polj. Površine	69,40	0,64
OPĆINA LUMBARDA	1066,4	100,00

Izvor: Površina Općine Lumbarda, poljodjelske i šumske površine - Ured za katastar - Korčula.
Ostale površine isčitavanjem digitaliziranog rješenja iz lista: "Građevna područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje" u mj. 1:5000.

GRAFIKON 3: GRAFIČKI PRIKAZ ODNOSA POVRŠINA U OKVIRU PPUO LUMBARDA

3.2.4. ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA

U tablicama 24, 25, 26, 27, te Grafikonu 3 prikazani su odnosi planiranih površina ovim Planom.

U tablici 26 dana je vrijednost odnosa broja stanovnika i površine planiranih građevnih područja naselja. Međutim, iskazana vrijednost temeljena je na službenom broju stanovnika Općine Lumbarda kako ga je dao Državni zavod za statistiku temeljem Popisa 1991. godine, dakle pred deset godina.

Stoga je važno obratiti pažnju na odnose planiranih građevnih područja naselja i predviđenog broja stanovnika **u ukupnom planskom razdoblju** za koje se donosi Plan, jer su za to razdoblje i planirana sva građevna područja, a ne samo građevna područja naselja. U tablici 25 prikazan je odnos između planirane površine građevnog područja naselja i broja stanovnika Općine Lumbarda prema planskim razdobljima do 2021. godine koja je posljednja godina ukupnog planskog razdoblja za koji se donosi ovaj Plan.

TABLICA 25
ODNOS IZMEĐU PLANIRANE POVRŠINE GRAĐEVNOG PODRUČJA NASELJA I PLANIRANOG BROJA STANOVNIKA OPĆINE LUMBARDA

planske god.	indeks	broj stanovnika	planirani ha g.p.n.	ha/st
1991	1,06	1102	143,99	0,1307
2001	1,06	1168	143,99	0,1233
2011	1,06	1238	143,99	0,1163
2021	1,06	1312	143,99	0,1097

planske god.	broj ležajeva
--------------	---------------

kategoriziranih krevata u <i>privatnom smještaju</i>	2001	1200
ukupno kategoriziranih krevata u <i>privatnom smještaju</i>	2021	2400

Uzimajući u obzir planirani broj ležajeva u *obiteljskim pansionima* koji se planiraju do 2021 godine a taj broj iznosi 2400 ležajeva, mijenja se i odnos planirane površine građevnog područja naselja prema jednom stanovniku-gostu Općine.

planske god.	indeks	broj stanovnika + <i>priv. smješt.</i>	planirani ha g.p.n.	ha/st + p.s.
--------------	--------	--	---------------------	--------------

ukupno 2021 godine, stanovništvo + <i>privatni smještaj</i>	2021	3712	143,99	0,0388
--	-------------	-------------	---------------	---------------

Treba naglasiti da su za proračun korištene konzervativne prognostičke vrijednosti, bez hotelskih i parahotelskih kapaciteta. Korišten je trend porasta broja stanovnika kakav je bio u posljednjem popisnom razdoblju 91/81 i (samo) planirani broj ležajeva u *obiteljskim pansionima*.

Već vrijednost od **0,1097 ha g.p.naselja/stanovnik** je prihvatljiva obzirom na otočku situaciju i činjenicu da je element građevnih područja u stanovitoj mjeri **razvojni element za Općinu Lumbarda**.

TABLICA 26
ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA

RED. BROJ	OPĆINA LUMBARDA		OZNAKA	UKUPNO HA	% OD POVRŠINE ŽUPANIJE	STAN/HA HA/STAN.
1.0.	ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA					
1.1.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA (sva izgradnja)	UKUPNO	GP	142,99	0,0802	7,65/0,13
	Izgrađeni dio građevinskog područja	ukupno		60,83	0,0341	
	obalno			143,99	0,0802	7,65/0,13
	otočno			143,99	0,0802	7,65/0,13
	kontinentalno-granično					
	ostalo					
	SAMO GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA	UKUPNO		108,45	0,0608	10,16/0,10
	izgrađeni dio građevinskog područja			57,48	0,0322	
	planirani dio građevinskog područja			50,97	0,0286	
	POSEBNO ISKAZANE POVRŠINE UNUTAR G.P. NASELJA	UKUPNO		1,21		
	škola			1,21		
1.2.	IZGRAĐENE STRUKTURE VAN GRAĐ. PODRUČJA	UKUPNO		36,81		
	(neuračunato u kopnenu površinu Općine)		I	18,24	0,0102	
			E	3,48	0,0020	
			H	0,00		
			K	0,00		
			T	16,09	0,0085	
			R	0,00		
1.3.	POLJOPRIVREDNE POVRŠINE	UKUPNO	P	569,93	0,3195	
	obradive		P1	151,85	0,0851	
			P2	152,70	0,0856	
			P3	265,38	0,1488	
1.4.	ŠUMSKE POVRŠINE	UKUPNO	Š	274,51	0,1426	
	gospodarske		Š1	274,51	0,1426	
	zaštitne		Š2	0,00	0,0000	
	posebne namjene		Š3	0,00	0,0000	
1.5.	OSTALE POLJOPRIVREDNE I ŠUMSKE POVRŠINE	UKUPNO	PŠ	69,70		
				69,70	0,0395	
1.6.	VODENE POVRŠINE	UKUPNO	V			
	vodotoci					
	jezera					
	akumulacije					
	retencije					
	ribnjaci					
1.7.	OSTALE POVRŠINE	UKUPNO		25,16		
			N		0,0113	
			IS	4,23	0,0024	
			G	0,86	0,0005	
	OPĆINA LUMBARDA	UKUPNO		1066,40	0,5979	

2.0.	ZAŠTIĆENE CJELINE					
2.1.	ZAŠTIĆENA PRIRODNA BAŠTINA	UKUPNO		237,42		
	nacionalni park		NP			
	park prirode		PP			
	ostali zaštićeni dijelovi prirode			237,42		
2.2.	ZAŠTIĆENA GRADITELJSKA BAŠTINA	UKUPNO		28,63		
	arheološka područja			16,18		
	povijesne graditeljske cjeline			12,45		
3.0.	KORIŠTENJE RESURSA					
3.1.	MORE I MORSKA OBALA	obalno		ha, km		
		otočno		ha, km		
3.2.	ENERGIJA	proizvodnja		MW	ne iskazuje se	
		potrošnja		MWh		
3.3.	VODA	vodozahvat		u 1000 m3		
		potrošnja		u 1000 m3		
3.4.	MINERALNE SIROVINE			jed. mjere sir.		
	OPĆINA LUMBARDA	UKUPNO		1066,40		

TABLICA 27
ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA GRAĐEVNA PODRUČJA - BILANS IZMEĐU VAŽEĆEG I PLANIRANOG

TABLICA 28
PREGLED KATASTARSKIH ČESTICA OBUHVAĆENIH PROŠIRENJEM GRAĐEVINSKIH PODRUČJA OVIM PLANOM

NAMJENA GRAĐEVNOG PODRUČJA	POVRŠINA G.P. PREMA VAŽEĆEM PLANU	POVRŠINA G.P. PREMA OVOM PLANU	POVEĆANJE (+) SMANJENJE (-) VAŽEĆEG G.P.		PROŠIRE. G.P. NA NOVE POVRŠINE OVIM PLANOM	POPIS KATASTARSKIH ČESTICA NA KOJE JE PROŠIRENO G.P. OVIM PLANOM PO K.O. I NAMJENAMA G.P.
	ha	ha	ha	%	ha	broj katastarske čestice
K.O.LUMBARDA						
G.P. NASELJA						Naselje Lumbarda /djelovi građevinskog područja naselja/ <u>S1 i S1*</u> 3604/2, 3604/3 3604/4, 3604/5 (dio), 3604/6 (dio), 3604/9 (dio), 3607/1, 3607/2, 3605/2, 3605/3, 3605/1, 3605/25 (dio), 3605/30, 3605/29, 796. <u>S2 i S2*</u> 3803/59 (dio), 3803/58 (dio), 3797/1, 3797/2, 3924, 3341, 3333, 3296/2, 1903/1 (dio) <u>S3 i S3*</u> 1863/1, 1835/1, 1863/2, 1835/2, 1879/1 (dio), 1879/2 (dio), 1829, 1828/2, 1827/2, 1828/1, 1827/1, .238, 968/1 (dio), 968 (dio), 869, 870, 871, 920/13, 921/8, 921/9, 921/10, 921/11, 921/12, 921/13, 922/10, 922/5 (dio), 922/16, 922/15, 922/6 (dio), 3882, 3802/1, 823/1, 824/1, 922/14, 824/3, 823/7 (dio), 743/4, 743/3, 743/2, 743/5, 744/1, 744/4, 744/5, 745 (dio), 746 (dio), 748/2 (dio), 748/3 (dio), 752/3 (dio), 752/2 (dio), 751/2 (dio), 751/1 (dio), 750/1 (dio), 750/2 (dio), 749/2 (dio), 749/1 (dio), 700/1 (dio), 700/3 (dio), 700/4 (dio), 700/5 (dio), 650 (dio), 647/2, 649/3, 649/4, 652/1, 653, 573/2, <u>S4 i S4*</u> 1813/14 (dio) <u>S5 i S5*</u> 958 (dio), 1024/2 (dio), 1024/1 (dio), 1448/2, 1404/2, 1404/1, 1403, 1401/1, 1401/2, 1402, 704, .704, .958.
	115,96	108,45	-7,51	-6,48	6,40	
G.P. ZA GOSPODARSKU NAMJENU						Gospodarska zona <u>G1 i G1*</u> 2635/10 (dio), 2601/1, 2601/4, 2601/5, 2601/6, 2594/1, 2594/3, 2594/2, 2593/1, 2593/2, 2592/1, 2592/3, 2591/2, 2591/3, 2591/1, 2591/4, 2591/5, 2591/6 <u>G2 i G2*</u> 2938/1, 2938/2, 2941/1, 2941/7, 3404/41, 3404/13, 3404/7, 3404/6 (dio), 3404/12 (dio), 3404/42, 3404/28, 3383, 3391/1 (dio)
	13,09	18,24	5,15	39,34	9,95	
G.P. ZA TURISTIČKU NAMJENU						Turistička zona <u>T2</u> 3803/47, 3803/46, 3803/2, 3803/3, 3803/89, 3706/5, 3803/4, 3803/8, 3803/9, 3803/37, 3803/36, 3803/45, 3803/43, 3803/13, 3803/15, 3803/75, 3803/76, 3803/10, 3803/11, 3908 (dio), 3802/4 (dio), 3909 (dio), 3802/3 (dio), 3910 (dio), 3802/1 (dio), 3801/6, 3801/5 (dio)
	36,83	15,09	-21,74	-59,03	13,16	

3.3. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

Možemo samo ponoviti neke bitnije smjernice važne za prostorno određenje. U cjelini promatran, gospodarski razvoj temeljit će se na

- intenzivnijem razvitku ugostiteljsko-turističke djelatnosti,
- razvitku poljodjelstva,
- korištenju mora (za ribarstvo, rekreaciju i šport), i
- industrijsko-servisnih usluga.

Intenzitet rasta i razvoja gospodarstva sigurno će biti u korelaciji s razvojem potrebne infrastrukture i demografskim mogućnostima.

U skladu s već opisanim mogućnostima i ograničenjima prostornog razvoja Općine, iako prirodni potencijal Općine karakterizira razmjerno oskudan potencijal sirovinskih resursa, veliko bogatstvo prirodnih uvjeta zajedno s naslijeđenim materijalnim i kulturnim svojstvenostima, objedinjuje se i Planom se postavlja prostorni temelj za daljnji razvoj Općine, posebno određenih vrsta djelatnosti.

Ugostiteljsko-turistička djelatnost. Planirani razvoj gospodarskih djelatnosti polazi prvenstveno od utvrđene činjenice da prirodni resursi pružaju velike mogućnosti za razvoj turističkog gospodarstva. Planom je predviđena jedna nova turistička zona tipa *turističkog naselja*. Mogućnosti smještaja u čvrstim građevinama visokog standarda s mogućnošću cjelogodišnjeg boravka treba provjeriti izradom DPU-a u skladu sa vrijednostima prostora, koje treba štiti. Predviđa se izgradnja stacionarnog hotelskog objekta i apartmana sa svim pratećim sadržajima. Objekte i sadržaje treba predvidjeti za cjelogodišnje korištenje, koje treba promatrati u svezi s budućom zračnom lukom na otoku Korčuli, čija će izgradnja omogućiti dulju turističku sezonu od današnje. Obzirom na blizinu naselja Korčula i osobito njenu turističku ulogu u pomorskom turizmu planirana izgradnja servisa za servis i suho zimovanje plovila u blizini smještajnih kapaciteta, da ne spominjemo druge mogućnosti, značajno je proširenje u komponenti turističke ponude Općine. S ovim u vezi treba promatrati i potrebu korištenja mora uređenjem "uređenih plaža" sa svim potrebnim funkcionalnim objektima, koji se podrazumijevaju pod terminom "uređena plaža" (jedan ugostiteljski sadržaj do ukupno 50 m² zatvorenog prostora na svakoj plaži, parkiralište udaljenije od plaže, sanitarni objekti, kabine za presvlačenje, mogućnost unajmljivanja rekvitita za rekreaciju, mogućnost rekreacionih aktivnosti izvan samog kupanja i sl.).

Postojeće turističke kapacitete, koji su smješteni u tri manje postojeće turističke zone, treba rekonstruirati, podignuti njihovu razinu usluge i opremiti ih također potrebnim sadržajima za dulju turističku sezonu.

Poljodjelstvo. Povoljne klimatske prilike i svojstvena kvaliteta tla utječu i na mogućnosti razvoja poljodjelstva, osobito vinogradarskih i povrtlarskih kultura te maslinarstva. Moguć je intenzivan uzgoj južnih kultura, uz pretpostavku da je riješen problem vode. Planom se predviđaju poljodjelske površine i to:

- vrijedne poljodjelske površine zaštićenog Lumbarajskog polja za proizvodnju vina "grk",
- Donjeg Blata - za proizvodnju povrtlarskih kultura i za područje izvan Općine osobito Korčulu,
- poljodjelske površine Gornjeg Blata u okviru kojega je moguća i intenzivnija poljodjelska proizvodnja okrupnjavanjem površina i oblikovanjem većih poljodjelskih gospodarstava (farmi),
- te ostale poljodjelske površine.

Gospodarski razvoj. Za industrijski i servisni razvoj Općine planiraju se dvije gospodarske zone:

- gospodarska zona "Humac-Pudarica";
- gospodarska zona "Kokojevica" u predjelu Mindel;
- eksploatacija mineralnih sirovina - kamenolom "Humac".

Objekti gospodarske zone tek treba komunalno opremiti, stoga je za očekivati da će se razvoj prvenstveno odvijati u predviđenoj gospodarskoj zoni »Humac-Pudarica«, koja je smještena uz infrastrukturno opremljene prostore.

Kako se planira zatvaranje i saniranje privremenog nesanitarnog odlagališta otpada na lokaciji "Kokojevica" i njegovo pretvaranje u pretovarnu stanicu, reciklažno dvorište i privremeno skladištenje izdvojenog skupljenog korisnog otpada i sl. to se ta površina uklopila u površinu *gospodarske zone* "Kokojevica" čime je ona dobila znatniju površinu.

U blizini gospodarske zone "Humac-Pudarica" planirano je eksploataciono polje za iskop mineralnih sirovina u naravi kamenolom. Kamenolom se nalazi na rubu *obalnog pojasa* i u blizini ceste Lumbarda - Korčula pa će biti potrebno provesti mjere zaštite s posebnim naglaskom na vizualnu zaštitu s ceste.

More. Čisto more i njegove ostale svojstvenosti daju temelj za razvoj ribarstva, školjkarstva, i ostalih do sada u Općini razmjerno nedovoljno razvijenih gospodarskih djelatnosti, pa je

- na pučinskom dijelu Općine moguće kočarenje.

Ljepote mora u svakom slučaju treba uključiti i u turističku ponudu

- proširenjem mogućnosti njegovog površinskog korištenja za rekreaciju i šport.
- Uz uobičajene mogućnosti površinskog korištenja mora za ove namjene velike mogućnosti pružaju podmorske aktivnosti osobito u zoni podmorja Ražnjića i Malog Ražnjića.

Imajući u vidu postojeću razvijenost gospodarstva i svojstvenosti prirodnih potencijala za razvoj, može se ustvrditi da su mogućnosti gospodarskog razvoja prilično velike i raznolike, te da upućuju na daljnje razvijanje turizma, poboljšavanjem njegove kvalitete i strukture, industrije i osobito servisa i konačno poljodjelstva, koje bi trebalo razvijati ne samo na kulturi vinove loze.

Dobra povezanost i blizina naselja Korčula, bitno utječe na pravac razvoja Općine Lumbarda, koja je praktično postala predgrađe i rezidencijalna četvrt ovoga većega i važnijega naselja.

Društvene i slične djelatnosti. Planom nisu predviđena mjesta za možebitnu izgradnju novih ili prenamjenu postojećih zgrada iz skupine društvenih djelatnosti. Izgradnja novih ili prilagodba postojećih zgrada moguća je u sklopu građevinskog područja naselja.

3.4. UVJETI KORIŠTENJA UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

Uređivanje prostora unutar obuhvata Plana kao što je izgradnja građevina, uređivanje zemljišta te obavljanje drugih djelatnosti iznad, na ili ispod površine zemlje može se obavljati isključivo u suglasju s ovim Planom, odnosno postavkama koje iz njega proizlaze. Načelno, uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora mogu se shvatiti kao sustav složen od

- a) propisanih uvjeta za korištenje određenih dijelova prostora,
- b) određenih mjera za uređivanje pojedinih prostora i
- c) područja osobite zaštite dijelova Općine.

• **Područja posebnih uvjeta korištenja**, obuhvaćaju zone, predviđene za donošenja prostornih planova užih prostornih cjelina, odnosno urbanističkih planova uređenja (UPU) i detaljnih planova uređenja (DPU)². Planiraju se:

1. UPU za naselje Lumbarda,
2. DPU za "turističku zonu" "Pelegrin-Krmača",
3. DPU za sve plaže određene kao "uređena plaža". Do donošenja DPU na lokacijama predviđenim ovim Planom moguće je privremeno postavljanje prizemnih **montažnih** objekata do ukupno 50 m² zatvorenog prostora u okviru kojega će se nalaziti sanitarni uređaji (kemijski WC koji se prazni na deponiju, spremište za suncobrane i sličnu opremu plaže, prostor za serviranje pića i hrane, prostor pribora za čišćenje plaže i sl.) Nikakve druge gradnje nisu dozvoljene,
4. Uređenja *rive* u centru naselja Lumbarda, izgradnja lučica, športskih lučica, **luke nautičkog turizma** (2. faza - turistička luka), novih privezišta, mandrača i mulića te uređenje obalne šetnice od Pelegrina do Pržine u pomorskom javnom dobru i izvan njega vršit će se u okviru izrade detaljnih planova uređenja (DPU) za određene funkcionalne cjeline prostora *rive* ili "**obalne šetnice**" *obuhvat kojih će odrediti Općinsko vijeće po potrebi*. Za rekonstrukciju postojećih građevina u okviru svojih gabarita nije potrebna izrada DPU.
5. Uvjeti gradnje **u građevnom području** naselja za građevine namijenjene za stanovanje (višestambene zgrade), javnu namjenu (poslovne zgrade, školstvo, zdravstvo, uprava i sl.), turizam, odmor, šport i rekreaciju i sl., mogu se odrediti samo temeljem detaljnog plana uređenja (DPU). Ako takav plan nije

² Plan izrade DPU sukladan je PPO Korčula-revizija (1988.) i "Osnovama korištenja i zaštite prostora za gradove/općine: Korčula, Blato, Smokvica i Vela Luka" (1995.), op. cit:p.41.

U "Osnovama ..." se izrijekom navodi potreba izrade detaljnog/generalnog plana uređenja naselja Lumbarda. Ovim Planom predloženo je da se poradi lakšeg financiranja izrade samo DPU za planirane nove turističke zone, kao i DPU za uređenje plaža, jer su to prostori vjerojatno intenzivnog korištenja u bližoj budućnosti.

donesen treba ga donijeti za parcelu određene građevine i sve neposredne okolne parcele koje s njom tvore cjeloviti smislen sklop. Ako takav plan ovim Planom nije planiran, treba ga odrediti Programom mjera za unapređenje stanja u prostoru i izraditi prije izdavanja uvjeta gradnje.

• **Područja posebnih uvjeta uređivanja.** U okviru odredaba ovoga Plana to se osobito odnosi na zaštitu vizura na naselja iz određenih kritičnih pozicija, osobito s mora. One ne smiju ničim biti ometene i obezvrijeđene, pa to prilikom planiranja i izdavanja uvjeta uređenja prostora treba imati na umu. Planiraju se zaštićene vizure:

- a) zaštićena vizura na Velu Glavicu iz pravca sjevera - sjeveroistoka (područje: "kultivirani i kulturni krajobraz);
- b) zaštićena vizura na cijelu šumu "Ražnjić" i poluotok Ražnjić (područje: "prirodni i kultivirani krajobraz);;
- c) zaštićena vizura na južnu pučinsku obalu Općine (područja: "prirodni i kultivirani krajobraz);

Isto se odnosi i na mjere uređivanja

- d) koridora cestovnih prometnica,
- e) režim uređivanja terena u sklopu koridora dalekovoda, te
- f) režim uređivanja u sklopu vodnog gospodarstva
- g) režim uređivanja okolo prostora namijenjenog vađenju mineralnih sirovina.

Sve se provodi u sklopu važećih Zakona i propisa.

• **Područja posebnih uvjeta zaštite** odnose se na:

Režim zaštite područja prirodnog nasljeđa, koji obuhvaća sve vrijedne šumske, poljodjelske i parkovne prostore. Obuhvaća zaštitu krajobraza: *prirodnog, kultiviranog*, odnosno područja izrazitih prirodnih i ruralnih krajobraznih vrijednosti te obuhvaća zaštićene spomenike i objekte prirode. U ovaj režim potpada zaštita površina *pijesaka*. Kako površine pijesaka ulaze u sklop Lumbarajskog polja, plaža Pržina i Bili Žal te dijelom poluotoka Ražnjić, to je njihova zaštita obuhvaćena režimom zaštite Lumbarajskog polja kao kultiviranog krajobraza i režimom koji je potrebno ugraditi u DPU za područja u čijim se okvirima oni nalaze.

Režim zaštite područja kulturnog nasljeđa, koji podrazumijeva:

- **Režim zaštite kulturnog dobra.** Obuhvaća *režim zaštite naselja i dijelova naselja* kulturno-povijesnih spomeničkih i ambijentalnih vrijednosti te *režim zaštite arheološke zone, pojedinog arheološkog nalazišta (kopnenog i podmorskog), sakralne, civilne* i slične građevine.
- **Režim zaštite okolnog prostora oko kulturnog dobra.** Obuhvaća *režim zaštite prostornog sklopa* - kao *složenog* oblika zaštite. Sklop predstavlja jedinstvenu oblikovnu cjelinu građevine ili građevina naselja i izvornog, ili modificiranog neposrednog okolnog prirodnog prostora (kontaktnog prostora) u kojemu je dotična građevina, ili su građevine naselja tijekom vremena nastale. Smatra se vrlo važnim zaštititi i građevinu (građevine) i prostor u kojemu je ona nastala, ili su one nastale, kao jednu funkcionalnu i oblikovnu cjelinu, odnosno sklop, u izvornom smislu.
- **Režim zaštite kultiviranog i kulturnog krajobraza.** Obuhvaća *režim zaštite kultiviranog i kulturnog krajobraza* - područja izrazitih prirodnih poljodjelskih i osobito urbanih, odnosno tradicijskih ruralnih struktura kao krajobraznih vrijednosti posebno u pogledu iz određenih smjerova. Drugim riječima, fenomena u prostoru poradi kojih se na njih uspostavljaju zaštićene vizure.

Za elemente kulturnog nasljeđa vidi tablicu 30.

Prostori posebnih uvjeta korištenja, uređivanja i zaštite prostorno su određeni na grafičkom listu br. 3c₁: "Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora – uvjeti ograničenja i posebne mjere" i na grafičkom listu br. 3c₂: "Uvjeti za

korištenje, uređenje i zaštitu prostora - pregled planova nižeg reda“ u mjerilu 1:25000 i na grafičkom listu br. 4: “Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje” na katastarskim podlogama u mjerilu 1:5000.

Planom je dana njihova valorizacija s prijedlogom razine zaštite, uređivanja i korištenja inventariziranih spomenika kulturno-povijesne i graditeljske baštine.

Naselja i građevine inventarizirane ovim Planom prikazani su na grafičkom listu br.: 3b “*Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora - kulturno nasljeđe*”, i u tablici 30 u tekstu ovoga Plana.

Važan dio stroge zaštite kulturno-povijesnih građevina i ansambala tradicijskih ruralnih cjelina predstavlja zaštita neposrednog “*kontaktnog prostora*” oko kulturno-povijesnih struktura i građevina, koji s navedenim strukturama tvori vrijedne krajobrazne prostorne sklopove izrazitih lokalnih ambijentalnih obilježja. Granice i površine određene su na katastarskim podlogama na grafičkom listu br. 4: “*Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje*” na katastarskim podlogama u mjerilu 1:5000.

3.4.2. ZAŠTITA PRIRODNOG NASLJEĐA

U smislu odredbi *Zakona o zaštiti prirode* na području današnje općine Lumbarda do danas su evidentirani dijelovi prirode, koje bi trebalo staviti pod posebnu zaštitu. Oni su evidentirani u važećem Prostornom planu općine Korčula - revizija (1988.g.), a obuhvaćaju područje pijesaka, odnosno pješčanih plaža s pojasom vinograda - Bilin Žal - uvala Pržina te poluotok Ražnjić s lijepo razraslom šumom alepskog bora. S gledišta ugroženosti šuma na mediteranu i njihovog vjekovnog propadanja i iskorištavanja, u plan zaštite evidentirana je i šuma na poluotoku Koludert, te pojas makije uz strmu južnu pučinsku obalu otoka. Prostornim razvojem Općine treba zaštititi i vrijedne poljodjelske površine Donjeg Blata.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode predložen je za zaštitu:

- a) U kategoriji **zaštićeni krajolik** zaštićuje se:
1/ Poluotok Ražnjić

Na području Općine Lumbarda određeni su osobito vrijedni predjeli – prirodni krajobrazi i to:

1. Južna pučinska obala od granice s Gradom Korčulom do uvale Pržina
2. Akvatorij južno od uvale Pržina u Lumbardi
3. Akvatorij sjeverno od uvale Bilin žal u Lumbardi
4. Stablo česvine u Lumbardi

Ovim Planom se zaštićuje:

Zaštita površina izvorne prirode:

- a) zaštita prostora izvorne prirode gariga i kamenjara južne pučinske obale od rta Makarac do uvale Pržina. Manjim dijelom u ove površine ulaze i površine gospodarskih šuma pretežito makije, rjeđe visoke šume;

Zaštita kultiviranih površina:

- a) zaštita gospodarske šume alepskog bora poluotoka Ražnjić;
- b) zaštita kultiviranih vinogradarskih i poljodjelskih površina Lumbarajskog polja;

Zaštita krajobraza:

Kategorija zaštićenog krajobraza prema *Zakonu o zaštiti prirode* znači da pojedino područje prirodno ili kultivirano ima veće estetske ili kulturno povijesne vrijednosti i obilježja tipična za pojedini kraj, ili područje. Do danas nisu utvrđeni kriteriji u ocjenjivanju vrijednosti za zaštitu pojedinih područja u navedenoj kategoriji.

- a) zaštita izvornog prirodnog krajobraza južne pučinske obale od rta Makarac do uvale Pržina;
- b) zaštita kultiviranog krajobraza šume alepskog bora poluotoka Ražnjić;
- c) zaštita kultiviranog krajobraza i prevlake Lumbarajskog polja s “*uređenim plažama*” Pržina i Bili Žal;

Uspostavljaju se i zaštićuju posebne površine:

- a) šuma na poluotoku Ražnjić na cijeloj površini šume;
- b) šuma na poluotoku Koludert;
- c) “*uređene plaže*” Pržina i Bili Žal;
- d) površina Lumbarajskog polja.

Prirodne pješčane plaže Bilni Žal i uvala Pržina također su u kategoriji zaštićenog krajobraza kao i Lumbarajsko polje čiji su dio, ali su i posebno naznačene kao “*uređene plaže*”. U okviru “*uređenih plaža*” i zaštićenog kultiviranog krajobraza Lumbarajskog polja **zaštićuju se i površine pijesaka**.

Šuma na poluotoku Ražnjić osim same šume u park-šumu obuhvaća i zaštićuje i obalni pojas do mora. Prirodnu vrijednost ove park-šume čini dobro razvijena šuma alepskog bora (*Pinetum halepensis*) s bogato razvijenom podstojnom etažom makije, koja se odlikuje brojnošću i raznolikošću mediteranske flore.

Šuma na poluotoku Koludert pruža se sjeverno od naselja Lumbarde i čini njeno zaleđe. Šuma pretežno alepskog bora pruža se uz samu obalu, a prema središtu poluotoka nalaze se i dijelom obrađena i zapuštena poljoprivredna polja. Poluotok se formirao između uvale Račišća i uvale Prvi Žal. S njega se pružaju pogledi na korčulanske otočice i otoke.

3.4.3. ZAŠTITA KULTURNOG NASLJEĐA

U cilju očuvanja kulturnog nasljeđa, odnosno kulturnih dobara te svojstvene slike prostora, određene su Zakonom zaštite prema stupnju očuvanosti povijesnih struktura, a to su po kategorijama:

1. grad, selo i njihov okoliš (kontaktna zona);
2. građevina, dio građevine i njen okoliš (kontaktna zona);
3. gospodarske i tehničke građevine;
4. vrtovi, perivoji, parkovi, groblja i grobne građevine;
5. arheološko nalazište i arheološka zona;
6. elementi povijesne opreme naselja;
7. mjesto povijesnog događaja;
8. krajobraz ili njegov dio;

Ovim Planom određene su zone zaštite:

A/ Zona stroge zaštite:

- a) pojedinačna kulturna dobra visoke vrijednosti kod kojih je postupak zaštite usmjeren na potpuno očuvanje izvornosti kulturnog dobra, njegovog povijesnog i prostornog neposrednog okoliša. Intervencije su moguće isključivo u obliku rekonstrukcije temeljem istražnih radova i detaljne konzervatorske dokumentacije.
- b) isti postupak primjenjuje se i na zaštićene cjeline.

B/ Zona umjerene zaštite

- a) pojedinačna kulturna dobra ili cjeline ambijentalne vrijednosti u režimu zaštite koja uvjetuje očuvanje izvornih svojstvenosti pojedinih kulturnih dobara ili cjelina s ograničenom mogućnošću građevnih intervencija.
- b) isti se kriteriji režima umjerene zaštite odnose i na zonu neposredne okolice visokovrijednih kulturnih dobara, odnosno kulturnih dobara uz poštivanje postojećih ambijentalnih vrijednosti i atraktivnosti prostora.

C/ Zona zaštite sklopa - kao **složenog** oblika zaštite u sebi sadržava:

- a) zonu stroge zaštite koja obuhvaća kulturno dobro i njegovu neposrednu okolinu (u načelu njegovu parcelu(e)) i
- b) zonu kontaktnog prostora na koju se **proširuje režim stroge zaštite**.

Sklop predstavlja jedinstvenu oblikovnu cjelinu građevine ili građevina naselja i izvornog, ili modificiranog neposrednog okolnog prirodnog prostora (kontaktnog prostora) u kojemu je dotična građevina, ili su građevine naselja tijekom vremena nastale. Smatra se vrlo važnim zaštititi i građevinu (građevine) i prostor u kojemu je ona nastala, ili su one nastale, kao jednu funkcionalnu i oblikovnu cjelinu, odnosno sklop, u izvornom smislu.

Mjere zaštite kulturno povijesnih i prostornih vrijednosti, određene su prema zonama zaštite i klasifikaciji povijesnih građevina - kulturnih dobara, koje se zaštićuju na temelju *Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. Mjerama zaštite utvrđuju se režimi i oblici intervencija u pojedinim zonama ili za pojedine građevine.

Zone zaštite, odnosno, prostori posebnih uvjeta korištenja, uređivanja i zaštite, prostorno su određene na grafičkom listu br. 3_{c1}: “Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora – uvjeti, ograničenje i posebne mjere“ i na grafičkom listu br. 3_{c2}: “Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora - pregled prostornih planova nižeg reda“ u mjerilu 1:25000 te na grafičkom listu br. 4: “Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje”, prikazu na katastarskim podlogama i u mjerilu 1:5000.

U tablici 30. dan je popis svih kulturnih dobara s njihovim statusom zaštite razinom zaštite i predloženom razinom zaštite za ovim Planom valorizirana nova kulturna dobra.

Na području Općine, na temelju provedene evidencije i vrednovanja utvrđuju se obvezujuće smjernice korištenja, uređenja i **zaštite prostora za:**

- 1) povijesno naselje ili njegov dio (prostorna zonska zaštita sklopa, zaštita matrice naselja i vizure na naselje i njegovu okolicu za Velu Glavicu);
- 2) pojedinačne povijesne građevine sakralne i civilne (zaštita zgrade/sklopa s pripadnom parcelom);

- 3) arheološke lokalitete i nalazišta (zonska zaštita s režimom korištenja);
- 4) kulturni krajolik. (Tablica 30).

Zaštita sklopa Vele Glavice

Ova zaštita se sastoji od četiri komponente, sve prikazano na grafičkom listu br. 4: “Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje”. Ovim se provode razine zaštite prostora Vele Glavice. (Slika 2.)

a) Zaštita povijesne matrice naselja Vela Glavica

Štiti se kao **zona stroge zaštite naseobinska matrica Vele Glavice** upisana u registru kao I zona zaštite, kako je u postupku valorizacije naseobinskih cjelina utvrđeno.

Naseobinska cjelina Lumbarde, Vela Glavica, svrstava se u *03 kategoriju povijesnih aglomeracija*. Ova skupina podrazumijeva naselja (dijelove) s uglavnom očuvanim elementima povijesne matrice, no slabo očuvanim povijesnim građevnim strukturama, koje su u prostoru identificirane samo kao pojedinačni artefakti, bez većih cjelovitih zona i poteza. Naselja kategorije 03 većinom su izgubila tradicijske funkcionalne odrednice (ruralni prostor zahvaćen sekundarnom urbanizacijom) izgubila su i izvorni prostorni koncept (spajanjem nekadašnjih bivših zaselaka negirana je njihova prostorna izdvojenost i pojedinačni identitet). Pri tome su neki manji dijelovi naselja ipak sačuvali elemente povijesne matrice.

U okviru ove zaštite treba raznim poticajnim mjerama očuvati povijesne građevine od potpunog propadanja, očuvati povijesnu parcelaciju (bez promjene geometrije okućnice), kao i organizaciju parcele/kućišta tradicijskih obilježja.

b) Zaštita kontaktnog prostora

Štiti se **kontaktna zona** koju tvori kultivirani krajobraz od ruba građevinskog područja naselja Vela Glavica do mora. Kontaktna zona dio je prostora u funkciji zaštite siluete Vele Glavice.

c) Zaštita kulturnog krajobraza kroz vizuru na sliku naselja Vela Glavica

Kultivirani krajobraz od ruba građevinskog područja do mora i kulturni krajobraz građevnog područja (izgrađeni dio) Vele Glavice promatraju se kao cjelovit prostor, koji se prostire od vrha naselja Vela Glavica padinom do morske obale. Ova zaštita krajobraza kroz zaštitu vizure na naselje Vela Glavica u stvari anticipira prethodno navedene zaštite.

Izvor: foro O.G.

Slika 2. Zaštićena vizura. Pogled na Velu Glavicu s mora, na zaštićeni *sklop* koji tvori *kultivirani krajobraz* padine podno naselja i *kulturni krajobraz* kojeg tvori naselje Vela Glavica s akcentom zvonika sv. Roka..

Slika 3. Prikaz režima zaštite **sklopa Vele Glavice**, koji obuhvaća:

- 1/ zaštitu **matrice** zaselka Vela Glavica (izgrađenog dijela građevnog područja);
- 2/ zaštitu **kontaktnog prostora** kultiviranih poljodjelskih površina okolo izgrađenog dijela građevnog područja i
- 3/ zaštitu **sklopa**. *Kultiviranog i kulturnog krajobraza* kao cjeline s naglašenom vertikalom zvonika Sv. Roka koji se iz ove perspektive slabo nazire, ali iz perspektive Orebića nadvisuje se nad zaselkom Vele Glavice na vrhu brežuljka, koji sa svim elementima *sklopa* tvori upečatljivu "**sliku Vele Glavice**" u pogledu s mora.

U ukupnoj prostornoj slici ovoga dijela naselja Lumbarde treba sačuvati i valorizirati elemente povijesne kompozicije izvornog naselja na vrhu brežuljka s morem u njegovom podnožju što se još može samo vidjeti iz pravca Vrnika.

Za dio naselja Lumbarda, Velu Glavicu s obzirom na utvrđenu kategoriju 03 koja podrazumijeva određenu razinu očuvanosti povijesnih struktura, potrebno je izraditi Konzervatorsku studiju u cilju utvrđivanja detaljnih uvjeta i smjernica za obnovu i očuvanje dijela još sačuvane baštine u vidu ljetnikovaca, sakralnog objekta Sv. Petra i Pavla kao i uređenja njihovog prostornog sklopa i šireg prostora padine naselja Vela Glavica u dijelu padine prema moru. U međuvremenu, je zbog dinamičnih građevnih procesa potrebno provesti ažuriranje katastarskih podloga, kako bi se dokumentacija mogla uskladiti sa stvarnim stanjem u prostoru.

Zaštita pojedinačnih povijesnih sakralnih i civilnih građevina

Štite se zgrade/sklopovi s pripadajućom parcelom. U ovu grupu spadaju sakralne i civilne građevine. Prikazane su u tablici 30 zajedno s predloženom razinom zaštite.

Arheološki lokaliteti i nalazišta (zonska zaštita s režimom korištenja);

Ova grupa obuhvaća arheološke lokalitete i zone. Prikazani su u tablici 30- zajedno s predloženom razinom zaštite.

Arheološka zona u predjelu groblja ima dva režima:

- režim stroge zaštite sa zabranom bilo kakove izgradnje i
- zonu umjerene zaštite u okviru koje je dozvoljena izgradnja uz kontrolu Konzervatorskog odjela u Dubrovniku, a što je prikazano na grafičkom listu br. 4: *“Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje”*.

Zaštićuje se kao potencijalno podmorsko arheološko nalazište podmorje oko poluotoka Ražnjić i Mali Ražnjić.

TABLICA 30
EVIDENCIJA, VREDNOVANJE I RAZINA ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE OPĆINE

R-	Kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara nema
PR	Zaštićuje se Planom i predlaže se registracija evidentiranog kulturnog dobra
E	Evidentirano arheološko nalazište koje treba istražiti odrediti mu površinu i zaštititi

VREDNOVANJE

+++	Predlaže se zaštita na državnoj ili makroregionalnoj razini (01-02)
++	Predlaže se zaštita na županijskoj ili mikroregionalnoj razini (03)
+	Zaštita na općinskoj ili lokalnoj, mjesnoj razini (04-05) ovim PPUO

1.0. Povijesna naselja i dijelovi naselja

1.1.	Gradsko-seoskih obilježja	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	Povijesna jezgra dijela naselja Lumbarda - Vela Glavica	PR ++

2.0. Povijesne građevine i sklopovi

2.1.	Sakralne građevine – crkve i kapele	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	Župna crkva sv. Roka na Veljoj Glavici	PR +
2	Crkva sv. Barbare u Žabnjaku, zavjetna	PR +
3	Crkva sv. Bartula u Podstrani	PR +
4	Crkva sv. Ivana na groblju u Koludrtu	PR +
5	Crkva sv. Spiridona u Javiću	PR +
6	Crkva Male Gospe na Maloj Glavici	PR +
7	Crkva sv. Petra i Pavla na Veljoj Glavici	PR +
8	Crkva sv. Križa u Lumbarajskom polju	PR +

2.4.	Stambene građevine	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	"BISKUPSKA VILA" spomenički kompleks na Bilom Žalu	PR +
2	UTVRDA - "Kula". Odbrambena građevina u Lombardskom polju.	PR +
3	KAŠTEL - Cankin-Kršinićev kaštel na Maloj Glavici	PR +
4	LJETNIKOVAC-UTVRDA MANOLA na Maloj Glavici	PR +
5	LJETNIKOVAC-UTVRDA ANDRIJIĆ na Malom Žalu	PR +
6	DVORI NOBILOVI. Sklop zgrada na Veloj Glavici	PR +
7	LJETNIKOVAC NOBILO 1 na Velikoj Glavici	PR ++
8	LJETNIKOVAC NOBILO 2 na Velikoj Glavici	PR ++
9	LJETNIKOVAC GLASNER na Velikoj Glavici	PR +
10	LJETNIKOVAC JURJEVIĆ NIKOLA na Malom Žalu	PR +
11	LJETNIKOVAC JURJEVIĆ ANTE na Malom Žalu	PR +
12	RODNA KUĆA kipara Ivana Lozice	PR +

4.0. Područje, mjesto, spomenik ili obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe

4.2.	Groblja i grobne građevine	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	Groblje na Koludrtu	PR +

5.0. Arheološki lokaliteti i zone

5.1.	Arheološke zone	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	"KOLUDRT" na vrhu brežuljka Koludrta	E ++
2	"KOSOVO" s jedne i druge strane županijske ceste (stroga i umjerena zaštita)	E ++
3	"VILA RUSTIKA" u Lumbarajskom polju	E ++
4	"Sv. KRIŽ" u nastavku na građevinu crkve prema istoku između puteva	E ++
5	PODMORJE oko rta Ražnjić	E ++

6.0. Područja kultiviranog krajobraza i prostornih sklopova

6.1.	Područja kultiviranog krajobraza	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	LUMBARAJSKO POLJE	PR ++
2	KULTURNI KRAJOBRAZ PADINE BREŽULJKA VELE GLAVICE. Od vrha brežuljka do mora	PR ++

6.1.	Područja prostornih sklopova	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite
1	PROSTORNI SKLOP LUMBARAJSKOG POLJA. Polje sa sv. Križem, "Kulom" i "Vilom rustikom" granično s Pržinom, Žalom i Ražnjićima	PR ++
2	PROSTORNI SKLOP VELE GLAVICE. Matrica naselja, građevine ljetnikovaca s crkvama sv. Rok i sv. Petar i Pavao i kontaktni prostor oko ljetnikovaca i između naselja Vela Glavica i mora.	PR ++
6.2.	Zaštićene vizure	dokument zaštite / prijedlog za zaštitu i razina zaštite

1	Na sklop poluotoka Ražnjić s Malim Ražnjićem u pogledu s mora	PR	+++
2	Na sklop Vele Glavice, kulturni i kultivirani krajobraz u pogledu s mora	PR	++
3	Na južnu pučinsku obalu od Grada Korčule do Pržine	PR	++

3.5. RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

3.5.1. PROMETNI INFRASTRUKTURNI SUSTAV

U okviru Općine, prometni i elektroenergetski sustav dva su temeljna sustava koja su značajno prisutna u prostoru. Ostali sustavi, vodoopskrbni, kanalizacioni i sustav telekomunikacijskih veza u smislu prostornih posljedica možemo smatrati manje važnim.

3.5.1.1. Cestovni promet

Okosnica prometne mreža Općine i nadalje će biti županijska cesta Lumbarda - Korčula. Planom je predviđeno **produljenje** te prometnice izgradnjom "kružne prometnice" kako bi se izbjegla začepjenja u središtu naselja. Trasa ide do Sv. Križa, potom iznad Postrane i Kosova, pa se vraća na trasu županijske ceste u predjelu Račišća, što je prikazano na grafičkom listu br. 2a: "Infrastrukturni sustavi – promet -, cestovni, pomorski, zračni"

Planira se i uređenje ostalih prometnica u Općini i to:

- pravac: odvojak Račišće-Rudina-Pleće-sv. Križ;
- pravac: Rudina-Kokojevica-k.o. Žrnovo;
- pravac: odvojak Javič-gospodarska zona- G.Blato-Korčula;
- pravac: odvojak Javič-D-Blato-Pelegrin-Solina;
- pravac: odvojak Humac-Solina.

3.5.1.2. Pomorski promet

Pomorski će se promet i u narednom planskom periodu razvijati po ustaljenim pomorskim koridorima, a luka Lumbarda ostat će luka lokalnog značenja.

Što se tiče mogućeg proširenja postojećih kapaciteta privezišta, bilo bi potrebno najprije riješiti pitanje infrastrukturne i prometne opremljenosti središta naselja, produžiti stare *mul-e* u današnjem privezištu, pa zatim razmotriti pitanje uređenja privezišta za kategoriju turističke luke, a potom eventualno i marinu 2. kategorije. Ove radnje obuhvatile bi lukobran te 4. i 3. *mul*. Za športsku lučicu ostali bi 2. i 1. *mul*.

Treba voditi računa, da i privezište, ovakvo kakvo je danas, treba pružati određenu razinu usluge kako posjetiocima tako i stalnom stanovništvu naselja. Privezište u sadašnjoj situaciji /turistička luka u planskoj situaciji/ za Lumbardu je povoljnije, jer s jedne strane za marinu nema dobre lokacije u prostoru Općine, marina u Korčuli je blizu, a privezište, odnosno turistička luka, ima veću mogućnost uklapanja u prostor obzirom na manje potrebe za prostorom na kopnu, što daje mogućnost lakšeg uklapanja u postojeće naselje.

Međutim, postoji povoljna okolnost, a to je blizina mogućeg smještaja **cjelovitog servisa** marine sa smještajnim kapacitetima, bez opterećenja uvala Prvi Žal. U uvali Prvi Žal treba osigurati privezište za jahte koje ljeti posjećuju prostor Općine Lumbarda s potrebnim uslugama opskrbe (trgovina, struja, voda, kanalizacija i sl.) i taj prostor ne opterećivati nepotrebnim, što može biti locirano drugdje. Svojom veličinom i položajem servis u zoni Krmače, u sklopu ponude turističke zone, može bez problema konkurirati marini u Korčuli, koja za tu svrhu nema osobite prostorne mogućnosti.

3.5.1.3. Zračni promet

Izgradnjom zračne luke na otoku Korčuli, vjerojatno na lokaciji Brne u Općini Smokvica, Općina Lumbarda prometno će doći u povoljniji položaj nego je to danas, osobito u smislu gospodarskog razvoja Općine. Pri tome se misli prvenstveno na turističko gospodarstvo. U tome smislu Općina **treba poduzeti korake da razvije paletu usluga, koja mora zadovoljiti zahtjevnije goste u produljenoj sezoni**. U tome kontekstu ovaj Plan osigurava prostorne mogućnosti planiranjem novog građevnog područja za izgradnju smještajnih kapaciteta, određuje gospodarsku zonu u koju se može smjestiti servis za jahte te osigurava dovoljne prostorne mogućnosti za smještaj sadržaja sporta i rekreacije. U okviru građevnih područja naselja treba osigurati ostale sadržaje.

3.5.1.4. Pješački promet

Ovaj Plan pješački promet sagledava kroz stazu uz more, "lungo mare", kao najvažniju komponentu pješačkog prometa u naselju. Planira se da staza započne kod lokacije Pelegrin, te da, krećući se duž obale, završi na Malom Ražnjiću, a u nastavku u budućnosti, plaži Pržina, a što je prikazano na grafičkom listu 2a: "Infrastrukturni sustavi – promet – cestovni, pomorski, zračni".

3.5.1.5. Poštanski i telekomunikacijski promet

Poštanski i telekomunikacijski promet u Općini riješeni su gotovo u potpunosti. Općina, odnosno naselje Lumbarda ima poštanski ured. Telekomunikacijski promet pokriva cijelu Općinu.

Vodovi su kablirani a tvore ih bakreni i optički kablovi. Veza je ATC u Korčuli. Sustavom opskrbe objedinili bi se u jednu opskrbnu cjelinu svi prostori Općine uključivo i područje Pelegrina, koje se danas opslužuje iz Grada Korčule.. Prikaz je na grafičkom listu br. 2b: "Infrastrukturni sustavi - pošta i telekomunikacije"

3.5.2. ENERGETSKI SUSTAV

Planira se dogradnja i dovršenje elektroenergetskog sustava:

Prvo izgradnjom trafostanice 110/35 kV u području naselja Korčula, kako je to određeno i Strategijom prostornog razvoja R.Hrvatske, čime bi se izbjegli problemi elektroopskrbe na relaciji između trafostanica Blato - Ston. Potom se planira povezivanje Općine Lumbarda i trafostanice 110/35 kV u Korčuli preko trafostanice 35/20 kV Sv.Ante, podzemnim kabelskim vodom od 20 kV 4x150 mm Al do trafostanice "Javić" 20/10/0,4. Ova trafostanica predstavljala bi temeljnu trafostanicu sustava elektroopskrbe Općine Lumbarda i objedinjavala bi sve postojeće i planirane trafostanice u jedan sustav.

Iz ove osnovne trafostanice planiraju se četiri izvoda prema trafostanicama 10/0,4 podzemnim kabelima od 10 kV:

1. trafostanica "Servisna zona";
2. trafostanica "Vrnik";
3. trafostanica "Krmača";

Naredne trafostanice bile bi u sustavu "prstena" koji bi tvorilo, kao i sve ostale vodove u Općini, podzemni kabel od 10 kV.

4. trafostanica "Rudine";
5. trafostanica "M.Postrana";
6. trafostanica "V.Glavica";
7. trafostanica "M.Glavica";
8. trafostanica "Žabnjak" i
9. trafostanica "Koludrt", s kojom se zatvara prsten 10 kV podzemnog kabela oko naselja Lumbarda.
10. potom trafostanice "Humac" uz gospodarsku zonu i "Ražnjić" uz turističku zonu.

Sustavom opskrbe objedinili bi se u jednu opskrbnu cjelinu svi prostori Općine uključivo i područje Pelegrina, koje se danas opslužuje iz Grada Korčule..

Grafički list br. 2c: "Infrastrukturni sustavi - elektroenergetika".

3.5.3. VODNOGOSPODARSKI SUSTAV

3.5.3.1. Vodoopskrba

Planira se izgradnja vodospreme "Lumbarda" na brijegu Baruža kapaciteta 500 m³ na koti 73 mnv. Vodosprema se treba povezati sa vodospremom "Korčula" kapaciteta 1000 m² na koti 86 mnv vodovodom od cijevi Ductil 200 mm profila, a cijeli sustav s NPKL vodovodom. Izgradnjom vodospreme "Lumbarda" i njenim povezivanjem s vodospremom "Korčula" omogućit će se snabdijevanje lokalne mreže Općine iz vodospreme "Lumbarda", čime će se moći zadovoljiti potrebe mjesta pitkom vodom koja je danas problematična u ljetnim mjesecima.

Sustavom opskrbe objedinili bi se u jednu opskrbnu cjelinu svi prostori Općine uključivo i područje Pelegrina, koje se danas opslužuje iz Grada Korčule..

Grafički list br. 2d: "Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav – vodoopskrba".

3.5.3.2. *Odvodnja otpadnih voda*

Današnji sustav kanalizacije koji opslužuje samo turističke kapacitete s tek nekom zgradom izvan navedene namijene. Izgrađene tri crpne stanice treba dograditi izgradnjom cjelovitog kanalizacionog sustava za cijelo građevinsko područje Općine Lumbarda. Treba izgraditi novi kanalizacioni sustav kojim bi se povezale sve građevine u Općini, sustav treba dopuniti sa još tri crpne stanice i sve povezati sa mehaničkim uređajem za čišćenje otpadnih voda, koji treba kanalizacione otpadne vode pročistiti do razine koja zadovoljava zahtjeve zaštite mora:

- na morskim plažama u skladu s Uredbom o standardima kakvoće mora na morskim plažama;
- II razine pročišćenosti za ostalo obalno more.

Tako pročišćenu kanalizacionu vodu treba ispustiti u more podmorskim ispustom. Projektom ispitati mogućnost korištenja tako pročišćene vode za poljoprivredne svrhe.

Međutim, konačno rješenje odvodnje otpadnih voda treba utvrditi tek u postupku procjene utjecaja na okoliš, a na temelju izrađene studije o utjecaju na okoliš.

Vrijediti će obaveze:

- a) Kad se na dijelu građevinskog područja izgradi javna kanalizaciona mreža i ako postoje za to tehnički uvjeti, postojeće stambene i ostale građevine se moraju priključiti na nju.
- b) Ako na dijelu građevinskog područja na kojem će se graditi građevina postoji javna kanalizaciona mreža, stambene i druge građevine moraju se priključiti na nju.
- c) Otpadne vode iz domaćinstva moraju se prije ispuštanja u okoliš pročišćavati metodom autopurifikacije u septičkim jamama.
- d) Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvu s izvorom zagađenja i gospodarskih postrojenja moraju se prije upuštanja u recipijent pročistiti do stupnja na kojem se nalazi recipijent odnosno do stupnja i na način predviđen posebnom odlukom općinskog Vijeća.

Grafički list br. 2e: "Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav – odvodnja otpadnih voda, te obrada skladištenje i odlaganje otpada".

3.6. POSTUPANJE S OTPADOM

Kruti otpad. Planom je određeno da će lokacija za odlaganje krutog otpadnog materijala biti određena Prostornim planom uređenja Županije. Za potrebe izrade PP županije izrađena je studija "Zbrinjavanje komunalnog otpada u Dubrovačko-neretvanskoj županiji", IPZ Uniprojekt MCF, kojim je utvrđen program gospodarenja otpadom i makrolokacija objekata u sustavu gospodarenja otpadom.

Prema PP županije nesanitarno odlagalište "Kokojevica" se mora ukloniti s postojećom zakonskom regulativom i sanirati do 1. srpnja 2003. godine.

Međutim, tek nakon otvaranja novog odlagališta u skladu sa svim zakonskim propisima za koje na otoku Korčuli postoji samo jedna makrolokacija, koja je u centru otoka, moguće je zatvoriti postojeću lokaciju. Nakon realizacije ovoga odlagališta, što se planira do 2005. godine lokacija «Kokojevica» se namjenjuje za pojedine objekte u sustavu gospodarenja otpadom: pretovarnu stanicu, reciklažno dvorište, privremeno skladištenje izdvojeno skopljenog korisnog otpada i sl. Potreban prostor u tako zamišljenoj funkciji planiran je u okviru gospodarske zone «Kokojevica»

3.7. SPRJEČAVANJE NEPOVOLJNOG UTJECAJA NA OKOLIŠ

Ugroženi dijelovi okoliša su osobito:

1. obala, osobito obalni dijelovi naselja i dijelovi obale do koje postoje kolni pristupi;
2. okoliš i neposredan prostor eksploatacije kamena;
3. kvalitetna poljoprivredna tla Donjeg i Gornjeg Blata;
4. kulturno-povijesni spomenici;

³ "OSNOVA KORIŠTENJA I ZAŠTITE PROSTORA ZA GRAD/OPĆINE: KORČULA, BLATO, SMOKVICA I VELA LUKA",
Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik, 1995., p.12. Prijedlog.

5. objekti pučkog graditeljstva, svojstvena tipologija i matrica naselja;
6. prostori postojećih i neuređenih odlagališta otpada;
7. krajolici, prirodni, kultivirani i kulturni.

Smjernice zaštite voda obuhvaćaju razvoj infrastrukturnog sustava na zbrinjavanju komunalnih i industrijskih otpadnih voda i zaštitu od incidentnih zagađenja. Istraživački radovi i prethodne studije trebale bi ispitati mogućnost korištenja pročišćenih otpadnih voda, odnosno mulja u poljoprivredi što je zadatak koji nadilazi mogućnosti same Općine. Potrebno je otpadne vode, koje se mogu pojaviti u gospodarskoj zoni, ali i na drugim mjestima prethodno pročititi na samim mjestima nastanka do razine komunalnih otpadnih voda prije upuštanja u kanalizaciju. Mjere za sprječavanje utjecaja od incidentnih zagađenja trebale bi biti obuhvaćene operativnim planovima svakog pojedinog zagađivača. Potrebno je pravodobno djelovati na suzbijanju takvih zagađenja.

Rješenje odvodnje otpadnih voda temelji se na uređaju za pročišćavanje na poluotoku Ražnjić i podmorskom ispustu, koji treba ispuštati otpadne vode II razine.

Planom su, zbog zaštite i unapređenja okoliša, utvrđena osobito vrijedna područja prirode, koja se stavljaju pod poseban režim zaštite.

Zaštita prostora obrađena je u ovom tekstu Plana i prikazana je na grafičkim listovima označenim brojem "3". Oni obrađuje, valoriziraju i kategoriziraju **prirodnih i kulturnih vrijednosti** područja Općine.

Smjernice za zaštitu i revitalizaciju graditeljskog nasljeđa dane su u Odredbama za provođenje, a na grafičkim listovima br. 4: "*Građevinska područja naselja i područja posebnih uvjeta za korištenje*" prostorno su određene zone zaštita.

Zaštita čovjekove okoline: uzima u obzir procese i oblike degradacije pejzaža:

- uništavanje i degradaciju vegetacijskog pokrivača;
- zapuštanje antropogenog krajobraza;
- degradiranje krajobraza eksploatacijom, deponijima, deponijima građevinskog materijala.

Postoje realne opasnosti da se svi navedeni oblici ugrožavanja vrijednosti krajobraza nastave.

U problem zaštite čovjekove okoline ulazi i **problematika zaštite ruralnog krajobraza**. Problem se ispoljava u više razina:

- kao vizualno-estetski: siromašenje autohtonog tradicijskog izgleda;
- kao ekološko-ekonomski: dovoljno neangažiranje prirodnih i stvorenih resursa društva;
- kao kulturološki: postepeno gubljenje materijalne kulture jednog društva.

Stoga se predlaže, među ostalim, da se tradicionalni ruralni pejzaž izričito prizna kao posebna kulturološka, estetska, ekološka i ekonomska vrijednost:

- da se istraže specifičnosti,
- da se prostorno definiraju.

Sve navedeno uvelike nadilazi okvire ovoga Plana. Ipak, ovim Planom uspostavljen je sustav zaštite, a za najosjetljivije prostore i za prostore u kojima je buduća intenzivnija izgradnja najvjerojatnija propisano je donošenje planova nižeg reda.